

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Diplomová práce

Jitka Janková

2008

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu

Jindřichův Hradec

Diplomová práce

Jitka Janková

2008

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Katedra managementu veřejného sektoru

Domácí násilí

Nahlédnutí do života ženy-oběti

Vypracoval:

Jitka Janková

Vedoucí diplomové práce:

Doc. Dr. JUDr. Jan Hejda

České Budějovice, duben 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma
»Domácí násilí : Nahlédnutí do života ženy-oběti«
jsem vypracovala samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v příloženém seznamu literatury.

České Budějovice, duben 2008

podpis studenta

Anotace

Domácí násilí : Nahlédnutí do života ženy-oběti

V práci jsou popsána základní fakta a pojmy týkající se domácího násilí s důrazem na popis problému, druhy a formy domácího násilí, charakteristiku pachatele a oběti, cyklus opakování domácího násilí, příčiny vzniku a zejména následky pro oběť.

Současně je rozebrána právní úprava řešící problém domácího násilí, její historický vývoj ve světě se zaměřením zejména na Českou republiku a pomoc, kterou může stát v současnosti obětem poskytnout a zaručit.

Pomocí analýzy rozhovoru s osobou postiženou domácím násilím je řešena otázka psychiky oběti, vývoj jejího vztahu s agresorem, vymanění se z problematického soužití a především je zkoumána skutečnost, zda je bývalá oběť v současnosti schopna žít plnohodnotně a bez obav.

duben 2008

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěla poděkovat

Doc. Dr. JUDr. Janu Hejdovi,

z Vysoké školy ekonomické v Praze,

Fakulty managementu v Jindřichově Hradci.

Obsah

ÚVOD.....	1
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	4
1.1 HISTORICKÝ KONTEXT PARTNERSKÉHO NÁSILÍ.....	4
1.2 POJEM DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	4
1.3 DRUHY A FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	6
1.4 PŘÍČINY VZNIKU DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	10
1.5 PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	12
1.5.1 <i>Cyklus domácího násilí</i>	15
1.6 VIKTIMOLOGIE A DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	16
1.6.1 <i>Pojem viktimnost a viktimizace</i>	18
1.6.2 <i>Druhy viktimizace</i>	19
1.7 OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	20
1.7.1 <i>Následky domácího násilí</i>	23
1.8 POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	26
1.8.1 <i>Policie České republiky</i>	27
1.8.2 <i>Poradenství a pomoc nevládních organizací a občanských sdružení</i>	28
1.8.3 <i>Prevence domácího násilí</i>	34
1.9 FAKTA O DOMÁCÍM NÁSILÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	35
2 PRÁVNÍ POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	38
2.1 HISTORIE LEGISLATIVY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	38
2.2 MEZINÁRODNÍ PRÁVO.....	39
2.3 RAKOUSKÝ MODEL.....	42
2.4 ČESKÁ REPUBLIKA.....	44
2.4.1 <i>Nový zákon na ochranu před domácím násilím</i>	47
2.4.2 <i>Nový zákon v praxi</i>	51
2.4.3 <i>Pohled do nejbližší budoucnosti</i>	56
3 DOMÁCÍ NÁSILÍ ZBLÍZKA (ROZHOVOR S KOMENTÁŘEM).....	58
3.1 O RODINNÉM PROSTŘEDÍ.....	59
3.2 O SEZNÁMENÍ ELIŠKY A MILANA.....	63
3.3 O SOUŽITÍ ELIŠKY A MILANA.....	67
3.3.1 <i>Ovládání</i>	67
3.3.2 <i>Násilí</i>	70
3.3.3 <i>Vnější podoba vztahu</i>	77
3.4 ELIŠČIN ODCHOD Z PARTNERSTVÍ.....	78
3.4.1 <i>Uvažování o odchodu</i>	78

3.4.2	<i>Rozhodnutí odejít a odchod od manžela</i>	82
3.4.3	<i>Rozvod a soudy</i>	85
3.5	SOUČASNOST A NÁSLEDKY PROBLEMATICKÉHO SOUŽITÍ.....	86
ZÁVĚR		90
LITERATURA		93
PŘÍLOHY		95

Úvod

Motto:

*Netrapte ji a neponižujte ji,
neboť ji ponižujete, ponižujete
sebe a ztrácíte smysl pro lásku,
bez níž se na této zemi nedá žít.*

Ježíš Nazaretský

Našimi životy prochází mnoho lidí. Potkáváme osobnosti, které nás svým chováním ovlivňují, inspirují a dokáží nás přimět k vydání toho nejlepšího, co se v nás ukrývá. Vztahy s těmito lidmi bývají pro naše životy přínosem a zkvalitněním.

Bohužel dochází také k setkáním s osobami, které nám nic dobrého nepřinášejí, naopak, docela hodně nám vezmou a nebo náš život mohou značně ochromit, někdy i zcela zničit. Z původně harmonického domova, poskytujícího klidné zázemí a pocit bezpečí, se pak stává místo utiskování, obav, strachu, bolesti a neštěstí. Ve svém nejhorším důsledku pak i místo osobních tragédií.

Pojem „domácí násilí“ je velmi aktuální a diskutovanou oblastí, která zahrnuje projevy patologického chování. Domácí násilí lze rovněž označit jako násilí v rodině a v současné době je chápáno především jako násilí na ženách.

Je velmi problematické najít vhodné označení pro násilí, které se vždy odehrává v rámci intimního vztahu a kde jsou ohroženy osobami především ženy.

Ve své práci užívám pojmu „domácí násilí“ v souvislosti s násilím páchaným muži na ženách. V anglicky psaných publikacích se používá pojmů „battered women“ nebo „wife abuse“, které zdůrazňují ženu jako oběť. V českém prostředí se můžeme setkat se spojením „týraná žena“, zde však není dostatečně jasné, že se jedná o týrání v rámci rodiny. Proto jsem se rozhodla pro používání termínu „domácí násilí“, ačkoliv jsem si vědoma, že jeho definice je širší. Pojem domácí násilí zahrnuje obecně různé formy násilí v rodině. Oběťmi mohou být také děti, senioři, muži i zdravotně postižení lidé.

Domácí násilí není novým fenoménem. V současnosti spíše odkrývá pravdu o tom, co se ve skutečnosti odehrává za zdmi bytů a domů, kde by měl tradičně panovat klid a rodinná harmonie. Rodina je základní stavební jednotkou každé společnosti a její fungování závisí rovněž na tom, jaké hodnoty společnost vyznává. Jiná je podoba i vývoj rodiny islámské, židovské, japonské, jihoamerické, africké či evropské ve srovnání

se severoamerickou. Tyto kulturní, historické a sociální tradice silně ovlivnily a stále formují životní styl a normy chování obou pohlaví. Nejčastěji je prosazován model muže-živitele rodiny, žena je pečovatelkou, vychovatelkou a má trpělivě snášet rozhodnutí a následky manželova chování.

V současné moderní společnosti stavíme na první místo finance, od nichž se následně odvíjejí další věci. Okolo nás je utvářen mediální svět, jsme otupělí vůči násilí, žijeme ve stresu a morálka jako by ustupovala do pozadí. Proto se i v České republice stalo domácí násilí předmětem legislativních aktivit směřujících k zamezení či alespoň omezení negativních důsledků domácího násilí právními prostředky. S účinností od 1.6.2004 vstoupil v platnost § 215a trestního zákona definující nový trestný čin Týraní osoby ve společně obývaném domě nebo bytě a posléze zákon č. 135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím v České republice, platný od 1.1.2007.

Pro svou práci jsem si vybrala toto téma, protože jsem se osobně setkala s člověkem postiženým problematikou domácího násilí. Přivedlo mě to k potřebě zjistit o tomto tématu více – jak na ně naše společnost reaguje, jaká řešení nabízí obětem a jak postihuje agresory či jaké jsou možnosti prevence tohoto patologického chování.

Základní fakta a pojmy týkající se domácího násilí budou popsány za využití práce s literaturou uvedenou v seznamu. Budou se soustředit na popis problému, druhy a formy domácího násilí, cyklus opakování domácího násilí, příčiny vzniku a zejména následky pro oběť.

Následně bude rozebrána právní úprava řešící problém domácího násilí, její historický vývoj ve světě se zaměřením zejména na Českou republiku a pomoc, kterou může stát v současnosti obětem poskytnout a zaručit.

V závěrečné části využiji metodu řízeného rozhovoru se ženou, která byla domácímu násilí vystavena po dobu takřka dvaceti let. V současnosti již není v pozici oběti a rozhovor tedy poskytuje z pohledu svobodného člověka. Analýzou rozhovoru bych chtěla komentovat průběh, vývoj a klíčové okamžiky tohoto vztahu. Pokusit se najít spouštěcí mechanismy domácího násilí, stanovit jeho cyklus, podívat se na problém z vlastního úhlu nezúčastněné osoby a zjistit dopad domácího násilí na psychiku oběti, tzn. zhodnotit, zda je schopna žít další svobodnou etapu svého života bez obav a psychických traumat.

Smyslem mojí diplomové práce je dodat naději všem, kdo trpí domácím násilím, ale i těm lidem, kteří někoho v této pozici znají nebo si přejí a chtějí obětem pomoci. Je určena i těm,

kteří si začínají uvědomovat, že se jich domácí násilí nějakým způsobem týká a že i oni jím mohou být zasaženi.

Jde o to, informovat oběti a dodat jim odvahu věci řešit. Prolomit bariéru nezájmu okolí a bariéru strachu postižených. Sdílet těm, kteří trpí, že jejich ponížení a útrapy nejsou neřešitelné, že nezůstanou se svým problémem sami. Že známe cestu a způsoby, jak jim pomoci, pokud budou sami o tuto pomoc usilovat a že i pro ně existuje reálná naděje na návrat do svobodného života.

1 Domácí násilí

1.1 Historický kontext partnerského násilí

Partnerské násilí má v dějinách lidstva hluboké kořeny. Tento fakt však není dostatečně zdokumentován, protože o tomto tématu se až donedávna veřejně nediskutovalo. Původ tohoto jevu zřejmě vyplývá z uspořádání rodiny v historii, kde otec byl hlavou rodiny a rozhodoval vše a za všechny. S tím souviselo i právo trestat neposlušnou manželku, o čemž se můžeme přesvědčit třeba i při čtení dětských pohádek. Je zvláštní, že v tomto případě se nad tím dodnes takřka nikdo nepozastavuje.

V běžném životě by již dnes nikdo nepřiznal, že svého partnera bije. Zcela odlišné to ovšem je v případě dětí. Jejich trestání, včetně fyzických trestů, zůstává v případě České republiky obvyklou součástí výchovného procesu. Nepochybně jsou změny patrné i v této oblasti, ale stále lze běžně zahlédnout, jak maminka trestá malé dítě naplácáním přes zadek nebo jak větší dítě dostane „pár facek“ například za pozdní příchod.

Situace se v oblasti partnerského násilí začala měnit až v novověku. Teprve tehdy se postupně začala společenské postavení obou partnerů dostávat na stejnou úroveň. Případné projevy násilí byly však stále považovány za soukromou záležitost, což se odráželo i v tom, že navenek tento jev zůstával společensky nežádoucím tématem. „Až feministické hnutí v šedesátých a sedmdesátých letech v západní Evropě a USA porušilo společenskou toleranci k temným stránkám lidské intimity a násilí mužů vůči ženám bylo pojmenováno jako společenský problém.“¹ Podařilo se jim to, že se o domácím násilí začalo hovořit jako o skutečnosti, která se netýká jen nižších společenských vrstev, jak by se mohlo zdát, ale naopak širokého spektra postižených osob. K tomuto zjištění samozřejmě bylo a je v různých zemích přistupováno s odlišnými názory a opatřeními.

1.2 Pojem domácí násilí

Slovo násilí nám připomíná, že nejsme jen kulturní, ale také přírodní bytosti. Lidské násilí má různé podoby, které se v průběhu dějin a v jednotlivých kulturách odlišují. Odlišná je také míra tolerance násilí v jednotlivých společnostech. Snad se můžeme přiklonit i k názoru, že násilí je vrozená vlastnost, avšak konkrétní způsoby násilného chování si člověk osvojuje

¹ GJURIČOVÁ, L.; KOCOURKOVÁ, J.; KOUTEK, J. Podoby násilí v rodině. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2000. s. 75

a učí se jim. Určitá míra násilí, například omezování a donucování psychologickými prostředky, je samozřejmou součástí života zdravých rodin, především při výchově dětí.

Násilí je takové jednání, které druhému způsobí bolest nebo jej poškodí. Jednoduchá definice pojmu domácí násilí neexistuje. Termín „domácí“ naznačuje, že se násilí odehrává v osobním vztahu. Často k němu dochází mezi manželi nebo mezi lidmi, kteří spolu žijí. Někdy je možné definice rozšířit i na další rodinné vztahy. V poslední době například znepokojivě vzrůstá týrání stárnoucích členů rodiny.

Domácí násilí je zřejmě nejrozšířenější formou násilí vůbec, jemuž pro jeho značnou latenci nebývá někdy (zvláště okolím) přikládán takový význam jako jiným, zřetelnějším násilným formám trestné činnosti. Vyskytuje se v rodinách všech příjmových kategorií. Nemá na ně vliv vzdělání, náboženská orientace, věk ani sociální původ. Zahrnuje všechny formy fyzického, psychického a sexuálního násilí ve všech typech a formách rodinných vztahů.

Základním znakem domácího násilí je násilí zaměřené na blízkou osobu a jeho charakteristickými znaky jsou:

1. soukromí jako místo činu
 - intimní prostředí rodiny, kde pachatel útočí na svou oběť beze svědků a kam nedosahuje veřejná kontrola
2. vyhraněné role
 - pachatel-agresor/násilník a oběť-osoba ohrožená (domácí násilí je událost, kde postavení obou stran pachatel – oběť je nerovnocenné a neměnné)
3. vzájemný vztah oběti a pachatele
 - osoby blízké nebo si blízké v minulosti; pachatel a oběť jsou citově, sociálně a ekonomicky úzce spojené osoby, mohou mít společné děti, společně obývaný byt, nemovitosti, účty apod.
4. opakování násilí a dlouhodobost
 - domácí násilí není ojedinělá a jednorázová událost, dochází k němu opakovaně; projevy domácího násilí trvají dlouhodobě (několik let) a mohou vyústit až v rodinnou tragédii
5. vzrůstající intenzita domácího násilí

- domácí násilí začíná opakovanými útoky proti lidské důstojnosti, postupně se přidávají útoky proti lidskému životu
6. uplatnění moci a kontroly
 - pachatel uplatňuje kontrolu nad životem oběti (v oblasti sociálních kontaktů a v oblasti ekonomické); násilím vlastně monitoruje každodenní život oběti
 7. složitý postoj oběti k pachateli
 - charakterizuje strach oběti z pachatele a stálé odkládání vyhledání pomoci, neboť ve většině případů oběť bydlí ve společné domácnosti s pachatelem, a ten je vyšetřován na svobodě
 8. domácí násilí samo od sebe nikdy neustane

Domácí násilí je jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad osobou, ve vztahu k níž pachatel může nebo někdy v minulosti mohl být považován za osobu blízkou. Zahrnuje různorodé projevy hrubého chování agresora či agresorky k oběti. Jen někdy bývá ojedinělé, spíše jde o opakované násilí, které se postupně stává běžnou součástí vztahu mezi násilnickou osobou a její obětí.

Valné shromáždění OSN pod pojmem „násilí na ženách“ rozumí „činy schopné způsobit fyzické, sexuální nebo psychické poškození, ať již ve veřejném nebo soukromém životě“. Obecně se pod tímto pojmem rozumí domácí násilí, sexuální zneužívání, obchod se ženami či jiné genderově podmíněné násilí.²

Mínění české společnosti vůči násilí páchanému v domácnosti a na ženách se výrazně změnilo a tento jev, který vede k porušování lidských práv žen, společnost odsuzuje.

1.3 Druhy a formy domácího násilí

Domácí násilí nedělá žádné rozdíly mezi lidmi. Může se přihodit komukoli, kdekoli a bez závislosti na věku, národnosti, či povolání. Domácího násilí se dopouštějí dospělí nebo

² Roku 1995 připomněl Koordinační kruh prevence násilí na ženách svými akcemi 25. listopad jako den proti násilí na ženách. V Čechách to bylo poprvé, v mezinárodním měřítku byl tento den neoficiálně slaven již od 80. let 20. století. Datum původně vyhlásily ženské organizace v Kolumbii. Později, v prosinci 1999 Valné shromáždění Organizace spojených národů oficiálně (v rozhodnutí 54/134) vyhlásilo 25. listopad Mezinárodním dnem proti násilí na ženách (International Day of the Elimination of Violence against Women). Akce proti násilí na ženách (16 akčních dnů proti genderovému násilí) se každoročně konají od tohoto data až do 10. prosince – Dne lidských práv.

mladiství na svých blízkých (manžel/manželka, druh/družka, rozvedení manžel/manželka, dítě, rodič, prarodič). Z tohoto hlediska můžeme rozdělit domácí násilí na:

1. násilí páchané na dětech

- Násilí páchané na dětech představuje sice kvantitativně nevelký podíl na odhalené celkové trestné činnosti, vyznačuje se však vysokou společenskou nebezpečností. I když doposud chybí nezvratný důkaz, lze tvrdit, že mnozí mladí pachatelé, dříve než spáchali trestný čin, byli sami v dětském věku obětí kriminality, tedy že trestná činnost páchaná na dětech a mladistvých je jednou z příčin dětské kriminality.

2. násilí páchané na ženách

- Žena jako oběť domácího násilí je předmětem této diplomové práce.

3. násilí páchané na seniorech

- Mnozí senioři si vlastně ani neuvědomují, že se stali obětí násilí. Starší a staří lidé se často stydí říci, že je jejich blízcí bijí či jinak trápí. Cítí, že jako vychovatelé zklamali. Pokud je děti či vnoučata odstrkují, zanedbávají a týrají, raději jejich kruté zacházení ze studu zamlčují.

4. násilí páchané na zdravotně postižených

- Násilí vedené proti zdravotně postiženým není příliš dobře zmapované, což je způsobeno některými specifickými faktory, které jsou s násilím na zdravotně postižených lidech spojeny. Nejvýznamnějším z nich je absence statistických údajů, a to nejen policejních nebo soudních, ale není znám ani počet a struktura postižených. Dalším významným faktorem je strach, který plyne z vědomí omezených možností obrany před odvetou za oznámení činu, ze specifík prostředí, v němž postižený člověk žije, ze specifík vztahu k pachateli i z následků, které pro něj vyplynou v případě, že se trestnou činností příslušným orgánům nepodaří náležitým způsobem prokázat. Zejména u smyslově a mentálně postižených osob pak hrají významnou roli i komunikační bariéry. K nim ještě přistupují problémy s identifikací osoby pachatele, s komunikací s příslušnými orgány a obavy ze všech z toho vyplývajících možných důsledků.

5. násilí páchané na mužích

- Ve společnosti je přijatelnější obraz ženy jako slabé oběti a problém násilí páchaného na mužích není považován za tolik závažný, aby se mu věnovala

pozornost nebo finanční podpora. Přesto i muži se mohou stát oběťmi domácího násilí, především psychického, a mají proto stejný nárok na pomoc a podporu jako ženy.

Domácí násilí, jehož termín vychází z anglického termínu „domestic violence“, v sobě zahrnuje všechny projevy fyzického, sexuálního, psychického či jiného násilí, nejčastěji jejich kombinace. Začíná opakujícími se útoky proti lidské důstojnosti, k nimž se zpravidla přidávají útoky proti zdraví a v konečném stadiu může přejít až v útoky proti lidskému životu.

Domácí násilí je vědomá činnost, která se liší od ostatních forem trestního chování tím, že vytváří vztah závislosti oběti na pachateli a je zaměřena na získání moci pachatele nad obětí a stává se každodenní součástí jejich běžného života.

Nejčastější formou domácího násilí v České republice je kombinace fyzického a psychického násilí. Všechny formy uváděné v odborné literatuře jsou následující:

1. Fyzické násilí

- „Strkání, fackování, bití pěstmi, tahání za vlasy, pálení, kopání, smýkání, ohrožování zbraní nebo nožem, házení různými předměty, znehybňování oběti například přivazováním, zatlačováním do kouta apod.“³ Domácí násilí může zahrnovat i méně obvyklé fyzické akty, aniž by ji pachatel udeřil, jako například odpírání spánku a jídla, přinucení k požití drog či násilí na domácím zvířeti. Ve většině případů je fyzické násilí provázeno útoky emocionálními (výhrůžky) a psychickými (urážky).

2. Psychické násilí

- Zahrnuje zejména slovní týrání, urážení, ponižování, znevažování a zesměšňování na veřejnosti i v soukromí, obviňování, zákazy, výslechy, zastrasování, vyhrožování zmrzačením, vydírání, hrubé chování, ničení věcí ve vlastnictví oběti, zejména oblíbených věcí apod.

3. Emocionální násilí

³ VOŇKOVÁ, J.; MACHÁČKOVÁ, R. a kol. Domácí násilí : právní minimum pro lékaře. 2. vyd. Praha : proFem, 2004. s. 9.

- Soustavná kontrola toho, co oběť dělá, s kým se stýká, kam chodí, zesměšňování, prohlašování oběti za blázna, citové vydírání, obviňování v každé situaci, výhrůžky odebráním dětí aj.

4. Sexuální násilí

- Znásilnění, nucení proti vůli oběti k různým sexuálním praktikám, sexuální napadání, zacházení s blízkou osobou jako se sexuálním objektem. Zahrnuje všechny sexuální činy, které jsou oběti vnučovány a které oběť podstupuje nedobrovolně či s nechutí.

5. Sociální násilí

- Tato forma má za cíl oběť především izolovat, například ve formě zákazů kontaktu s přáteli a s rodinou. Jedná se o jednostranné uplatňování privilegií pachatele rozhodovat ve všech oblastech společného života a využívání dětí nebo jiných osob jako prostředku nátlaku na oběť. V důsledku vyčerpávajícího dohledu pachatele nad životem oběti je pro ni těžké ho opustit, protože nemá přátele a je na něm závislá.

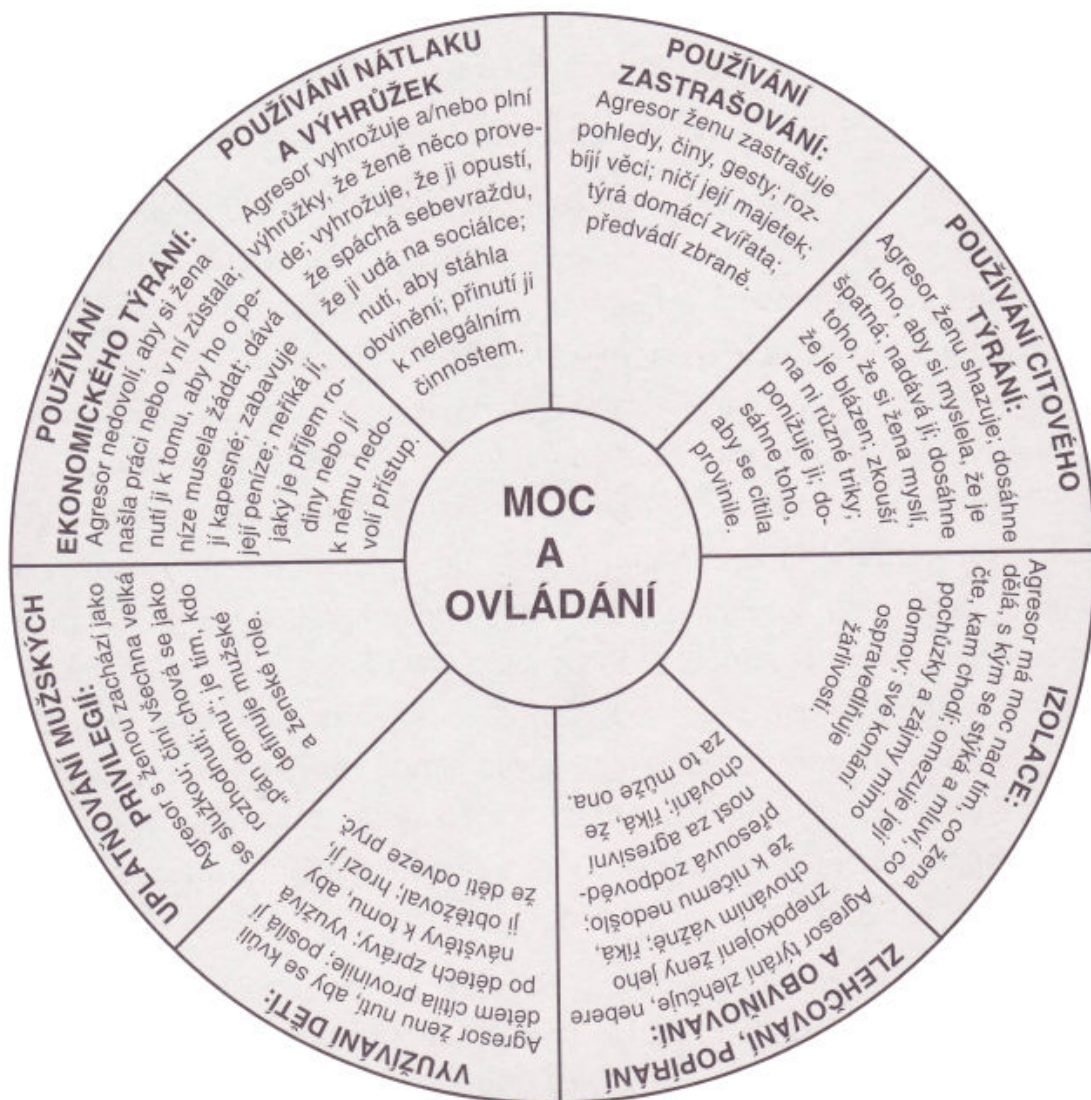
6. Ekonomické násilí

- Jedná se o zamezení možnosti oběti disponovat finančními prostředky rodinnými i vlastními. Znamená to, že oběť musí žádat o peníze a ztrácí tak možnost dělat věci sama bez vědomí pachatele. Kvůli nedostatku peněz není schopna opustit domov nebo vyhledat pomoc. Tato forma násilí úzce souvisí se sociálním násilím a s izolací oběti.

Existuje několik druhů agresivního chování, které se zpravidla znázorňují v grafickém schématu, často pod názvem Duluthský model. Toto schéma, které běžně používají organizace, např. britská Women's Aid, dobře ukazuje, jak citové týrání posiluje a podporuje fyzické a sexuální násilí. Středem kruhu je moc a ovládání, což je cílem a výsledkem násilí a týrání.⁴

⁴ CONWAYOVÁ, H.L. Domácí násilí : příručka pro současné i potencionální oběti. 1. vyd. Praha : Albatros, 2007. s. 15.

Obrázek 1: Duluthský model

Zdroj: CONWAYOVÁ, H. Domáci násillí : príručka pro současné i potencionální oběti. 1. vyd. Praha : Albatros, 2007. s. 16.

1.4 Příčiny vzniku domácího násillí

Domáci násillí a příčiny jeho vzniku můžeme spatřovat v rodině, v jejím sociálním klimatu a v její funkčnosti. Když žena-oběť vstupuje do vztahu, nikdy neočekává, že bude mít soužití násillný charakter. Vždyť začíná nový život s partnerem, kterého miluje, je plná naděje a důvěry v něj. Domáci násillí se stává pro oběť zcela novou, ale zato šokující zkušeností.

Domáci násillí nemusí mít vždy podobu fyzického tyraní. Může se jednat o nefyzické, ale o to zákeřnější projevy násillí s cílem prosadit svoje zájmy. Společným jmenovatelem se mnohdy jeví ztrata přiměřené a přirozené komunikace mezi členy rodiny.

Komunikace je přirozeným projevem člověka, který má právo sdělovat své individuální myšlenky, svoje názory a postoje a sdělovat je v rámci rodiny a rodinných vztahů, tedy i v oblastí intimní. V dysfunkčních a problémových rodinách často vládne neochota a neschopnost a někdy i faktická nemožnost se spolu domluvit. Právě při ztrátě komunikace a vůle k domluvě dochází k postupnému odcizování členů rodiny, k obavě projevit své názory a nezřídka i k projevům domácího násilí.

V 60. a 70. letech 20. století došlo k proměně společenského klimatu a rodina přestala být idealizována jak přístav klidu a bezpečí. Násilí v rámci rodiny se objevilo jako **celospolečenský jev**. Ukázalo se, že příčiny vzniku domácího násilí nelze hledat v ekonomické či intelektuální úrovni rodiny, ale domácí násilí jde napříč sociálně demografickým složením společnosti. Jedná se tedy o jev celospolečenský, kdy společenské klima méně či více podporuje a udržuje převládající hierarchii hodnot, která je založena na nadvládě a dominanci mužů, jakožto živelů a ochránců rodiny. V západní společnosti můžeme tedy vnímat jako jednu z příčin vzniku domácího násilí sociální nerovnost mezi postavením muže a ženy ve společnosti, a dokonce až ignorování, bagatelizování a ospravedlňování násilí vedeného partnerem vůči ženě-oběti.

Také **feministické teorie** chápou a zdůrazňují příčinu domácího násilí jako důsledek nerovnováhy ve vztahu založený na objektivizování rozdílů mezi muži a ženami. Partneři uplatňují formou násilí svou moc nad ženou a věří, že budou společností tolerováni. V současné době není toto jednání z pohledu práva legitimní a nemělo by mít svou hodnotu ani v kontextu celospolečenském.

Podobně se k domácímu násilí staví i **Pekingská deklarace** přijatá na 4. světové konferenci o ženách v září 1995, která definuje v článku 118 příčiny násilí páchaného na ženách následujícím způsobem: „Násilí na ženách je projevem historicky nerovných mocenských vztahů mezi muži a ženami, které vedly k nadvládě mužů nad ženami a diskriminaci žen a brání plnému pokroku žen. Násilí na ženách po celý jejich život se v zásadě odvozuje z kulturního modelu, zejména škodlivého vlivu tradiční a zvykové praxe a všech extremistických činů souvisejících s rasou, pohlavím, jazykem nebo náboženstvím, které udržují nízké postavení žen v rodině, na pracovištích, v komunitě a ve společnosti.“

Existují i další konkrétní faktory, které vedou či přispívají ke vzniku domácího násilí a které označujeme jako **lokální příčinu domácího násilí**. Může to být nezaměstnanost, kdy se v tomto případě stává partnerka živelkou rodiny. Nižší příjmy partnera z důvodu vyššího

vzdělání partnerky nebo z důvodu ztráty dobře placeného místa. Muž, který se dostane do takové situace, je vystaven stresu a může reagovat násilně, neboť má chybné představy o roli muže ve vztahu. Nechápe, že společné soužití znamená i společnou odpovědnost za domácnost. Na druhé straně nízká vzdělanost oběti komplikuje jí samé vyhledání pomoci nebo přístup k síti sociálních institucí.

K rodinným příčinám domácího násilí, které vyplývají ze samotné podstaty rodinného soužití patří především:

1. soukromí, které komplikuje uplatnění mechanismů sociální kontroly
2. přesvědčení a víra pachatele ve vlastní právo k ovlivňování a ovládání členů své rodiny
3. předepsané role členů rodiny, kdy násilné chování partnera slouží spíše jako trest za nesprávné plnění „role ženy“ a jejích tradičních povinností v rodině
4. obsáhlé a hluboké poznání blízkých osob (partneři se obvykle velmi dobře znají, dovedou vzájemně odhadnout své reakce a způsoby chování ve standardních i krizových situacích; obvykle si je pachatel vcelku jistý, že oběť proti němu nic nepodnikne, ať už proto, že ho miluje, bojí se ho nebo neví, že se může bránit)
5. alkoholismus, který je úzce spojen s násilím, je rovněž příčinou domácího násilí (pití alkoholu dodává pachateli odvahu k činu, ke kterému mu jinak chybí odvaha)

Další příčina domácího násilí vychází z **individuálních charakteristik** pachatele a oběti a jejich vzájemného jednání. Pachatelé se zřejmě naučili řešit stresující situace násilným chováním. Je ovšem také velmi pravděpodobné, že prošli tíživým dětstvím, viděli násilné chování otce či byli sami týráni. Přímý kontakt jedince s násilím v průběhu dětství je velmi rizikovým faktorem, neboť domácí násilí považuje za běžnou součást rodinného života a sám se pravděpodobně v budoucnu stane pachatelem domácího násilí. Ovšem rovněž lze očekávat, že malé děvče, které je svědkem domácího násilí si v budoucnu najde partnera, o kterém snad tuší nebo dokonce ví, že se bude chovat násilně. Tito dospělí zpravidla neví, že násilí je nepřijatelné, že při něm dochází k porušování základních lidských práv, a proto je věcí veřejnou.

1.5 Pachatel domácího násilí

Svět kolem nás a naše společnost rozhodně není ideální. Každý člověk musí řešit krizové situace v zaměstnání či v rodině, někdy má problémy se sebou samým a na svou ochranu

se může uchýlit k určitým obranným mechanismům. Někdy nemusí jít ani o velké problémy, abychom na krátkou dobu někoho nenáviděli nebo s někým pro svůj prospěch manipulovali. Ovšem od násilných jedinců nás odlišuje ta skutečnost, že takovéto naše chování je pouze přechodné a většinou po něm následují výčitky, lítost či omluva a obvykle se k tomuto typu chování nevracíme. Pachatele domácího násilí naopak takové jednání uspokojuje a násilí považuje za vhodný a správný způsob řešení konfliktů.

Podle statistických údajů Bílého kruhu bezpečí jsou v 98 % řešených případů pachateli domácího násilí muži.

Osobnost a charakter pachatele domácího násilí může poněkud objasnit jeho chování. Výzkumy ukazují, že mnoho z nich má tyto vlastnosti:

1. nízké sebevědomí (uchyluje se k násilným činům, aby zakryl pocit bezmoci)
2. pocit neschopnosti a nedocenění
3. víru v tradiční rozdělení rolí muž – žena
4. sklon vinit ze svých činů jiné
5. žárlivost
6. neschopnost vyrovnat se se stresovou situací
7. nepřipravenost nést důsledky za své činy

Výše uvedené vlastnosti ale plně nevysvětlují, proč se pachatel – muž chová násilně. Vždyť existuje mnoho mužů, kteří tyto vlastnosti mají a násilně nejednají. Značné procento pachatelů domácího násilí totiž trpí některou z **poruch osobnosti**. Porucha osobnosti (dříve označována jako psychopatie) není nemoc, a tedy osoba s poruchou osobnosti není nemocná. Podstatné je, že poruchy osobnosti se nevztahují na intelekt. Jedná se o trvalý stav, který se projevuje:

1. zvýrazněním nebo poruchou vlastností osobnosti
2. odchylkami v oblasti citů a nálad
3. odchylkami v oblasti rozhodování a chování
4. problémy ve vztahu k jiným lidem a ke společnosti
5. chronickým nerespektováním morálních a právních norem

Tyto osobnostní rysy přetrvávají stále, lze je pozorovat již od dětství, ne vždy však musí být hned nápadné. Zhoršují se při stresu a krizových situacích. Na jejich vzniku se podílí dědičnost, společenské prostředí a výchova.

Porucha osobnosti pachatele domácího násilí nám vysvětluje, proč má tento jedinec velikášský pocit vlastní důležitosti, myslí si, že je výjimečný, že má neomezenou moc a že mu vše patří. Chybí mu empatie, často druhým závidí a chová se arogantně.

Pachatel domácího násilí však často vystupuje navenek jako spořádaná osoba a převážně bývá svým okolím hodnocen jako hodný a milý člověk. Na veřejnosti se ke své partnerce chová přátelsky a laskavě.

Je známo, že dospělí mají sklon používat stejný výchovný styl, kterým byli vychováváni sami, a to i navzdory svému předsevzetí, že se budou vůči svým blízkým chovat jinak. Chování dětí se tedy formuje podle vzoru jejich rodičů. Zdá se, že násilné jednání se může předávat z generace na generaci. Podle výzkumů byli pachatelé domácího násilí často tělesně trestáni a byli také svědky partnerského násilí, část násilníků však tuto zkušenost neměla. Záleží to na každém jednotlivci.

Je pravděpodobné, že násilí v jednotlivci, především v mužích, přímo podporuje společnost. V poslední době se diskutuje o vlivu televize a ostatních médií na psychiku dítěte. Válečná zpravodajství, některé druhy sportů (bojové) nebo násilí v akčních filmech vytváří značně zdeformovaný obraz života. Dítě může nabýt dojmu, že násilí je běžným jevem a násilné chování je jednou z možností, jak dosáhnout svých cílů.

Lze říci, že násilí závažně postihuje děti a ohrožuje jejich budoucí vývoj.

Duluthský model (viz str.10) nám jasně ukazuje, jaké prostředky pachatel domácího násilí používá k dosažení moci a ovládnutí oběti. Zjednodušeně řečeno, jestliže pachatel domácího násilí drží oběť ve stálé **finanční tísní**, oslabuje ji a tím se oběť domácího násilí dostane snadno do **izolace**. Izolace může být kombinována s **citovým vydíráním**, kdy pachatel domácího násilí zpochybňuje duševní zdraví oběti, a ta nemá nikoho, kdo by jí to vyvrátil. **Zastrašování, nátlak či výhrůžky** podkopávají sebevědomí oběti. **Uplatňování mužských privilegií a využívání vlastních dětí** vede k potlačování práva oběti mít svou vlastní osobnost s vlastními názory. Většinu emocí vyjadřují pachatelé domácího násilí pomocí zlosti, kterou chápou jako projev síly a typické chování muže. **Zlehčování, popírání a obviňování** tvoří základ násilného chování. Pachatel domácího násilí odmítá své chování přiznat a oběť může mít pocit, že je to její chyba.

Chování pachatelů domácího násilí se odlišuje v prvku kontroly. Jedna skupina vysvětluje později své chování požíváním alkoholu, drog či nezvládnutím stresových situací („nevěděli co dělají“). Druhá skupina pachatelů domácího násilí si je přesně vědoma toho, co činí, neboť tito lidé své útoky až do nejmenších detailů plánují předem.

Je nutno poznamenat, že pachatel domácího násilí se za svoje činy neobává žádných následků. Je si vcelku jistý, že se oběť nebude bránit. Buď ho miluje, bojí se ho a nebo neví, jakým způsobem situaci řešit. Je více než pravděpodobné, že muž bude v partnerském násilí pokračovat i nadále.

Otázkou zůstává, zda je možná náprava pachatele domácího násilí. V České republice zatím neexistují žádné programy zaměřené na změnu vzorců násilného chování a myšlení, pouze probíhá poradenství v rámci intervenčních center. V zahraničí (např. USA, Velká Británie) probíhají již několik let kurzy a poradenství pro pachatele domácího násilí. Kurzy kladou důraz na to, že násilí je především problémem pachatele. Ten se nad svým jednáním musí zamyslet, vzít za něj odpovědnost a změnit svůj systém hodnot.

Pachatel domácího násilí však své chování sám nezmění, neboť mu vyhovuje dominantní nadvláda nad ženou a její závislost na něm. V některých případech z obavy „veřejné ostudy“ je možná schopen své chování do jisté míry korigovat.

1.5.1 Cyklus domácího násilí

Domácí násilí není náhodný čin, jeho podstatou jsou opakované útoky, kterým je oběť znovu a znovu vystavována.

Domácí násilí se zpravidla odehrává v cyklu narůstání napětí. První fáze začíná často velmi nenápadně, kdy se ještě žena chová svobodně, ale muž se právě proto cítí nejistě a tento pocit je pro něho nepřijatelný. Druhá fáze je charakterizována násilím, které přináší muži pocit obnovení rovnováhy. Druhá fáze, končící usmířením, přináší období dočasného klidu a štěstí.

Pokud se domácí násilí hned v počátcích nezastaví, stupňuje se a nabývá na intenzitě, vyvrcholí dalším násilným činem a cyklus se opakuje.

Ve vztahu se tedy střídají období násilí a relativního klidu, kdy dochází k dočasnému sblížení a upevnění partnerství. Avšak další projevy nezávislosti partnerky muže znejistí a opět se uchyluje k násilnému jednání. Poté svých činů lituje a slibuje, že se změní, prosí o odpuštění a následuje usmíření – období „líbánek“.

V násilném vztahu se totiž projevují tři faktory: láska, naděje a strach. Cyklus násilí se se vzrůstající intenzitou opakuje, později se může dokonce opakovat i několikrát denně. Oběť se často není schopna bránit, je proti pachateli bezmocná, a tak je pro ženu velmi těžké takový vztah ukončit.

1.6 Viktimologie a domácí násilí

Nauka o oběti se nazývá **viktimologie**. Tento název je převzat z latinského označení oběti victima. Viktimologie je relativně nový vědní obor, který vědeckým způsobem zkoumá oběti trestných činů.

V době předfeudální a raně feudální to byla oběť, která soudila i trestala zločince. Postupně pak tyto úkony začala přebírat vládnoucí moc a během staletí se trestní systém přesunul na stát a pachatele, jehož práva jsou přesně upravena a zaručena. Opomíjena však zůstává ochrana svědků a obětí trestných činů. Ve 30. letech 20. století se začíná dostávat do popředí zájem o práva oběti a jednání s ní z hlediska právního a psychologického. V 50. letech 20. století se vyvíjí na podnět psychologů a psychiatrů, kteří terapeuticky pomáhali obětem druhé světové války, nový vědní obor – viktimologie, který je dosud považován za součást kriminologie.

Trestní právo nezná termín „oběť“, zatímco ve viktimologii je oběť centrální veličinou. Za oběť se v tomto smyslu pokládají pouze fyzické osoby bezprostředně dotčené trestným činem. Viktimologii zajímá, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se podílí na průběhu trestného činu. Druhou rovinou této vědní disciplíny je tzv. bezpečné chování. Jedná se o vytváření preventivních opatření, kterými lze snížit riziko ohrožení oběti a jak se účinně vyhnout roli oběti.

Viktimologie se především zaměřuje na oběť, její roli v průběhu trestného činu a na vztah pachatel – oběť. Pozornost odborníků se soustřeďuje na řadu problémů, ve kterých se prolínají právní, psychologické, sociologické, kriminologické a další aspekty. Z hlediska viktimologie nelze opomenout čtyři základní přístupy:

1. přístup kriminologický
 - zkoumá oběť jako průvodce a nositele stop trestného činu, a tak přispívá k dopadení pachatele
2. přístup psychologický

- psychologickými metodami zkoumá, proč se člověk stává obětí a další psychologické zvláštnosti člověka
3. přístup sociologický a demografický
 - zabývá se místy, sociálními podmínkami a časovými okamžiky, se kterými je spojeno velké riziko ohrožení
 4. přístup z hlediska prevence
 - vypracovává opatření pro snížení rizika, abychom se nestali oběťmi kriminálních činů

V rámci psychologického přístupu rozlišujeme tři skupiny viktimgenních faktorů⁵:

1. sociální (tj. profese, sociální vrstva, pozice či patologie v rodině oběti)
2. osobnostní (vlastnosti, které činí osobu náchylnou pro roli oběti)
3. behaviorální (tj. rizikové chování oběti – vyhledávání nebezpečných lokalit, provokující jednání apod.)

Nakonec si z hlediska domácího násilí shrňme, čím se viktimologie zabývá, tedy co je předmětem viktimologie:

1. osoba oběti
 - Pokud jde o domácí násilí, neexistuje žádný určující profil oběti. Rizikovým faktorem může být etapa dětství, kdy bylo dítě svědkem, případně objektem násilí. Objektem násilí se může stát jakákoli žena, nezáleží na věku, vzdělání, kultuře ani stylu života. Pro oběti domácího násilí je typické horší psychické a fyzické zdraví.
2. vztah mezi obětí a pachatelem
 - Pro domácí násilí je typický nerovný vztah mezi obětí a pachatelem a dělení rolí na kontrolující násilnou osobu a osobu-oběť ohroženou a závislou.
3. proces viktimizace

⁵ ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 3. vyd. Praha : Portál, 2000. s. 181.

- Vnímání oběti je ovládáno patologickou logikou násilného vztahu, kdy oběť setrvává v blízkosti násilného partnera a její loajalita vůči násilníkovi jí brání vymanit se z tohoto vztahu.

1.6.1 Pojem viktimnost a viktimizace

Viktimnost je vlastně předpoklad člověka stát se obětí trestného činu. V odborné literatuře se hovoří o tzv. potencionální oběti nebo o viktimogenním potenciálu. Výzkumy viktimnosti poukázaly na souvislost mezi:

1. viktimností a profesí (policisté, taxikáři, bankovní úředníci, prostitutky, kriminální populace, podnikatelé)
2. viktimností a věkem (mladší generace do 30 let)
3. viktimností a psychickými vlastnostmi (zvýšená agresivita, submisivita, lehkomyšlnost, důvěřivost)
4. viktimností a příslušností k minoritám (rasově motivované trestné činy)
5. viktimností a mentální retardací, která je typická pro oběti sexuálních deliktů
6. viktimností a rodem (jde o trestné činy, jejichž oběťmi jsou převážně ženy)

Viktimizace je „proces v němž se potenciální oběť stává obětí skutečnou“.⁶ Viktimizací se míní průběh poškozování jedince, který se tak stává obětí, určitého trestného činu. V odborné praxi výzkumu se viktimizace soustřeďuje na následující oblasti:

1. **Chování oběti** v době násilného útoku bývá různé (od pasivního postoje až k aktivní obraně). O vytvoření vhodných obranných mechanismů usiluje viktomologická prevence.
2. **Vztah mezi pachatelem a obětí** může být **objektivní** nebo **subjektivní**. Vztah objektivní není závislý na pachateli a oběti (znají se z pracoviště, školy, sousedství). Ve vztahu subjektivním jsou nebo byli pachatel a oběť osoby blízké (manželé, přátelé, obchodní partneři apod.). Právě subjektivní vztah partnerů se stává motivem trestných činů a je hlavním znakem domácího násilí.

⁶ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. a kol. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha : proFem, 2004. s. 74.

3. **Míra viktimizace** je statistický údaj, který slouží policii pro vymezení a charakteristiku oběti-objektu napadení. K jejímu vyjádření se používá index viktimizace (procentuální vyjádření udávající počet obětí na 100 obyvatel za zvolené časové období).

1.6.2 Druhy viktimizace

Viktimizace, jako proces způsobování újmy oběti, je děj složitější, než by se na první pohled zdálo. Začíná útokem na oběť, ale zpravidla jím nekončí a následují další zraňující události. Můžeme říci, že tento proces má svou dynamiku. Běžně rozlišujeme tři druhy viktimizace:

1. primární (přímá újma oběti způsobená pachatelem)
2. sekundární (újma oběti způsobená negativní reakcí formálních institucí – přístup policie, soudní projednávání – nebo neformálního sociálního okolí – rodina, přátelé – či blízkého okolí a v dnešní době i médií)
3. terciární (neschopnost oběti vyrovnat se s traumatickou zkušeností, i když již došlo k nápravě věci)

Psychicky se jedinec zásadně mění, dochází k nalomení či změně životní cesty, životního stylu (např. schopnost navázat na původní pracovní kariéru). Terciární viktimizace zásadně souvisí s psychikou a individualitou oběti.

Tzv. primární a sekundární rány nám podle Čírtkové⁷ mohou zřetelně objasnit rozdíly a psychologickou podstatu primární a sekundární viktimizace. Primární rány vznikající v průběhu primární viktimizace jsou trojího druhu:

1. fyzická újma (ublížení na zdraví oběti, případně její usmrcení)
2. finanční újma (poškození, ztráta majetku oběti)
3. emocionální újma (výrazná u obětí domácího násilí; psychická, obtížně odstranitelná zátěž, např. úzkostné stavy, nespavost, fobie, snížená pracovní výkonnost)

Sekundární rány nemají žádné materiální znaky, jsou čistě psychického rázu a mohou zraňovat daleko horším způsobem než rány primární. K sekundárním ranám dochází v průběhu sekundární viktimizace a vytváří je trojice pocitů⁸:

⁷ ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 3. vyd. Praha : Portál, 2000. s. 182.

⁸ Srov.: ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 3. vyd. Praha : Portál, 2000. s. 182.

1. **Pocit nespravedlnosti** souvisí s průběhem vyšetřování a soudního projednávání. Pocit nespravedlnosti může u oběti vyvolat např. vyšetřování pachatele na svobodě, protahování soudního jednání, shovívavý trest apod.
2. **Pocit nedůstojnosti a izolace** může být důsledkem necitlivého přístupu orgánů činných v trestním řízení k oběti, ale i medializace případu. K pocitu ponížení a izolace vede i tendence okolí vyhýbat se kontaktům s obětí trestného činu.
3. **Pocit provizoria**, ve kterém se může nacházet žena s dítětem při umístění v azylovém domě, zatímco pachatel domácího násilí setrvává v původním bydlišti.

Seznámení s vědním oborem viktimologie a jejími základními pojmy jsou důležité proto, abychom mohli pochopit jedince jako oběť domácího násilí a dále jednání, reakce a postoje oběti.

1.7 Oběť domácího násilí

Oběť domácího násilí a chování oběti domácího násilí má svá určitá specifika a liší se od prožitku oběti, která je napadena neznámým člověkem.

Nejprve si význam slova oběť vysvětlíme v obecné rovině. Jak jsme se již zmínili v předešlé kapitole, trestní právo termín oběť nezná. V českém právu se s pojmem oběť můžeme setkat v Zákoně č. 209/1997 Sb. o peněžité pomoci obětem trestné činnosti, kterým byla do českého právního řádu přenesena „Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů z 24.11.1983“.

Deklarace OSN z roku 1985 označuje výrazem oběť osobu, „které byla individuálně nebo kolektivně způsobena škoda, včetně fyzické nebo duševní újmy, emocionálního strádání, materiální škody nebo značné škody na jejich základních právech jednáním nebo opomenutím, které je v rozporu s vnitrostátními zákony členských států, včetně těch, které zakazují zneužití moci. Za oběť může být pokládána osoba bez ohledu na to, zda byl pachatel odhalen, zadržen, stíhán nebo odsouzen, a také bez ohledu na příbuzenský vztah mezi pachatelem a obětí.“⁹

⁹ OSN. Deklarace o základních principech spravedlnosti ohledně obětí trestného činu a ohledně obětí zneužití moci (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power). G.A. 40/34, annex, 40 U.N. GAOR Supp. (No 53) at 214, U.N. Doc. A/40/53 (1985).

V rámci zkoumání obětí trestných činů je potřeba třídit získané poznatky o obětech podle různých kritérií do určitých skupin, které by umožnily rychlou a přehlednou orientaci ve velkém množství údajů a informací. Při vytváření schémat a typologií existují různá hlediska (úhly pohledu na oběť), a proto se používají různé typologie obětí.

Typologie obětí lze sestavit podle:

1. chování (z nevědomosti, neopatrnosti, provokující chování, útočné chování)
2. věku (děti, mladí lidé, dospělí lidé, staří lidé)
3. vztahu (osoby cizí, osoby známé, osoby blízké)
4. životního stylu (riziková povolání)

V současnosti je často užíváno dělení¹⁰ podle:

1. zažitého trestného činu (oběti fyzického, sexuálního a domácího násilí, oběti s majetkovou újmou a oběti podvodů)
2. reakce na trestný čin (aktivní, pasivní, panická)
3. interakce oběť – pachatel v době spáchaného činu – tato typologie patří k nejpoužívanějším a uvádí pět základních typů obětí:
 - zúčastňující se oběť (potvrzuje teorii, že pachatel a oběť se znají a tato okolnost ovlivňuje motivaci pachatele)
 - nezúčastňující se oběť (pachatel nemá přímou vazbu na oběť, takže oběť nemá možnost vnímat ohrožení; v rámci domácího násilí se tento typ oběti nevyskytuje)
 - provokující oběť (tato oběť podcenila nebezpečnost situace, kdy svým chováním provokovala pachatele, a tak se vystavila nebezpečí; v rámci domácího násilí jde o jednu z častých obětí – jedná se o osoby „zahnané do kouta“ např. nesnesitelným chováním pachatele)
 - latentní oběť (typická oběť domácího násilí vyznačující se všemi viktimogenními faktory; role oběti ani způsobená újma nejsou veřejně známy)
 - nepravá oběť (osoba se stala obětí nedopatřením; pachatel zvolil nesprávnou osobu)

¹⁰ Srov.: ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. 1. vyd. Praha : Eurounion, 1998. s. 108.

Je těžké získat přesná čísla, kolik obětí-žen trpí domácím násilím. Ne všechny případy jsou ohlášeny na policii, tudíž i čísla uváděná ve statistikách jsou podhodnocena. Ze srovnávacího výzkumu¹¹ prováděného nejen v České republice vyplynulo, že asi 38 % žen v České republice se v průběhu svého života stalo obětí fyzického nebo psychického násilí ze strany partnera.

Podle statistik domácího násilí zpracovaných centrem Rosa, o.p.s. se uvádí, že nejčastější obětí domácího násilí se stává žena ve věku mezi 40 až 49 lety a potom ženy mladší, jejichž věk se pohybuje od 34 do 25 a méně let. Nejvíce jsou napadány ženy v domácnosti, na mateřské dovolené, dále administrativní pracovnice, ekonomky, ale i učitelky, lékařky aj. V převážné většině se jedná o manželství v trvání 6 až 10 let a od 11 do 15 let a více, poté kdy se žena rozhodla situaci řešit a podala návrh na rozvod. Z toho je patrné, že domácí násilí je dlouhodobé a má vysokou latenci. Ze zkušeností Bílého kruhu bezpečí také vyplývá, že pomoc vyhledává oběť v průměru až za 6 let od vzniku domácího násilí nebo ve chvíli, kdy je již skutečně ohrožena na životě.

Vývoj vztahu mezi pachatelem a obětí násilí se odehrává ve dvou fázích. První fáze se rozvíjí od počátku vztahu, může trvat několik let a vytváří se na základě procesu **postupného ovlivňování oběti**. V jejím průběhu je oběť znejišťována, ztrácí sebedůvěru a nakonec ji partner-agresor připraví o velkou část její svobody. Ovlivňování spočívá tedy v neodvratném připoutání oběti k agresorovi, který ji donutí myslet, rozhodovat se nebo chovat se jinak, než je jí přirozené. Oběť je tak zbavena schopnosti obrany i kritického myšlení, ale také možnosti odporu. Druhá fáze **ovládání oběti** spočívá v získání převahy a nadvlády nad ní a její udržení v podřízeném a závislém stavu. V průběhu této fáze se začne uplatňovat také proces izolace. Partner udržuje oběť v napětí, neustálém stresovém stavu a vyvolává u ní pocit viny, že je za všechno, co se jí přihodilo, sama odpovědná. Oběť je zablokována, pasivní, je chycena do „pavoučí sítě závislosti“, ztrácí důvěru v sebe sama, je ovládnuta strachem, pocitem bezmoci a rezignace.

V prožívání a chování oběti domácího násilí se obecně uplatňují tyto faktory:

1. strach z reakcí násilné osoby
2. rozsáhlé oslabení v ohledu fyzickém, psychickém, emocionálním a morálním (identifikace s agresorem)

¹¹ Mezinárodní výzkum násilí na ženách, k prvním výsledkům šetření v ČR. Sociologický ústav AV ČR, 2004.

3. iluze přetrvávajícího vztahu
4. nejasnost ohledně zodpovědnosti za násilí (sebeobviňování)
5. sociální izolace (ztráta kontaktů)
6. stud a obava ze zveřejnění problémů
7. obava ze ztráty dětí
8. obava ze ztráty sociálně ekonomické úrovně

1.7.1 Následky domácího násilí

Domácí násilí se neomezuje na izolované epizody fyzického násilí, ale spřádá se do sítě týrání, ovládání a nadvlády, do které je oběť polapena. Psychické násilí zpravidla doprovází ostatní formy domácího násilí a je těžší ho prokázat. Nejčastěji se projevuje v podobě citového vydírání, zastrašování, zesměšňování, ponižování, užívání vulgarizmů. Může mít podobu různých příkazů, zákazů, izolace, kontrol, vydírání, vyhrožování apod. Chybou oběti je, že se včas nevšimla překročení hranic lidské důstojnosti.

Ženy tedy v situaci dlouhodobého násilí ztrácejí sebevědomí a zároveň u nich narůstá strach, zmatek, bezmoc, stud, deprese, také obvykle dochází ke zhoršení celkového zdravotního stavu a zvyšuje se riziko sebevražedného chování. Velmi nebezpečná je snaha o únik v podobě závislosti na lécích a alkoholu, která nebývá výjimkou.

Z těchto poznatků vychází i pojem „syndrom týrané ženy“, který byl zaveden do literatury na začátku 80. let minulého století. Veškeré symptomy týraných žen se člení do tří kategorií¹²:

1. příznaky spadající pod posttraumatickou stresovou poruchu
2. naučená bezmocnost
3. sebezničující reakce (nastává, když je oběť ohrožována střídáním laskavější podoby vztahu a hrubého fyzického násilí a tím pravděpodobněji dochází k závislosti oběti na násilném partnerovi)

U obětí dlouhodobého domácího násilí může dojít ke vzniku posttraumatické stresové poruchy nebo Stockholmského syndromu.

¹² ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí. Kriminalistika, 2006, roč. 39, č. 3, s. 197.

Stockholmský syndrom je specifická pozitivní vazba a závislost oběti na pachateli, který „byl poprvé popsán v literatuře v sedmdesátých letech při přepadení stockholmské banky, ve které útočníci drželi několik dní rukojmí. Se syndromem, kterým trpěla propuštěná rukojmí, se často setkáváme u dlouholetých obětí domácího násilí. Mezi násilníkem a obětí se vytváří emocionální vztah a oběť se identifikuje s jednáním násilníka. Snaží se mu zavděčit a podvědomě si vykupuje jeho shovívavost, čímž chrání svůj život.“¹³ Takovýto postoj oběti k pachateli je pro domácí násilí charakteristický.

Jako následek násilného partnerského vztahu se objevuje u oběti tzv. **posttraumatická stresová porucha**, ke které vždy dochází následkem situací ohrožujících postiženého nebo jeho blízké. Oběť opakovaně prožívá stresovou událost, což se často projevuje poruchami spánku, soustředění, úlekovými reakcemi nebo i depresemi. K léčbě je vhodné použít psychoterapii, avšak při dlouhodobější terapii se obvykle léčí pomocí antidepresiv.

Otázkou zůstává, proč žena, která se ocitne v násilném vztahu, nevyhledá kvalifikovanou pomoc nebo neodejde z domova, proč toleruje násilí a nadále setrvává v manželství. Uskutečnění jakéhokoli z těchto činů vyžaduje ohromnou dávku odvahy a sebedůvěry, kterou oběť již ztratila a spíše převažuje pocit, že se sama o sebe nedokáže postarat a činit jakákoliv rozhodnutí. Oběť domácího násilí by se nikdy neměla stydět za to, že pomoc hledá.

V domácím násilí jde o moc a kontrolu nad obětí a mnoho žen se domnívá, že za násilí si mohou samy. Myslí si, že partnera rozčílilo něco, co udělaly. Příčiny jeho násilného chování se nejčastěji vztahují k tradičním povinnostem ženy v rodině (stížnosti ohledně jídla, úklidu, případně žárlivé scény). Při bližším pohledu ale mohou ženy zjistit, že jsou obviňovány neprávem, že nikdo nemá právo použít proti nim násilí a především, že na vině je násilný partner nikoli oběť.

Je tedy opravdu zapotřebí, aby oběť nejprve odhalila, že ona sama nenese zásadní odpovědnost za rodinný konflikt a bez pocitů viny problém analyzovala. Svalování viny na oběť je zpravidla projevem toho, že se násilný partner snaží vyhnout odpovědnosti za své jednání.

Lze říci, že je vcelku běžné, že žena svého partnera nepřestane milovat, ani když se objeví násilí. Myslí si, že násilí přestane, že partner časem „přijde k rozumu“. Oběť by měla mít

¹³ VOŇKOVÁ, J.; MACHÁČKOVÁ, R. a kol. Domácí násilí : právní minimum pro lékaře. 2. vyd. Praha : proFem, 2004. s. 18.

snahu vymanit se z partnerova ovládnutí a navzdory trvajícím citům, které vůči němu chová si uvědomit, že je zlý a nebezpečný a vykazuje vážnou poruchu osobnosti a chování.

Ženy jsou velmi často finančně závislé na partnerovi a přesvědčili jsme se, že je to záměr agresora, proto také mohou mít pocit, že je vyloučeno odejít z domova. Je nutné, aby věděly, že pokud se již rozhodnou odejít, budou to muset učinit ze dne na den, bez varování, aby se vyhnuly odplatě.

K tomu, aby oběť dokázala psychicky vzdorovat, nutně potřebuje podporu. Někdy stačí jediný člověk, který dokáže vyjádřit oběti důvěru a ona získá zpět ztracenou rovnováhu a odvalu k jednání. Je důležité hledat a shromažďovat informace o místech, kam se obrátit v případě nouze o pomoc.

Mnoho žen, které žijí v násilných vztazích, má pocit, že nemá kam jít a jejich situace je obzvlášť komplikovaná pokud mají děti. Proto raději zůstávají a snášejí násilí. I tyto ženy mají nárok na pomoc.

Je potřeba si uvědomit, že teprve nesnesitelnost a dlouhodobá latence domácího násilí vedou oběť k nutnosti řešení situace a k jejímu zveřejnění.

Hledá-li oběť domácího násilí pomoc, je dobré si nejdříve promyslet „bezpečnostní plán“¹⁴, tak aby si předem naplánovala jednotlivé kroky, které z hlediska bezpečnosti zlepší její situaci:

1. Pamatujte si, kam se můžete obrátit se žádostí o pomoc. Řekněte někomu, co se u vás děje. Noste s sebou telefonní čísla svých přátel, příbuzných a azylových domů.
2. U důvěryhodné osoby si uschovejte náhradní klíče, různé oblečení, důležité dokumenty a nějaký peněžní obnos.
3. Naplánujte si nejbezpečnější dobu k případnému útěku.
4. Nepopírejte násilí před dětmi, řekněte jim pravdu tak, aby jí porozuměly. Určete jim bezpečné místo v bytě či okolí, kam se mohou uchýlit, pokud potřebují pomoc. Poučte je, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a ne vás ochraňovat.

¹⁴ CONWAYOVÁ, H. Domácí násilí : příručka pro současné i potencionální oběti. 1. vyd. Praha : Albatros, 2007. s. 93.

5. Pokud jste zraněna, jděte na pohotovost nebo k lékaři a požádejte tam o zdokumentování vaší návštěvy. Všechny důkazy o fyzickém násilí pečlivě uschovejte.
6. Nestyďte se vyhledat pomoc příbuzných, přátel a odborníků.

Také je vhodné mít připraven „bezpečnostní balíček“¹⁵, který by měl obsahovat:

1. občanský průkaz, řidičský průkaz, pas
2. rodné listy (vlastní i dětí), oddací list či doklad o rozvodu,
3. karty zdravotní pojišťovny
4. peníze, vkladní knížky, kreditní karty, čísla účtů
5. doklady o pojištění
6. doklady k bytu či domu (smlouvy, dekret na byt), náhradní klíče
7. léky a předpisy, zdravotní záznamy
8. školní záznamy a doklady
9. důkazní materiál o násilí
10. vlastní osobní a cenné věci, oblečení a hračky pro děti
11. kontakty na rodinu, přátele a lékaře

1.8 Pomoc obětem domácího násilí

Následky domácího násilí nelze podceňovat. Psychické následky mohou přetrvávat déle než fyzická újma. Domácí násilí je celospolečenský problém, který nemůže být tolerován. Pomoc obětem domácího násilí je dostupná a oběť má nárok na podporu společenských a státních institucí.

Podpora a pomoc obětem domácího násilí vychází z následujících situací:

1. oběť vyhledá pomoc při fyzickém napadení (ublížení na zdraví, ohrožení života oběti nebo jejích dětí)

¹⁵ CONWAYOVÁ, H. Domácí násilí : příručka pro současné i potencionální oběti. 1. vyd. Praha : Albatros, 2007. s. 94.

2. po dlouhodobém snášení domácího násilí oběť sama vyhledá pomoc (většinou u nevládních organizací, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí)
3. na oběť a páchané domácí násilí upozorní okolí, přátelé nebo rodinní příslušníci

Všechny oběti domácího násilí mají stejný přístup k systému pomoci vycházející buď od státu (pomoc oběti při spáchání trestného činu) nebo od nevládních institucí či občanských sdružení. Všechny instituce jsou navzájem propojené a jejich snahou je poskytnout kvalifikovanou a profesionální pomoc.

Mezi pracovníky, kteří s obětí přicházejí do styku, patří policisté a další představitelé orgánů činných v trestním řízení, obhájci oběti, poradci a pracovníci nevládních organizací, lékařský personál, státní zaměstnanci, ombudsman, duchovní, pracovníci sdělovacích prostředků a v neposlední řadě přátelé nebo příbuzní oběti. Ti všichni by si měli být vědomi, že důstojné a slušné zacházení s obětí domácího násilí je základem pro zlepšení jejího psychického stavu. Vždy je přínosné projevení respektu, uznání a základní lidské úcty, kterou si oběť zaslouhuje. Oběť tak získává větší důvěru a ochotu pomáhat vyšetřovacím orgánům.

Úspěch vyšetřování závisí také na informování oběti domácího násilí o jejích právech a povinnostech. V této oblasti vyvíjejí úsilí občanské organizace (např. Bílý kruh bezpečí), které vydávají srozumitelné, praktické příručky pro oběti domácího násilí. Odpovědností a povinností policie je rovněž pravidelné informování oběti o vývoji případu, o dosaženém pokroku. Oběť domácího násilí pak považuje trestní řízení za spravedlivé a má pocit aktivní účasti během vyšetřování.

1.8.1 Policie České republiky

Policie České republiky je většinou první instituce, se kterou přijde oběť domácího násilí do kontaktu. Hlavním cílem zákroků policie v případech domácího násilí je zastavit násilné dění vhodným zásahem zvnějšku. Tam, kde mají pachatel a oběť vůli k nápravě, je nutno situaci zdokumentovat, informovat oběť o místech a formách pomoci a pachateli zdůraznit protiprávnost jeho jednání. Tam, kde náprava a udržení vztahu nejsou možné, je prvořadým úkolem policie ochránit život a zdraví oběti. Pozornost policie je v těchto situacích vždy přednostně zaměřena na pomoc oběti a zastavení dalšího násilí.

Po oznámení případu domácího násilí jsou policisté povinni vždy přijmout a provést příslušné služební úkony. Při setkání s případem domácího násilí je nejdůležitější¹⁶:

1. bezpečnost pro oběti
2. bezpečnost pro děti v rodině
3. bezpečnost pro policisty
4. sankce pro pachatele

Policie má daná pravidla pro zásah při domácím násilí¹⁷:

1. příjezd na místo (shromáždění informací o situaci během příjezdu)
2. navázání kontaktu s oběma stranami (zklidnění situace, oddělení pachatele od oběti, zjištění přítomnosti dětí)
3. získání informací od zúčastněných stran (zvážení, zda oběť potřebuje lékařské ošetření)
4. řešení problému (v případě domácího násilí je možno prosadit zákon či doporučit oběti služby příslušných institucí)

Po zásahu je úkolem policie vysvětlit oběti, že domácí násilí je trestný čin, že zodpovědnost za něj nese pachatel a nabídnout oběti právní možnosti řešení domácího násilí. Současně předává kontakty na intervenční centra a občanská sdružení zabývající se pomocí obětem domácího násilí.

1.8.2 Poradenství a pomoc nevládních organizací a občanských sdružení

Pro oběť domácího násilí je velmi těžké podniknout samostatně nějaké praktické kroky k řešení situace, ve které se právě nachází. Pomocnou ruku jí vždy podají níže uvedené nevládní organizace a občanská sdružení, která buď oběť sama vyhledá nebo jejich pomoc nastává v rámci spolupráce se státními institucemi.

Tyto organizace poskytují především psychologickou pomoc a podporují a ovlivňují oběť tak, aby přijala rozhodnutí k řešení násilné situace v rodině. Poradenství znamená zpočátku naslouchat a postupně umožnit oběti samostatně uvažovat o problémech s nimiž se potýká.

¹⁶ DUFKOVÁ, I.; ZLÁMAL, J. Domácí násilí : Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. s. 24.

¹⁷ Tamtéž. s. 24.

Oběť potřebuje dodat odvalu a sílu, aby se stala nezávislou a svobodnější, aby si znovu vážila sama sebe a začala se snažit o aktivní změnu a přebudování svého dosavadního života.

Profesionální pomoc nejen obětem domácího násilí, ale všem obětem trestné činnosti nabízí a poskytuje například Bílý kruh bezpečí, díky kterému se pojem domácího násilí dostal do povědomí veřejnosti a zákonodárců a také jeho přispěním byla přijata nová právní úprava zahrnující institut vykázání. Bílý kruh bezpečí provozuje telefonickou linku s nepřetržitým provozem pro oběti domácího násilí – DONA linka, jejíž pracovníci-specialisté poskytnou oběti rady a informace o možnostech řešení problematiky domácího násilí a kontakty na další služby pomoci.

Nedílnou součástí pomoci obětem domácího násilí jsou krizová centra, provozující telefonickou nonstop linku, která mají, kvůli zajištění bezpečnosti oběti domácího násilí, utajenou adresu.

Model pomoci krizového centra s utajenou adresou provozující telefonickou linku:

1. Telefonát oběti domácího násilí na krizovou linku
 - zmapování základních bodů telefonátu
 - základní doporučení – kontaktovat policii, lékaře apod.
 - určení místa setkání
2. Setkání s obětí domácího násilí vede k přípravě krátkodobého akčního plánu, který se dělí na tři části a slouží k zajištění fyzického bezpečí pro oběť a zároveň i k její psychické podpoře.
 - krizová intervence – aktivní vyposlechnutí popisu událostí a situace oběti domácího násilí, v níž se momentálně nachází; naslouchající psychicky podpoří oběť, projeví empatii, ale nečiní žádné závěry ani žádná rozhodnutí
 - odhad – pomoc oběti při objasňování určitých problémů
 - screening – ověření si, zda oběť má skutečně zájem o služby krizového centra
3. Realizace krátkodobého akčního plánu
 - reakce na okamžité potřeby oběti domácího násilí (zajištění stravy, psychologická porada, doprovod, právní služby)
4. Formální příjem

- u oběti, která bude ubytována v azylovém zařízení
 - v této fázi žena-oběť rekapituluje svůj životní příběh a začíná plánovat první kroky nového života
5. Hodnocení
- pracovnice/pracovník krizového centra podporují oběť a jsou jí nápomocni při plánování a uskutečňování krátkodobých cílů nezávislého a svobodného života
6. Sestavení dlouhodobého akčního plánu
- splnění krátkodobých cílů vede k vytvoření pevného základu, na kterém může žena realizovat dlouhodobé plány
7. Realizace dlouhodobého akčního plánu
- aktivní podpora (právní, sociální a finanční služby) a navrácení sebedůvěry oběti domácího násilí
 - pracovnice/pracovník centra sledují pokrok v uskutečňování cílů a aktivně se podílí na řešení daných problémů
8. Následné poskytování služeb
- žena se sama rozhodne, zda služby krizového centra bude nadále využívat nebo je již v takové fázi životní cesty, kdy má dost síly a odvahy pokračovat sama
 - následuje výstupní interview, ve kterém žena zhodnotí kvalitu služeb poskytovaných krizovým centrem

Pomáhající nevládní organizace a občanská sdružení:

1. všechny formy domácího násilí – partnerské, na dětech, na seniorech

- **Občanské sdružení ACORUS** (psychosociální centrum)

- nonstop krizová linka: 283 892 772; www.acorus.cz; acorus@atlas.cz

Pomoc je poskytována prostřednictvím služeb azylového ubytování, odborného sociálního poradenství a krizové pomoci. Z důvodu utajení udává jen telefonický kontakt nebo emailovou adresu.

- **Linka Bezpečí dětí a mládeže**

- 800 155 555; www.linkabezpeci.cz; lb@linkabezpeci.cz

- Senior linka
 - 800 157 157
- **Bílý kruh bezpečí**
 - U Trojice 2, 150 00 Praha 5; 257 317 100; www.bkb.cz; bkbpraha@bkb.cz

Pomoc obětem veškeré trestné činnosti, psychologické i právní poradenství pro ženy-oběti domácího násilí.

Mimopražské poradny Bílého kruhu bezpečí:

- 772 00 Olomouc – Kateřinská 8; 585 423 857; bkb-ol@volny.cz
 - 709 24 Ostrava – Ul. 28. října 124; 597 489 204; bkbostrava@quick.cz
 - 612 00 Brno – Slovinská 41; 541 218 122; bkb-brno@seznam.cz
 - 301 35 Plzeň – Americká 42; 377 637 695
 - 530 02 Pardubice 3 – ul. Jana Palacha 324; 466 265 264; bkb.pardubice@tiscali.cz
- **DONA linka**
 - 251 511 313; dona@donalinka.cz

Nonstop linka, kterou provozuje Bílý kruh bezpečí, podporující a ochraňující oběti domácího násilí.

2. partnerské násilí a násilí na ženách obecně

- **ROSA** (informační a poradenské centrum pro ženy – oběti domácího násilí)
 - Podolská 242/25, Praha 4; 147 00; 602 246 102; 241 432 466; www.rosa-os.cz; www.feminismus.cz/org/rosa; info@rosa-os.cz; poradna@rosa-os.cz

Ženám je poskytováno i opakované psychosociální poradenství, případně právní konzultace. ROSA provozuje azylový dům a dva azylové byty s utajenou adresou.
- **La Strada ČR**
 - info a SOS linka 222 717 171

Prevence a pomoc obětem obchodu se ženami a s ním spojeného násilí na ženách.
- **ELEKTRA**

- Michnova 1622, Praha 4-Jižní město; 272 911 110; www.centrumelektra.cz

Centrum pomoci ženám zneužitým v dětství a v případech, že součástí domácího násilí je také sexuální násilí.

- **proFem**

- Na Folimance 15, Praha 2, 120 00; 224 910 744; info@profem.cz

Středoevropské konzultační středisko, které provozuje linku právní pomoci pro oběti domácího násilí.

- **Poradna pro ženy v tísní**

- 737 834 345; www.llp.cz/zenavtisni; zenavtisni@llp.cz

Poskytuje komplexní přímou pomoc obětem domácího násilí.

- **Poradna pro ženy a dívky v nouzi EVA**

- Kanovnická 16, 370 01 České Budějovice; 386 353 120; www.charitacb.cz; eva@charitacb.cz

Nabízí lékařské, právní, sociální, psychologické konzultace a doprovod na úřady.

3. církevní organizace poskytující především azylovou pomoc – ubytování v krizi – hlavně pro matky s dětmi

- **Charita ČR (Česká katolická Charita)**

- Vladislavova 12, 111 37 Praha 1; 296 243 330; www.charita.cz; sekretariat@charita.cz

Provozuje několik azylových domů pro matky s dětmi v nouzi po celé ČR:

- Domov sv. Zdislavy pro matky s dětmi v tísní; Klicperova 4, 352 01, Aš; 354 528 800; fchas@iol.cz
- Centrum pro matku a dítě; Sladkovského 2b, 678 01 Blansko; 516 411 400; ochbkcentrum@raz-dva.cz; ochbkcentrum@quick.cz
- Domov pro matky s dětmi v tísní; Kpt. Jaroše 28, 680 01 Boskovice; 516 452 943
- Domov sv. Markéty pro matky s dětmi; Staňkova 47, 612 00 Brno; 541 240 087-8; dsm@charitabrno.cz

- Domov pro matku a dítě; Třanovského 6, 737 01 Český Těšín; 558 711 704
- Domov pro matku a dítě v nouzi s buňkou na půl cesty; Pavlovice 5. 344 01 Domažlice-Havlovice; 379 776 388; DMD.havlovice@worldonline.cz
- Charitní domov pro matky s dětmi; Boženy Němcové 188, 580 01 Havlíčkův Brod; 569 426 070; domov@hb.caritas.cz
- Domov sv. Magdaleny; nám. Jiřího 28, 407 56 Jiřetín pod Jedlovou; 412 379 211
- Domov pro matku a dítě; Svobodova 348/14, 360 17 Karlovy Vary; 353 565 113; fchkv@seznam.cz; fch.kv@tiscali.cz
- Charitní dům pro matky s dětmi; Havlíčkova 2995, 727 01 Kroměříž; 573 335 528
- Charitní domov sv. Zdislavy pro matky s dětmi; Kapitolní 14, 703 00 Ostrava-Zábřeh; 596 787 411
- Domov sv. Zdislavy pro matky s dětmi v tísní, Plzeň; Čermákova 29, 320 14 Plzeň; 377 420 459; Do Štěnovic 2, 317 00 Plzeň; 377 828 274; mch003@volny.cz
- Charitní domov pro matky s dětmi v tísní; Manž. Curieových 604, 674 01 Třebíč; 568 828 766; charita.dm@worldonline.cz
- Charitní domov pro matky s dětmi; Česká 4789, 760 05 Zlín; 577 241 352; chd.zlin@caritas.cz
- Domov pro matky v tísní; Mašovická 10, 669 02 Znojmo; 515 220 755
- **Armáda spásy (ústředí)**
 - Petržilkova 2565/23, 158 00 Praha 5; 251 106 424; www.armadaspasy.cz
 - Dům pro matky s dětmi (pouze matky s dětmi); Dvořákova 21/235; 736 01 Havířov; 596 813 342
 - Azylový dům (ženy a matky s dětmi); Čs. Armády 36, 794 01 Krnov; 554 612 296
 - Azylový dům (ženy a matky s dětmi); Gen. Píky 25/1980; 702 00 Ostrava-Fifejdy; 596 611 962

- Azylový dům (ženy); Mlýnská 25, 602 00 Brno; 543 212 530
- Azylový dům (ženy); Nákladní 205/7, 360 05 Karlovy Vary; 353 569 267
- Azylový dům (ženy); Husarova 60, 170 00 Praha 7; 266 710 477
- **Kongregace sester dobrého pastýře**
 - Dům sv. Eufrasie, Markvartovická 22, 747 14 Ostrava-Ludgeřovice; 595 052 885
- **Diakonie České církve evangelické**
 - Belgická 22, 120 00 Praha 2; 222 514 040; www.diakoniecce.cz; www.soscentrum.cz
- **Slezská diakonie – poradna ELPIS**
 - Havířov: Opletalova 4, 736 01; 596 812 764; elpis.ha@slezskadiakonie.cz
 - Karviná: Fryštátská 168, 733 01; 596 323 032; elpis.ka@slezskadiakonie.cz
 - Ostrava: 28. října 86, 702 00; 596 615 935; elpis.os@slezskadiakonie.cz
 - Třinec: Hraniční 280, 739 61; 558 320 300; elpis.tc@slezskadiakonie.cz

Úkolem pracovníků těchto organizací a sdružení, zajišťujících pomoc obětem domácího násilí, je hájit zájmy oběti a pokud to situace vyžaduje, pomáhat jim změnit jejich postoje, chování a hodnoty. Profesionální poradenství zahrnuje i kvalitní podporu oběti. Úkolem tedy není jen provádět určitou psychologickou a emocionální podporu, ale ke zmírnění stresových a úzkostlivých stavů oběti domácího násilí slouží také konkrétní pomoc (sociální, finanční, právní apod.) v dané situaci. Cílem je vždy nabídnout oběti domácího násilí účinnou pomoc a podporu při návratu do normálního života.

1.8.3 Prevence domácího násilí

Z hlediska prevence je za velmi účinný považován signál, že násilí nebude tolerováno. Nulová tolerance k domácímu násilí může zastrašit potencionální pachatele domácího násilí a obětem dát naději.

V rámci primární prevence (aby nedošlo k trestnému činu), mají velký význam osvětové a mediální akce, které vedou k právní výchově občanů a k uvědomění si problému domácího násilí. Důležité je zařazení informací o domácím násilí a jeho obětech v hromadných sdělovacích prostředcích, které ovlivňují široké vrstvy obyvatelstva. V tomto ohledu je nutno

trvat na etice novinářské práce, neboť jedině tak je oběť domácího násilí chráněna před publicitou. Podle mého názoru by měly být programy prevence viktimizace zařazeny i do učebních osnov na všech úrovních vzdělání.

V rámci sekundární prevence (zabránění reviktimizaci = aby oběť nebyla podruhé zraňována) je kladen důraz na rychlou reakci státu a na preventivní programy změny chování pachatele a dosažení jeho odpovědnosti za spáchané násilí. Společným cílem integrovaného systému státních i nevládních institucí je podpora a ochrana obětí domácího násilí. To vše by mělo vyústit v terciární prevenci tak, aby se násilí v rodinných a partnerských vztazích již neopakovalo.

Přes různé školicí programy přece jen neumějí někteří policisté, soudci, zdravotníci a sociální pracovníci adekvátně reagovat na násilí v rodině. Proto je nutné apelovat na zcitlivění odborné veřejnosti k problematice domácího násilí.

Pokud široká veřejnost pochopí podstatu domácího násilí a pozici jeho oběti domácího násilí, bude pak také schopna odpovídajícím způsobem reagovat.

1.9 Fakta o domácím násilí v České republice

Proč je domácí násilí tak těžko sledovatelné a měřitelné? Každý z nás si možná uvědomí, kolik přátel nebo známých se mu svěřilo, že ho manžel či manželka bije. Oběti domácího násilí mají tendenci svá trápení skrývat. Je to „jiný“ druh problému, než s jakými se běžně svěřujeme a téměř nikdo se jím chlubit nechce.

V České republice doposud chyběly oficiální údaje o obětech domácího násilí. Údaje o počtu obětí domácího násilí byly vyvozovány především z evidence specializovaných občanských nebo neziskových pracovišť nebo kriminologických výzkumů, které potvrzují, že v České republice je zhruba 38 % žen oběťmi domácího násilí. Podle poznatků Centra pro týrané ženy ROSA je zhruba v 95 % až 97 % obětí fyzického partnerského násilí žena.

Policie České republiky žádné oficiální statistiky o těchto událostech do doby, než byl schválen nový zákon na ochranu před domácím násilím, nevedla a odkazovala zájemce o tyto údaje na specializované organizace. Nejznámější je poradna občanského sdružení Bílý kruh bezpečí. Ta je určena obětem všech trestných činů, ovšem většina z nich se potýká právě se zmiňovaným domácím násilím. Podle statistiky Bílého kruhu bezpečí ve druhém pololetí roku 2007 představovali 43 % z celkového počtu klientů.

Následující tabulka prezentuje údaje o počtu osob ohrožených domácím násilím, které vyhledaly pomoc policie. V komentáři pod tabulkou jsou tato čísla porovnávána s celkovým počtem relevantních klientů. Z tohoto porovnání lze usuzovat na počet neoznámených případů domácího násilí, tj. na jeho latenci. Údaje pocházejí ze tří zdrojů:¹⁸

1. z nonstop linky DONA pro oběti domácího násilí s celostátní působností
2. z poraden Bílého kruhu bezpečí (záznamové listy)
3. z výzkumné sondy Bílého kruhu bezpečí zaměřené na problém domácího násilí (dotazník DN)

Tabulka 1: Počet osob ohrožených domácím násilím, které vyhledaly pomoc

Zdroj	Počet
DONA linka	1 692
Záznamové listy	1 090
Dotazník DN	182
Celkem	2 964

Zdroj: ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí*. s. 188.

DONA linka – volající s problematikou DN: celkem 5 927 (jen 28 % vyhledalo pomoc policie)

Záznamové listy s problematikou DN: celkem 2 207 (49 % vyhledalo pomoc policie)

Dotazník DN: celkem 324 (56 % vyhledalo pomoc policie)

Celkem statistická základna: 8 458 osob

Pomoc policie nevyhledalo 5 494 ohrožených osob, tj. 65 %.

Zřejmě nejrozsáhlejší průzkum v České republice provedla zatím dvakrát agentura STEM ve spolupráci s občanským sdružením Bílý kruh bezpečí a společnosti Philip Morris ČR. První průzkum proběhl v roce 2001 a druhý, s odstupem pěti let, v roce 2006¹⁹. V období mezi těmito lety se zájem o otázku domácího násilí díky medializaci tématu značně zvýšil. Oproti roku 2001 se mimo jiné změnil názor na to, zda domácí násilí je skutečnou

¹⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí*. Kriminalistika, 2006, roč. 39, č. 3, s. 188.

¹⁹ STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR. *Domácí násilí II. : Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s.* [online]. [cit. 2008-02-03]. Dostupný z <<http://www.stem.cz/clanek/1145>>.

společenskou hrozbou, která musí být státem regulována. Jinak lidé smýšlí i o tom, že páčání násilí na členech rodiny je pouze soukromá záležitost.

Toto jsou samozřejmě pozitivní zjištění. Jak je však možné, že se tyto názory mohly za posledních šest let tak výrazně změnit? Nebo se zeptejme jinak. Jak mohly být před pouhými šesti lety tolik odlišné? Skutečnost, že se o tomto problému začalo mluvit veřejně teprve v nedávné době, mi nepřipadá jako dostatečné vysvětlení. Nemělo by přece tolik záležet pouze na tom, o čem se mluví, co je oficiálně přijímaný názor, a s tím se následně ztotožnit. Nejdůležitější se mi jeví způsob, jakým jsou některé události vnímány vnitřně, jak na člověka působí.

Přirovejme to třeba k situaci, kdy uvidíme, jak jeden člověk zbije jiného. Je přece nemožné, aby to nevyvolalo alespoň minimální emoce. A pokud byl jedinec vychován v normálně fungující rodině, ve které se domácí násilí neaplikovalo, musí takové chování bez rozmyslu zahrnout. Nelze před tím ani zavírat oči, tím problémem stejně nezmizí.

Zajímavý je i jev, který lze vyzorovat například z televizních zpráv. Někdy se totiž může zdát, že okolí je všímavější k trpícím zvířatům než lidem. Samozřejmě, zvíře si od tyrana samo pomoci nemůže, ale oběť domácího násilí, která mu je delší dobu vystavena, bývá ochromena velmi podobným strachem a bezmocí.

Výsledky výzkumu agentury STEM jsou součástí rozsáhlé informační kampaně, která má za cíl povědomí o domácím násilí a jeho nepřijatelnosti ještě více rozšiřovat, a tím jej pomoci odkrývat a omezovat. Je zřejmé, že tyto aktivity působí správným směrem, mají na obyvatelstvo České republiky nesporně pozitivní vliv a je potřeba v nich pokračovat.

2 Právní pomoc obětem domácího násilí

Domácí násilí v oblasti práva nelze zařadit do jedné kategorie. Může se vyskytovat v mnoha podobách a nelze tak definovat jediný paragraf, pod který by spadalo.

2.1 Historie legislativy domácího násilí

V minulosti se domácí násilí považovalo za věc osobní, soukromou, věc, která se týkala pouze oběti a násilníka nebo rodiny, ve které se odehrávalo. Pozornost se mu věnovala až v krajních případech, kdy už společensky nešlo přehlížet.

V posledních dvaceti letech se postoje k domácímu násilí výrazně změnilы vlivem proměny společenského klimatu v západní Evropě a ve Spojených státech v 60. a 70. letech minulého století a činností amerických ženských spolků a organizací bojujících za práva slabších osob. S podporou feministek vzniká hnutí týraných žen (Battered Woman). Centrální myšlenka tohoto hnutí žen zní: „Domácí násilí je kriminální, nikoli soukromá záležitost.“ Hnutí oslovuje veřejnost a poukazuje na domácí násilí jako na závažný společenský problém a volá po přísnějších trestech. Také Reaganova vláda posiluje tyto tendence oficiálním heslem o tvrdším postupu vůči kriminalitě „to get tough on crime“.

K prvním změnám došlo ve státě Minnesota, který ze zákona připustil „arestování“ (zadržení a uvěznění) agresora. Tím se vytvořila půda pro ojedinělý výzkumný projekt pod názvem „Minneapolis-Experiment“, jehož cílem bylo zjištění nejefektivnějších policejních opatření při kontaktu s domácím násilím. Efektivitou se v tomto případě rozumělo snížení opakovaných útoků vůči stejné oběti. Projekt, jehož autorem byl policejní výzkumný pracovník L. W. Sherman, probíhal od března do srpna roku 1982. V potaz se vzalo 314 nahlášených událostí domácího násilí. Za prvé byla podle policejních statistik zjišťována recidiva (opakovaný útok) a za druhé byly prováděny ve čtrnáctidenních intervalech rozhovory s oběťmi, které hodnotily účinnost policejní akce a chování pachatele. Vyhodnocení výsledků jasně ukázalo jako nejúčinnější opatření „arest“, tj. zadržení a uvěznění pachatele. Díky experimentu v Minneapolisu přijalo několik států USA okamžitá legislativní opatření (mandatory arrest laws).

Sám Sherman považoval svoji studii za pilotní pro další projekty. Od roku 1986 proběhlo šest výzkumů. V určitém ohledu potvrdily zadržení a uvěznění pachatele domácího násilí, avšak také prokázaly, že to neplatí pro všechny podoby zneužívání a týrání blízké osoby. Poté Sherman korigoval svou koncepci, ve které již nefiguruje nařízené arestování každého

pachatele, ale klade se důraz na rozšíření policejních pravomocí při událostech domácího násilí, tzn., že v každém případě jsou policisté při incidentech domácího násilí povinni konat. Místo nařízeného arestování (mandatory arrest) upřednostňuje zásadu nařízené akce (mandatory action). Sherman navrhl zařadit do katalogu policejní strategie v případech domácího násilí následující opatření:

1. nabídnout oběti doprovod do azylového domu
2. pachatele (nebo oběť) odvézt do lékařského zařízení (a to i kvůli detoxikaci)
3. přenechat oběti rozhodnutí o zadržení pachatele
4. zadržet (arestovat) pachatele
5. doporučit soudní rozhodnutí o zákazu přiblížení se k oběti
6. zapojit sociální okolí oběti do ochrany jejího bezpečí
7. proti nepřítomným pachatelům vydat vždy zatykač

Tato studie samozřejmě přinesla ve své oblasti nesmírný pokrok a navázaly na ni výzkumy i v dalších městech. Má ovšem přinejmenším sporná místa.

Při výzkumu takového jevu nemusí být šest měsíců dostatečně dlouhá doba na to, aby se postihl cyklický vzor domácího násilí, které má tendenci se po určitých obdobích opakovat. Také nepostihuje nebezpečí, že útočník pod tlakem obavy z uvěznění může mít sklony k ještě většímu násilí či k pomstě.

2.2 Mezinárodní právo

Oficiální definice domácího násilí není v České republice stanovena a ani v mezinárodním měřítku ji nenajdeme. Z dostupných zdrojů lze zjistit, že někteří aktivisté za lidská práva preferují široce pojatou definici, která zmiňuje i násilí v podobě chudoby nebo nerovného přístupu ke zdraví a vzdělání. Jiní jsou ve svých definicích konkrétnější. Většinou se ovšem shodují na tom, že „domácí násilí je závažný dlouhodobě opakovaný útok, který představuje ohrožení několika základních lidských práv a svobod.“²⁰

Tato práva a svobody jsou popsány v člancích Všeobecné deklarace lidských práv a svobod, schválené OSN v roce 1948, která stanovuje, že „každý má všechna práva a všechny svobody,

²⁰ DUFKOVÁ, I.; ZLÁMAL, J. Domácí násilí. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. s. 7.

stanovené touto deklarácí, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení“²¹. Vznikla původně jako reakce na 2. světovou válku, přesto je aktuální i ve 21. století. Tato deklaráce není právně závazná, nicméně inspirovala rozvoj dalších dokumentů, které se zabývají lidskými právy a které se již právně závaznými staly.²² K domácímu násilí se v deklaraci vztahují následující články:

Článek 3: Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

Článek 5: Nikdo nesmí být podroben mučení, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení či trestu.

Článek 12: Nikdo nesmí být vystaven svévolnému narušení svého soukromí, rodiny, domova či korespondence, ani útokům na svoji čest a pověst. Každý má nárok na právní ochranu před takovým narušením či útoky.

Tento a další dokumenty vlastně zaručují, že žádné z výše zmíněných příkoří nikomu nehrozí a nebo by alespoň mělo být postižitelné. Proč se tak tedy neděje vždy? To, že k domácímu násilí dochází za zavřenými dveřmi, přece nemůže jeho existenci ospravedlnit. Není rozdíl mezi tím, jestli proti sobě aplikují násilí dva cizí lidé nebo manželé. To druhé je z pohledu fungování rodiny mnohem horší. Kde jinde, když ne s rodinou, se svými nejbližšími, bychom se měli cítit bezpečně?

V současné době již existuje řada dokumentů, které jsou vystavovány v mezinárodním měřítku, ať už v rámci OSN, Evropské unie či jiného společenství. Konkrétně domácím násilím na ženách se zabývá Deklarace o odstranění násilí na ženách (Declaration on the Elimination of Violence against Women). Ta byla přijata již v roce 1993 na Valném shromáždění OSN. Jako hlavní poselství je zde stanoveno právo nebýt vystaven(a) domácímu násilí, které je ve srovnání s výše zmíněnými články Všeobecné deklarace lidských práv a svobod podrobněji popsáno. Stále ovšem vychází ze stejné myšlenky.

Deklarace o odstranění násilí na ženách byla impulsem i pro činnost Evropské unie. Zde byl v roce 2000 přijat Evropským parlamentem, Radou a Komisí dokument s názvem Charta základních práv Evropské unie (Charter of Fundamental Rights of the European Union),

²¹ OSN. Všeobecná deklarace lidských práv a svobod [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>>.

²² V případě České republiky je to Listina základních práv a svobod, která byla přijata nejprve ústavním zákonem České a Slovenské Federativní republiky (1991) a posléze Ústavou České republiky (1993).

který se zabývá lidskými právy v obecnější rovině. „V této chartě jsou na dvaadvaceti stranách podrobně stanovena lidská práva zahrnující důstojnost, svobodu, rovnost, solidaritu, právo dětí či spravedlnost. Tento dokument obsahuje řadu konkrétních ustanovení o ochraně a podpoře tělesné a duševní nedotknutelnosti, rovného zacházení pro muže a ženy, práv dětí a zákazu diskriminace a také ustanovení zakazující nelidské či ponižující zacházení, otroctví a nucenou práci a práci dětí.“²³ Právo na ochranu proti domácímu násilí je zde též zahrnuto.

Evropská unie si je vědoma existence domácího násilí i ve vlastním společenství. Snaží se mu bránit nejen vhodnou legislativou, ale i konkrétními aktivitami. Jednou z těchto aktivit je i program Daphne, který je součástí obecného programu Základní práva a spravedlnost.

Program Daphne má za cíl podporovat organizace, které rozvíjí taková opatření, jimiž zabrání nebo bojují proti všem typům násilí na dětech, mladých lidech a ženách a ochraňují oběti těchto činů.

Tento program byl zahájen v roce 1997 a trval do roku 2003. V roce 2004 vstoupil v platnost program Daphne II, který měl trvat do roku 2008. V programovém období ovšem došlo ke změně a program byl zkrácen do roku 2007. V současné době právě startuje program Daphne III, který má trvat do roku 2013.

Za obecné cíle programu lze považovat především:²⁴

1. přispět k ochraně dětí, mladých lidí a žen proti všem formám násilí a zajistit vysokou ochranu zdraví, duševní pohody a sociální soudržnosti
2. přispět k rozvoji všech komunitárních politik, které se vztahují k ochraně zdraví, podpoře rovných příležitostí a podpořit akce na ochranu práv dětí a boje proti obchodování s lidmi a pohlavnímu zneužívání

Program Daphne zahrnuje také řadu specifických cílů:²⁵

1. předcházet všem formám násilí na dětech, mladých lidech a ženách, ať k němu dochází na veřejnosti nebo v soukromí a bojovat proti tomuto násilí přijímáním

²³ ZUKAL, J. Stop násilí na dětech, mládeži a ženách. Veřejná správa, 2006, roč. 17, č. 47, s. 24.

²⁴ EU. Daphne [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006PC0230\(01\):CS:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006PC0230(01):CS:HTML)>.

²⁵ EU. Daphne [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006PC0230\(01\):CS:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006PC0230(01):CS:HTML)>.

preventivních opatření a poskytováním podpory obětem a ohroženým skupinám, a to těmito prostředky:

- pomocí nevládním a jiným organizacím působícím v oblasti ochrany proti násilí, předcházení násilí a pomoci obětem
- přípravou a prováděním osvětových činností zaměřených na konkrétní cílové skupiny
- šířením výsledků dosavadních programů Daphne, včetně jejich adaptace, přenosu a využití jinými subjekty nebo v jiných zeměpisných oblastech
- rozpoznáváním a zdokonalováním činností přispívajících k vhodnému zacházení s lidmi ohroženými násilím

2. podporovat součinnosti mezi státy zaměřené zejména na:

- vytváření víceoborových sítí
- rozšiřování základny poznatků a výměnu informací
- zvýšení informovanosti o násilí mezi příslušníky cílových skupin
- studium jevů souvisejících s násilím
- rozvoj a podporu programů pro oběti násilí a lidi vystavené riziku násilí

Cíle tohoto programu jsou podle zveřejněných výsledků²⁶ velmi dobré a Evropský parlament založením této iniciativy uspěl v boji proti násilí mnoha forem. Současně se tak významně rozšířilo povědomí o této problematice.

2.3 Rakouský model

Domácí násilí je řešeno v různých zemích různými způsoby. Západní Evropa se této problematice věnuje delší dobu než Česká republika či jiné východoevropské země. Proto není překvapením, že zákony v Anglii, Německu, Španělsku či Švédsku jsou mnohem propracovanější a komplexnější. Největším vzorem pro nás ovšem může být Rakousko. Tam již před deseti lety v roce 1997 „přijali zákon na ochranu před násilím v rodině (Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie neboli „Gewaltschutzgesetz“).

²⁶ EU. Daphne Toolkit [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www.daphne-toolkit.org/artfiche.asp?art=0000113>>.

V návaznosti na něj byl novelizován také zákon o policii (Sicherheitspolizeigesetz).²⁷ Tyto zákony Evropská unie ocenila jako „best practice“, tzn. nejlepší přístup k řešení, který doporučuje jako vzor pro sociálně-právní řešení případů domácího násilí.

Na Rakouském modelu je zřejmě nejzajímavější, že zde byl jako v první zemi použit institut vykázání. Tentýž institut, který vstoupil v platnost v České republice dne 1.1.2007.

„Na procesu vzniku zákona se aktivně podílelo hnutí rakouských azylových domů pro ženy a děti. První azylové domy pro ženy a děti v krizových situacích byly v Rakousku zřizovány od roku 1978.“²⁸ Původním účelem zřizování azylových domů je pomoc obětem domácího násilí, zejména ženám. Kapacity takových domů jsou však většinou nedostatečné, i přes vysoké finanční náklady věnované na výstavbu nebo rozšiřování. Po hlubší úvaze lze dospět k závěru, že azylový dům není příliš efektivní řešení, protože následky obtížné životní situace musí nést žena, která se musí vzdát svého zázemí v podobě domova. Naproti tomu násilník byt opouštět nemusí a v podstatě mu za trestný čin bezprostředně nehrozí žádný postih, což jej nemotivuje k zastavení násilí.

Tým expertů po vyhodnocení dostupných zkušeností proto hledal takové řešení, které by zároveň korespondovalo s pojetím evropského práva.

Touto cestou vznikl rakouský zákon na ochranu před domácím násilím, ve kterém se poprvé objevila myšlenka časově omezeného vyloučení agresora ze soukromí, v němž závažně a nebezpečně ohrožuje své blízké. Policejní postupy byly rozšířeny o možnost vykázání násilné osoby a zákazu jejího vstupu do společného bydliště, jestliže existuje důvodné podezření na opakované fyzické útoky vůči traumatizované oběti. Stojí za zmínku, že policejní specialisté jsou rovněž oprávněni předvolat si násilnou osobu a vést s ní korektivní rozhovor, zatímco poradenství a následná péče o oběti jsou delegovány na specializovaná intervenční centra. Ta slouží výhradně potřebám obětí.²⁹

²⁷ ČÍRTKOVÁ, L. Rakouský model ochrany před násilím v rodině rodině [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://bkb.juristic.cz/174588/old>>.

²⁸ DOLEŽALOVÁ, M. Rakouská legislativa na ochranu obětí domácího násilí : násilník může být úředně vykázán z domu. Veřejná správa, 2003, roč. 14, č. 6, s. 27.

²⁹ ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí. Kriminalistika, 2006, roč. 39, č. 3, s. 197.

2.4 Česká republika

Tak jako se historicky měnil přístup k domácímu násilí ve světě, měnil a mění se i v České republice. Nejvýraznější obrat nastal po sametové revoluci, kdy přestalo platit, že násilí v rodině se neslučuje se socialistickou představou spokojené rodiny. O problému se začalo hovořit veřejně a stal se nepřijatelnou součástí společenského života. Touto problematikou se v dnešní době zabývá nejen řada státních institucí na úrovni právní, sociální či zdravotní, ale i neziskové organizace, které sdružují odborníky i laiky nebo dobrovolné pracovníky.

Všechny tyto organizace se věnují pomoci obětem trestných činů, tedy ochraňují lidská práva. Ta jsou ve světovém měřítku zaručena ve Všeobecné Deklaraci lidských práv a svobod. V rámci České republiky jsou deklarována v Listině základních práv a svobod³⁰. Stejně jako v deklaraci se zde nehovoří konkrétně o domácím násilí či jiném druhu násilí, ale jsou zde jmenována základní práva a svobody.

V článku 1 Listiny je stanoveno, že „lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti a právech“. V článku 7 je dáno, že „nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu“, což se často v souvislosti s domácím násilím děje. Také článek 10, kde se říká, že „každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno“, lze pro tyto účely použít. V neposlední řadě je v článku 32 určeno, že „rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona“. Stát se tedy nemůže zbavovat odpovědnosti ani za příkoří, které se může dít mezi manželi nebo které se obrací proti dětem.

Práva jsou tedy zaručena státem a jeho orgány, případně i dalšími orgány veřejné moci. Jejich vyžadování je ovšem věcí jinou. Přesto, že Listina je v platnosti již od roku 1993, skutečné pokroky a změny v zákonech se začaly projevovat až po více než deseti letech. Tato otázka však již nepatří k tématu o domácím násilí, nýbrž spadá do řešení otázek týkajících se fungování zákonodárné moci nebo soudní vymahatelnosti práv.

Z dostupných zdrojů lze zjistit, že pro účely postižitelnosti trestných činů, spadajících do oblasti domácího násilí, byla legislativní struktura ještě v nedávné minulosti nedostatečně připravena. Pojmy jako násilí na ženách, mužích nebo dětech ve formě fyzické, psychické, ekonomické či jiné se běžně nevyskytovaly a vznikaly problémy s identifikací takových

³⁰ Listina základních práv a svobod Listina základních práv a svobod [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

trestných činů. Tyto skutky mnohdy za trestný čin ani považovány nebyly. V zákonech je však možno najít paragrafy odpovídající skutkům, které se v rámci násilí mezi nejbližšími osobami mohou odehrávat.

Tabulka 2: Trestné činy nejčastěji páchané v rámci domácího násilí

Paragraf	Trestný čin
§ 197a	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
§ 202	Výtržnictví
§ 215	Týrání svěřené osoby
§ 219	Vražda
§ 221, 222	Ublížení na zdraví
§ 235	Vydírání
§ 237	Útisk
§ 238	Porušování domovní svobody
§ 241	Znásilnění
§ 249a	Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru
§ 257	Poškozování cizí věci

Zdroj: Dufková, I.; Zlámal, J. Domácí násilí Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. s. 54.

Ustanovení § 163 trestního řádu dává oběti v některých výše uvedených případech (§ 197a, § 221, § 231 odst. 1, 2, § 235 odst. 1, § 238 odst. 1, 2, § 249a, § 257) dispoziční právo, které se vztahuje na zahájení trestního stíhání pachatele. Povinností policejního orgánu je poučit poškozenou osobu-oběť o tomto právu. Nedá-li oběť souhlas k trestnímu stíhání pachatele nebo vezme-li zpět svůj předchozí souhlas s trestním stíháním, nelze další trestní stíhání konat.³¹

Teprve postupné přibližování k Evropské unii, harmonizace práva a nové pohledy na rodinné vztahy vedly postupně k tomu, že se problém, který ve společnosti dávno existoval pod povrchem, začal označovat skutečným jménem: násilí na ženách, domácí násilí. Současně se tyto jevy začaly chápat jako celospolečensky závažné.

³¹ DUFKOVÁ, I.; ZLÁMAL, J. Domácí násilí. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. s. 54.

Společnost a ani odborná veřejnost nebyly připraveny nový společenský problém řešit. Chyběly speciální zákony, které by umožnily policii zasáhnout. Policie nebyla odborně, lidsky ani psychologicky připravena na jednání s obětí, ale ani s pachatelem domácího násilí.³²

Celospolečenská závažnost a rozsah domácího násilí vyvolaly v roce 2003 odbornou diskuzi státních i nevládních organizací a orgánů činných v trestním řízení, které znepokojovala okolnost, že trestně-právní postih domácího násilí byl možný teprve v určitém rozvinutém stupni, tzn. poté, kdy byla oběti způsobena taková újma na zdraví, aby se dala soudit ve smyslu trestního zákona. Dále bylo nutno odlišit domácí násilí od jiného jednání, které je trestně-právně postižitelné.

Problém nepostižitelnosti násilí, pokud nedojde k viditelnému zranění, byl skutečně nesmírně závažný, jak lze demonstrovat zejména na konkrétních příbězích postižených osob. Oběti často uváděly, že agresori používají takové prostředky, které po jejich použití nejsou navenek tolik patrné. Může jít o teror v podobě psychického násilí, které nechává stopy pouze na duši a psychice, či vyhýbání se obličeji při používání násilí fyzického. Paradoxem je, že pokud už se oběť rozhodla obrátit na policii, mohlo jí být místo okamžitého zásahu sděleno, že nemohou nic dělat a ať se nechá příště víc zbít. To může být tváří v tvář agresorovi úkol přinejmenším obtížný. Dalším aspektem je ztráta víry postiženého jedince v účinnou pomoc a řešení jeho nelehké situace.

U nás lze za zlomový považovat rok 2004, kdy dal stát najevo svoji vůli netolerovat domácí násilí. Dne 1.6.2004 vstoupil v platnost § 215a trestního zákona o týrání osob žijících ve společném bytě nebo domě, který je hovorově nazýván paragrafem domácího násilí.

Základní skutková podstata tohoto trestného činu postihuje toho, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (§ 215a odst. 1). K základní skutkové podstatě se pojí okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby spočívající v tom, že pachatel spáchal čin zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách nebo že pokračoval v páchání takového činu po delší dobu (§ 215a odst. 2).

Změnu oproti předchozí zákonné úpravě představuje fakt, že „týrání může mít povahu útrap fyzických i psychických. Nevyžaduje se, aby týrání pachatele mělo za následek újmu na zdraví, ale jednání pachatele musí týraná osoba pociťovat jako těžké příkoří.“³³ V tomto

³² KECHNER, O. Domácí násilí nelze tolerovat. Hospodářské noviny, 2002, roč. 46, č. 97, s. 11.

³³ JELÍNEK, J. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. Kriminallistika, 2005, roč. 38, č. 4, s. 261.

bodě došlo tedy ke změně, která by měla výrazným způsobem obětem násilí pomoci v domahatelnosti se svých práv na ochranu.

Je důležité poznamenat, že „trestní zákon ovšem na žádném ze svých míst neuvádí pojem domácího násilí, a tedy ani tento pojem nevymezuje. V trestním zákoně nenalezneme legální definici domácího násilí, a to ani v ustanovení § 215a trestního zákona ani ve vykládacích ustanoveních uvedených v § 89 trestního zákona.“³⁴

2.4.1 Nový zákon na ochranu před domácím násilím

Domácí násilí je zvláštní druh protiprávního jednání, a proto vyžaduje i speciální legislativní úpravu zákona. Právo České republiky zakazuje a vždy zakazovalo násilí v obecné rovině a postihuje jej sankcemi, případně vězením. Přesto tyto tresty v oblasti domácího násilí nestačí a byl potřeba takový zákon, který by umožňoval rychle a účinně zasáhnout ve prospěch obětí domácího násilí.

Ze spolupráce občanského sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s., která byla zaměřena na boj proti domácímu násilí, vzešel návrh na vymezení pojmu domácího násilí v legislativě, na vytvoření systému adekvátní reakce na domácí násilí a na změnu přístupu k osobám ohroženým domácím násilím. Při tomto seskupení vznikla ve Sněmovně parlamentu České republiky expertní skupina Aliance proti domácímu násilí, která se intenzivně zabývala vytvořením nové legislativy v rámci boje proti domácímu násilí. Tento návrh byl poprvé představen v říjnu 2004 na Národní konferenci Aliance proti domácímu násilí. Ještě téhož roku byl zákon na ochranu před domácím násilím formou poslancecké iniciativy předložen Poslanecké sněmovně. Dne 14.3.2006 Parlament České republiky schválil zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím a 31.3.2006 jej podepsal prezident České republiky Václav Klaus. Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím v České republice vstoupil v platnost dne 1.1.2007. Tento zákon obsahuje prakticky pouze paragrafy, kterými se mění jiné zákony: zákon o policii České republiky, občanský soudní řád, trestní zákony a zákony o sociálním zabezpečení.

Měli bychom připomenout, že jako inspirace pro nový zákon v České republice sloužil rakouský model zákona proti domácímu násilí s institutem vykázání jeho pachatele. Rakousko přijalo tento zákon na přelomu tisíciletí a byl vzorem pro většinu států Evropské unie.

³⁴ JELÍNEK, J. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. Kriminalistika, 2005, roč. 38, č. 4, s. 260.

Právní úprava zákona č. 135/2006 Sb. je postavena na spolupráci tří složek, které přichází do kontaktu s obětí i pachatelem domácího násilí. **Jedná se o Policii České republiky, intervenční centra a soudy rozhodující v civilních věcech.**

Nejdůležitější změny v řešení případů domácího násilí přináší zákon o **Policii České republiky**. Podle nového zákona může Policie České republiky vykázat násilnou osobu na deset dnů ze společného obydlí, tedy z domu nebo bytu, který obývá společně s ohroženou osobou a zakázat jí tam vstup. Vykázaná osoba je povinna odevzdat policii klíče od společného obydlí a za přítomnosti policie si může vzít výlučně věci sloužící osobní potřebě, osobní cennosti, dokumenty a může si do 24 hodin opět za asistence policie vyzvednout další osobní věci nebo věci nezbytné pro podnikání či výkon povolání. Policie poskytne vykázané osobě informace o možnostech ubytování, poučí ji o jejích právech a povinnostech a o dalším postupu.

Ohroženou osobu policie seznámí o možnostech užití intervenčních center a jiných organizací poskytujících služby v oblasti domácího násilí. Ohrožená osoba dostane kontakty na pomáhající instituce v místě bydliště a telefon nonstop linky. Dále ji policisté poučí o možnosti podat návrh soudu na vydání předběžného opatření podle § 76b občanského soudního řádu.

Policie České republiky vydává rozhodnutí o vykázání násilné osoby bez projednání věci, neboť je zapotřebí rychlost a operativnost, než riskovat další nebezpečný útok proti ohrožené osobě. Policie rozhoduje o vykázání ze společného obydlí na základě zjištěných skutečností, buď s ohledem na předcházející útoky nebo když lze předpokládat, že dojde k násilnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo útoku proti lidské důstojnosti. V pravomoci Policie České republiky je vydat rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí bez projednání věci a je účinné od okamžiku, kdy bylo sděleno ohrožené osobě. Důležité je, že dobu vykázání 10 dnů, tzv. zákaz vstupu do společného obydlí, nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. O zákazu vstupu se tedy rozhoduje bez souhlasu ohrožené osoby. K vyhoštění násilné osoby může dojít i v její nepřítomnosti.

Proč zákonodárce zvolil právě desetidenní lhůtu policejního vykázání, uvádí důvodová zpráva k tomuto zákonu: „Tato délka byla zvolena v souvislosti se zkušenostmi z uplatňování rakouské právní úpravy, která nejprve stanovila lhůtu sedmidenní a posléze ji prodloužila na desetidenní. Důvodem byla skutečnost, že během sedmi dnů, tedy pěti dnů pracovních, nebyla ohrožená osoba schopna uvědomit si svou situaci, navázat vztah s intervenčním

centrem a zároveň zahájit případné právní kroky, kterými by se obrátila na soud se žádostí o prodloužení takové lhůty.³⁵

Do 24 hodin od vstupu do společného obydlí policie vyhotoví písemné rozhodnutí o vykázání, které doručí do 24 hodin krajskému intervenčnímu centru, které nejdéle do 48 hodin kontaktuje ohroženou osobu.

Do 3 dnů od vydání rozhodnutí o vykázání provede policie kontrolu, zda rozhodnutí o vykázání dodržuje vykázaná i ohrožená osoba. Jestliže vykázaná osoba nerespektuje rozhodnutí o vykázání a zdržuje se ve společném obydlí nebo v bezprostředním okolí společného obydlí, dopouští se přestupku podle § 46 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích a v případě opakovaného závažného porušení se dopouští trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. e) trestního zákona. Za tento trestný čin hrozí pachateli vězení až 6 měsíců nebo peněžitý trest.

V oblasti domácího násilí získaly **civilní soudy** od 1.1.2007 nové kompetence. Do občanského soudního řádu byl doplněn § 76b. Předseda senátu na návrh ohrožené osoby může násilnému pachateli (tedy tomu, kdo vážným způsobem ohrožuje život, zdraví, svobodu a lidskou důstojnost navrhovatele) podle tohoto paragrafu uložit, aby dočasně opustil společné obydlí a jeho bezprostřední okolí nebo aby do něj nevstupoval a aby se také zdržel setkávání s ohroženou osobou-navrhovatelem a navazování kontaktů s ní. Soudní předběžné opatření trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. Pokud ohrožená osoba požádá o prodloužení předběžného opatření, neskončí toto opatření dříve, než soud o návrhu na prodloužení rozhodne. Soudní předběžné opatření zanikne nejpozději jeden rok od okamžiku nařízení.

I v tomto případě je v zájmu oběti domácího násilí důležitá rychlost. Usnesení o předběžném opatření se totiž vyhlásí při provedení výkonu, tedy tehdy, kdy se do společného obydlí dostaví soudní vykonavatel. Nekoná se žádné obesílání k soudům apod. Nepřítomným účastníkům se usnesení doručí až dodatečně s vyrozuměním, že již bylo vykonáno.

Při soudním opatření musí ten, proti němuž opatření směřuje, odevzdat při výkonu rozhodnutí klíče od společného obydlí soudnímu vykonavateli. Také protivení se proti soudnímu předběžnému opatření může být trestáno trestním soudem podle § 171 trestního zákona jako maření výkonu úředního rozhodnutí.

³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb. [online]. [cit. 2008-02-03]. Dostupný z <http://www.psp.cz/forms/tmp_sqw/7034000a.doc>. s. 31.

Díky této změně v zákonu poskytuje předběžné opatření ohrožené osobě možnost smysluplně řešit svou životní situaci např. tím, že podá návrh na rozvod manželství, návrh na úpravu poměru k nezletilým dětem, či návrhy ohledně společného bydlení. Kromě toho není vystavena nátlaku násilného partnera.

Důležité ovšem je, aby se ohrožená osoba sama aktivně podílela na řešení své situace. Aby jí mohla policie pomoci, je zapotřebí se na ni vůbec obrátit. Aby soud vydal usnesení o předběžném opatření, je nutno jej soudu navrhnout. Návrh lze napsat a doručit do podatelny okresního soudu (v takovém případě je vhodné mít s sebou kopii, na níž podatelna potvrdí přijetí návrhu). Lze se také dostavit k soudu a nadiktovat tam podání do protokolu. Před tím, než se ohrožená osoba obrátí na policii a zejména na soud, jí může velmi prospět právní pomoc. Ta může být v České republice i bezplatná. Bezplatnou právní pomoc poskytují zejména nevládní organizace, ale i orgány státu a obce. Nikoliv ovšem policie či soudy – ty sice poučují účastníky řízení (zejména o jejich právech), ale jejich úkolem není právní poradenství (např. radit lidem, jak se účastníkem řízení stát). Někdy poskytují bezplatnou právní pomoc i advokáti. Například soud může účastníku soudního řízení ustanovit advokáta, jehož náklady hradí stát. Ustanovit ho ovšem může teprve až v průběhu soudního řízení.

Klíčovou roli v systému řešení domácího násilí zaujímají **intervenční centra**, která vznikla v roce 2007 v každém kraji (viz Příloha 2). Intervenční centra mají zákonem stanovenou lhůtu do 48 hodin od doby, kdy přijaly od policie informaci o vykázání, v níž musí kontaktovat ohroženou osobu. Úkolem intervenčních center je poskytnout ohrožené osobě sociální, psychologickou a právní pomoc.

Intervenční centra poskytují na základě § 60a zákona o sociálních službách povinně pomoc všem osobám ohroženým domácím násilím. Tedy nejen těm, o kterých se dozví od policie na základě informace o vykázání, ale také těm, které se na intervenční centrum obrátí přímo.

Kromě toho plní intervenční centra koordinační a informační úlohu mezi zainteresovanými institucemi (mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, orgány Policie České republiky a obecní policie, obcemi, soudy a nevládními organizacemi).

Zřízením intervenčních center zákonem č. 135/2006 Sb. se zcela změnil způsob pomoci osobám, které jsou ohroženy domácím násilím. Dříve si musela ohrožená osoba vyhledat informace a pomoc sama, v současné době jí pracovníci intervenčních center poskytnou odbornou poradenskou pomoc, především ambulantního charakteru. Ve vážných případech jsou intervenční centra schopna poskytnout i azylovou pomoc. Azylová ubytování nebo

azylové domy, které jsou ve většině případů zřizovány charitativními organizacemi, znamenají pro oběť domácího násilí (a její děti) bezpečné místo, kam se může uchýlit před násilím. Zde se jí dostane rady a pomoci pro vytváření plánů nového způsobu života. Zda ambulantní či azylovou pomoc intervenčního centra přijme či nikoli, závisí jen a pouze na ohrožené osobě.

Jan Kasal, jako zástupce předkladatelů návrhu zákona o ochraně před domácím násilím, řekl: „Intervenční centra mají v celém modelu řešení domácího násilí v České republice nezastupitelnou roli, bez jejich existence by byl daný systém málo funkční. Lze si je představit jako most mezi policií a soudy na jedné straně a oběťmi domácího násilí na straně druhé.“³⁶

Je potřeba připomenout, že v rámci vzniku intervenčních center absolvovali jejich pracovníci opakovaná speciální školení a praktické výcviky a stále jsou přijímána opatření ke zvýšení jejich odborné způsobilosti.

V českém zákoně na ochranu před domácím násilím našlo inspiraci již několik evropských států. Je zřetelně vidět, že nová česká legislativa a více než roční úspěšné zkušenosti získaly pozornost ostatních států, které také usilují o legislativní ochranu před domácím násilím. Nejedná se pouze o zákon a jeho uvedení do praxe, ale také o výcvikové programy a osvětové kampaně, které podporují životaschopnost zákona v řešení problematiky domácího násilí.

2.4.2 Nový zákon v praxi

Jaké jsou první výsledky fungování nového zákona lze zjistit ze statistik Bílého kruhu bezpečí, který soustředil informace z patnácti krajských intervenčních center, přičemž v Moravskoslezském kraji jsou intervenční centra dvě.

Pro zjištění vývoje lze použít statistiku za období leden – červen 2007 v porovnání se statistikou za období leden – září 2007.

Podle indexu, tedy poměru vykázaní k počtu obyvatel v kraji, je patrné, že ve všech krajích se počet vykázaní snížil. Zatímco za prvních šest měsíců byl denní průměr 2,6 vykázaných násilníků, za devět měsíců to bylo již jen 2,4.

³⁶ Jan Kasal in: CERQUEIROVÁ, A. Sněmovna schválila intervenční centra pro oběti domácího násilí [online]. Poslední revize 28.11.2006. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www.ta-gita.cz/zpravodajstvi/snemovna-schvalila-intervencni-centra-pro-obeti-domaciho-nasili/>>.

Dalším zkoumaným hlediskem jsou údaje o násilných osobách. V prvním pololetí z celkového počtu 483 vykázaných osob bylo 478 mužů a 5 žen. Po dalších třech měsících bylo z 665 případů vykázáno 660 mužů a 5 žen. Je tedy zřejmé, že v drtivé většině případů je násilníkem muž a současně je ve většině případů obětí žena.

Z hlediska vztahu mezi násilnou a ohroženou osobou převládá vztah manželský. Za prvních šest měsíců tvořili manželé 268 případů (55 %), následovaly vztahy druh/družka – 110 případů (23 %), mezigenerační – 77 případů (16 %), rozvedení manželé – 29 případů (6 %). O tři měsíce později byl manželský vztah řešen v 373 případech (56 %), následoval vztah druh/družka – 151 případů (23 %), mezigenerační – 102 případů (15 %) a rozvedení manželé – 41 případů (6 %).

Tabulka 3: Počet vykázaných násilníků z domova za období leden – červen 2007

Kraj	Počet obyvatel	Počet vykázaných	Index
Moravskoslezský	1 283 911	129	1 : 10 000
Pardubický	509 353	33	1 : 15 500
Karlovarský	304 831	15	1 : 20 000
Ústecký	826 852	40	1 : 20 500
Zlínský	598 789	28	1 : 21 000
Jihočeský	626 634	29	1 : 21 500
Královéhradecký	552 481	24	1 : 23 000
Jihomoravský	1 138 174	47	1 : 24 000
Středočeský	1 108 465	44	1 : 25 000
Liberecký	429 080	17	1 : 25 000
Olomoucký	624 961	21	1 : 30 000
Vysočina	522 267	16	1 : 32 500
Hlavní město Praha	1 193 270	30	1 : 40 000
Plzeňský	552 553	10	1 : 55 000
Celkem/průměr	10 271 621	483	1 : 21 000

Zdroj: Bílý kruh bezpečí

Tabulka 4: Počet vykázaných násilníků z domova za období leden – září 2007

Kraj	Počet obyvatel	Počet vykázaných	Index
Moravskoslezský	1 283 911	172	1 : 7 500
Pardubický	509 353	53	1 : 9 500
Karlovarský	304 831	21	1 : 14 500
Zlínský	598 789	39	1 : 15 500
Ústecký	826 852	51	1 : 16 000
Liberecký	429 080	26	1 : 16 500
Jihomoravský	1 138 174	66	1 : 17 000
Jihočeský	626 634	37	1 : 17 000
Olomoucký	624 961	32	1 : 19 500
Středočeský	1 108 465	55	1 : 20 000
Královéhradecký	552 481	28	1 : 20 000
Hlavní město Praha	1 193 270	50	1 : 24 000
Vysočina	522 267	22	1 : 25 000
Plzeňský	552 553	13	1 : 42 500
Celkem/průměr	10 271 621	665	1 : 19 000

Zdroj: Bílý kruh bezpečí

Statistiky za prvních šest nebo devět měsíců fungování zákona nemusí být příliš průkazné, přesto pokud je budeme brát v úvahu, zdá se, že trend by mohl být právě díky novému zákonu klesající. Odborníci, pracující s týranými osobami přímo v terénu, se shodují, že zákonu není příliš co vytknout. Slabá místa přesto existují:

1. Chybí proškolení soudců.
2. Postoj policistů velmi závisí na tom, jak k problému přistupují jejich nadřízení. Tam, kde má okresní ředitel zájem na řešení, motivuje své podřízené, aby se nebáli institut vykázaní uplatnit.
3. Výhrady k zákonu mají právníci. Podle nich nestačí pouze vykázat násilníka z bytu. Na zákon nenavazují ostatní předpisy. Navíc neřeší pronásledování a sledování žen, ať už telefonáty nebo SMS zprávami.
4. Chybí instituce, která by kvalifikovaně odhadla, zda a nakolik je osoba agresora nebezpečná a jestli nemůže nikomu opětovně ublížit.
5. Sociální pracovníci upozorňují, že se o vykázané násilníky kromě policie nikdo nezajímá. Nikoho nemusí kontaktovat a po vyhoštění jsou v podstatě bezprizorní.

Kromě potrestání potřebují také pomoc. Organizace, které se jim věnují, zatím fungují pouze ve dvou krajích – Pardubickém a Vysočina.

V době, kdy vzniká tato diplomová práce, můžeme aktualizovat a doplnit informace týkající se statistických údajů, na základě platnosti nového zákona o ochraně před domácím násilím, za období leden – prosinec 2007. Zdrojem této statistiky je Bílý kruh bezpečí, který zpracoval informace z patnácti intervenčních center jednotlivých krajů České republiky.

Tabulka 5: Počet vykázaných násilníků z domova za období leden – prosinec 2007

Kraj	Počet obyvatel	Počet vykázaných	Index
Moravskoslezský	1 283 911	213	1 : 6 000
Pardubický	509 353	61	1 : 8 350
Karlovarský	304 831	32	1 : 9 500
Ústecký	826 852	81	1 : 10 200
Zlínský	598 789	49	1 : 12 220
Jihočeský	626 634	50	1 : 12 530
Jihomoravský	1 138 174	82	1 : 13 880
Olomoucký	624 961	44	1 : 14 200
Středočeský	1 108 465	79	1 : 14 400
Královéhradecký	552 481	34	1 : 16 250
Vysočina	522 267	32	1 : 16 320
Liberecký	429 080	30	1 : 17 300
Hlavní město Praha	1 193 270	59	1 : 20 220
Plzeňský	552 553	16	1 : 23 530
Celkem/průměr	10 271 621	862	1 : 11 900

Zdroj: Bílý kruh bezpečí

V České republice bylo v roce 2007 v případech domácího násilí vykázano ze společného obydlí 862 osob, z toho 854 mužů a 8 žen. Z hlediska vztahu mezi násilnou a ohroženou osobou převládá vztah manželský – 467 případů (54 %), následuje vztah druh/družka – 205 případů (24 %), mezigenerační – 134 případů (15 %) a rozvedení manželé – 55 případů (6 %). K malému počtu vykázaní došlo ve vztazích partnerských, sourozeneckých a ostatních.

Během roku 2007 bylo zaznamenáno 58 případů (téměř 7 %) opakovaného vykázaní ve stejných domácnostech. V těchto případech mohla policie zahájit (i bez souhlasu ohrožené osoby) trestní stíhání násilné osoby pro trestný čin podle § 215a trestního zákona.

Z celkového počtu 862 případů policejních rozhodnutí o vykázání podaly ohrožené osoby v 337 případech žádost o vydání předběžného opatření soudu, kterým chtěly vykázání prodloužit. V 74 % případů soud žádosti vyhověl a lhůtu prodloužil, ve 14 % žádost zamítl. Ve 2 % případů vzaly ohrožené osoby svůj návrh zpět. O výsledku rozhodnutí v 10 % případů nebyla intervenční centra informována.

V průběhu roku 2007 se začaly ohrožené osoby také přímo obracet na civilní soudy s žádostí o vydání předběžného opatření, aniž by tomu předcházelo desetidenní policejní vykázání. Např. na Liberecký kraj připadá 8 podaných žádostí, z toho v 5 případech soudci zakázali násilné osobě vstup do společného obydlí. Tyto případy nebyly v roce 2007 centrálně evidovány a pracuje se na způsobu jejich vykazování.

Intervenční centra evidují za rok 2007, po předání informací o vykázání od Policie České republiky, 3 942 kontaktů s ohroženými osobami, z toho 2 880 telefonických, 587 osobních v intervenčním centru, 153 osobních v rámci výjezdu do bydliště, 322 písemných. V případech policejního vykázání intervenční centra uskutečnila 475 jednorázových kontaktů, 750 opakovaných se stejnou ohroženou osobou a v 206 případech kontaktovaná ohrožená osoba pomoc intervenčního centra odmítla. Počet ohrožených osob, které odmítly pomoc intervenčního centra, je poměrně vysoký a intervenční centra analyzují důvody odmítnutí.

Pomoc intervenčních center je využívána i ze strany dalších ohrožených osob, kde nebyl proveden institut vykázání a tyto další ohrožené osoby mají také zákonný nárok na pomoc a služby intervenčních center. Za rok 2007 evidují intervenční centra 5 364 dalších kontaktů s těmito ohroženými osobami, které hledají informace, radu, podporu a pomoc v řešení problematiky domácího násilí.

Na jedno intervenční centrum v roce 2007 připadá v průměru 620 veškerých kontaktů s uživateli služby.

V souvislosti s 862 případy vykázání evidovala Policie České republiky 941 dětí přítomných policejnímu zásahu i násilnému incidentu, který předcházel policejnímu zákroku. Počet dětí, které byly v době zákroku mimo domácnost, nebyl zjišťován. Proto začala intervenční centra od září 2007 klást ohroženým osobám otázku na skutečný počet dětí žijících v domácnosti. Z případů vykázání v období říjen – prosinec 2007 byl uskutečněn kontakt s ohroženou osobou v 189 případech. V těchto případech byl evidován mnohem větší počet dětí skutečně žijících v rodinách – 302. Pro srovnání je to dvakrát více než zjišťuje policie. Z podnětu Bílého kruhu bezpečí a intervenčních center lze doufat ve změnu povinností Police České

republiky, kdy budou policisté na místě násilného incidentu zjišťovat celkový počet dětí (i v době zákroku nepřítomných) žijících v těchto domácnostech, neboť i ony jsou přímo či nepřímo ohroženy domácím násilím.

Celkem bylo ve sledovaném období přímo ohroženo domácím násilím 1 833 osob, z toho 858 žen, 34 mužů a 941 dětí přítomných policejnímu zákroku. Je jisté, že institut vykazání ochránil v roce 2007 těchto 1 833 osob před dalším domácím násilím.

Z výše zmíněných statistik je dobře vidět, že zákon č. 135/2006 Sb. přináší výsledky v podobě zvýšeného počtu evidovaných osob ohrožených domácím násilím. Díky legislativě a také vlivem osvěty nacházejí ohrožené osoby dostatek odvahy obrátit se na státní i nestátní instituce, hledat u nich pomoc a začít svou tíživou situaci s jejich pomocí řešit. Je to pravděpodobně dáno tím, že oběti domácího násilí a další ohrožené osoby získávají větší důvěru v instituce pomáhající obětem domácího násilí a jsou lépe informovány o legislativních možnostech řešení svého problému.

Z porovnání dostupných statistik vyplývá nadějná prognóza toho, že by v budoucnosti pomoc specializovaných pracovišť a policie mohlo vyhledat ještě více osob postižených domácím násilím.

2.4.3 Pohled do nejbližší budoucnosti

Odborníci se shodli, že roční zkušenosti s novým zákonem na ochranu před domácím násilím prokázaly, že nový systém je v praxi funkční a účinný a má očekávaný preventivní dopad. Expertní skupina, která zákon zpracovala a předložila, stále sleduje jeho používání v praxi a navrhuje několik drobných změn, které rozšíří možnosti ochrany obětí a osob ohrožených domácím násilím, např. vyrovnání možností policistů a soudců v oblasti osobní ochrany.

V roce 2007 evidovala Policie České republiky 6 112 výjezdů s podezřením na domácí násilí. V průměru každý 7. výjezd nesl znaky domácího násilí s hrozbou opakovaného násilí, a proto policisté vykazali násilnou osobu ze společného obydlí. Pouze v jednom případě bylo rozhodnutí o vykazání zrušeno jako neoprávněné. Kancelář ombudsmana, Veřejného ochránce lidských práv, neeviduje za rok 2007 žádnou stížnost na aplikaci zákona. Obě dvě výše uvedené skutečnosti svědčí o kvalitní práci ze strany policie.

Přes tato pozitiva odborníci upozorňují na mezery v zákoně, který kvalitně zabezpečuje první pomoc obětem domácího násilí, ale chybí zde pomoc navazující. To znamená, že je dále potřeba zajistit ekonomickou stabilitu ohrožené osoby, vymáhání dlužného výživného,

problematiku bydlení, ochranu dětí a v neposlední řadě vyřešit tzv. pronásledování. V praktickém životě nemůže spousta žen od násilného partnera odejít, protože nemá finanční prostředky, a to by se mělo změnit.

O nebezpečném pronásledování (slídění) se začalo mluvit na přelomu 80. a 90. let, kdy ve Spojených státech posedlý obdivovatel zavraždil mladou herečku ve dveřích jejího domu. Ve světě se pro tento jev užívá anglické slovo „stalking“, které znamená uštvat kořist. Přesně tak násilníci (stalkeři) přistupují ke své oběti, pronásledují ji, narušují její soukromí a fyzicky i psychicky jí ubližují.

Podle statistik se v případech, kdy došlo k pronásledování, vyskytovalo ve 40 % až 80 % také domácí násilí a v 50 % případů se jednalo o bývalého partnera. Pronásledování se zpočátku projevuje telefonováním, e-mailováním, posíláním SMS zpráv oběti a vyhledáváním její blízkosti. Poté násilník poškozují a ničí její věci a nakonec ji nebo její blízké napadá fyzicky. Nezřídka pronásledování končí vraždou oběti.

Zatímco například v Rakousku a Německu je pronásledování považováno za trestný čin, u nás takový zákon zcela chybí. Patrně od roku 2010 by mohl podle Ministerstva spravedlnosti pomoci obětem pronásledování nový trestní řád, kdy soudce bude moci zakázat násilníkovi kontaktovat oběť nebo se k ní přiblížit v rámci předběžného opatření. Nevládní organizace Bílý kruh bezpečí opakovaně navrhuje, aby bylo pronásledování prohlášeno za trestný čin, protože se týká až 10 % lidí. Ve 2 % případů dochází k vraždě. Bílý kruh bezpečí apeluje na to, že oběti pronásledování nebudou efektivně chráněny, pokud se pronásledování nestane trestným činem.

Nový zákon č. 135/2006 Sb. měl řadu kritiků, kterým se nelíbily velké pravomoci policie, která rozhoduje o vykazání násilné osoby. Po roce jeho uvedení v život se ukázalo, že je účinný a na mezinárodní úrovni je tento český zákon na ochranu před domácím násilím hodnocen velmi kladně, zvláště pro svou propracovanost v rámci činnosti policie. Doufejme tedy, že politici nebudou dlouho otálet a začnou se tématem pronásledování, jakožto dalším celospolečensky nebezpečným jednáním, vážně zabývat.

3 Domácí násilí zblízka (rozhovor s komentářem)

Není příliš snadné identifikovat oběť domácího násilí a už vůbec ne od ní získat detailní výpověď o jejím problematickém vztahu. Osobou, která mi tuto možnost poskytla, je Eliška. Výhodou pro mě bylo, že jsem Elišku znala již několik let a mohla jsem si proto dovolit, pokusit se ji o potřebný rozhovor požádat. Vzhledem k tomu, co v manželství po mnoho let prožívala a jak dokázala svou situaci vyřešit, se mi právě ona jevila jako vhodná představitelka týrané ženy, která díky svému okolí a sobě samé našla dost síly a odvahy se násilí vzepřít.

Když jsem Elišku o tento rozhovor požádala, byla zpočátku velmi rozpačitá a poměrně dlouho si rozmýšlela, zda k němu vůbec dojde. Přesto se nakonec rozhodla mi svůj příběh vyprávět. Zpočátku jsem měla trochu obavu, abych jí svými otázkami nezpůsobila nějaké trauma a byla jsem připravena i na to, že budeme rozhovor muset předčasně ukončit. Nakonec z toho bylo několik setkání s příjemnou usměvavou ženou a více jak deset hodin mých otázek a především jejích odpovědí na ně. Přepis rozhovoru je tedy zkrácenou verzí, v níž jsem vynechala opakující se a nepříliš související pasáže.

S Eliškou jsme se seznámily v Českých Budějovicích na kurzu angličtiny před šesti lety. Spjoval nás nejen zájem o studium cizího jazyka, ale i po lidské stránce jsme si velmi brzy porozuměly. Seznámila jsem se tehdy i s jejím manželem Milanem a oběma dětmi a vše na mě působilo dojmem skvěle fungující spokojené rodiny. Právě se nastěhovali do nového domu, byli ekonomicky dobře zabezpečeni a vše se mi zdálo být naprosto v pořádku. Od Elišky jsem neslychala žádné stížnosti na partnerovo chování, ani na to, že by se jí dělo jakékoliv příkoří.

Přibližně po třech letech se ale něco změnilo. Ukázalo se, že skutečný Eliščin život zdaleka není a ani nebyl tak idylický, jak se jevil. Postupně jsem se dozvíдалa skutečnosti, které mě vysloveně školovaly a které jsem vůbec nečekala. Tehdy jsem pochopila, že mám co do činění s obětí domácího násilí. Naštěstí měla Eliška v sobě dostatek sil a také štěstí na lidi ve svém okolí, a tak se z tohoto zničujícího vlivu dokázala vymanit. O její cestě problematickým vztahem od jeho počátku, přes složité a těžké období násilí až k úspěšnému vyřešení jejích problémů zde uvádím zkrácený přepis našeho rozhovoru. Eliška mi jej poskytla v lednu tohoto roku již z pozice znovu svobodného a volného člověka, hovořila s nadhledem a velmi přímo odpovídala na moje otázky. Domnívám se, že právě takovýto autentický rozhovor, spíše tedy vyprávění člověka, který domácí násilí nejen zažíval, ale dokázal se jej i úspěšně

zbavit, může být výbornou motivací a nadějí pro mnohé z těch, kteří jsou leckdy skrytě a po mnoho let duševně či fyzicky partnerem týráni. Nikdo totiž o této bolestivé problematice nemůže sdělit více než ti, kteří tyto děje prožívají.

Eliška svůj boj dokázala vyhrát, nedávno se dokonce znovu vdala a svým humorem a nadhledem vytváří dojem, že je vše zlé zapomenuto a staré rány jsou zcela vyléčeny. Ale je tomu skutečně tak? Lze po tolika letech strávených v izolaci a nesvobodě žít znovu plnohodnotně a šťastně? Zkusme společně najít odpovědi na tyto otázky. Podívejme se tedy spolu s Eliškou o více než dvacet let zpět, do doby, kdy ještě sama netušila, co ji v příštích letech čeká. Sledujme v tom příběhu trochu i sami sebe a svou minulost...

3.1 O rodinném prostředí

Vyprávěj mi o Milanovi, jeho rodině a jestli si myslíš, že už tam mělo jeho chování kořeny?

Myslím si, že to byl klasický vzorec.

Že tatínek bil maminku?

Já jsem toho nikdy svědkem nebyla, ale říkalo se, že tam taková nějaká praktika existovala, že tím tatínek řešil svoje emoce. Ne snad z nějaké konkrétní příčiny, ale emoce ventiloval prostě tím způsobem, že byl na maminku zlý.

Víš jak to jeho maminka snášela?

Myslím si, že to asi časem už přijímala normálně, protože poprvé, když mě zbil, tak se to stalo u nich a ona se tvářila, jako že nic nevidí.

Maminka to tedy věděla?

Ona to věděla. Ona mě viděla bezprostředně po činu, takže musela vědět, že jsem neupadla hlavou na zem.

A tys věděla od Milana, že to tam takhle fungovalo?

Od něho přímo ne, vím to od jeho sourozenců, protože jednou se smáli tomu, že babička/tchýně v nějakém okamžiku zoufalství udala tchána na trestní komisi městského výboru. Tam mu uložili, že má zaplatit pokutu, protože pravděpodobně měla nějaké modřiny. A tenkrát z toho vznikla ta rodinná historka, kdy se tam všichni smáli tomu, že si tenkrát moc nepomohla, protože tu pokutu nakonec platila ona, jelikož držela kasu. Takže to tam asi takhle nějak fungovalo.

Co si o tom sám myslel?

Mně připadá, že to tam všichni brali jako běžný projev emocí. Momentálně mám problém, jsem naštvaný, takže mlátím toho, kdo mi přijde pod ruku. Proto si myslím, že tohle agresivní chování nepovažoval za nic výjimečného.

Kolik měl sourozenců?

Čtyři. Byl z pěti dětí. Měl jednoho bratra a tři sestry. On byl nejmladší, nejstarší bratr byl o deset let starší než on. Takže on byl takový rozmazlený, všichni skákali podle toho, jak si přál.

Jaká byla v rodině ekonomická situace?

Byla to taková dost pracovitá kulacká rodina, která vždycky dobře hospodařila, takže neměli problémy s financemi.

Jaké měl Milan vzdělání?

Byl vyučený.

Ted' něco o tvé rodině...

U nás také fungoval klasický vzorec. U nás ale nebylo bití. Já myslím klasický vzorec v tom smyslu, že já jsem byla vychovávána silnou autoritou v podobě otce. Takže asi se muselo stát, že jsem pak podvědomě autoritu hledala. Jen jsem netušila, že autority se také chovají jinak než přísně. Můj tatka mě nikdy nebil, ale byl na mě velice přísný, vyžadoval naprosto bezmeznou poslušnost ve smyslu: „Tohle je moje křeslo, do toho mi nebudeš sedat. V okamžiku, kdy přijdu, ty se zvedneš. Tohle je moje místo, tohle jsou moje věci, na ty mi nebudeš sahat, tohle jsem řekl, že bude takhle, tak to tak bude“, bez jakékoliv známky odporu. Takže si myslím, že ve mně bylo zakódované, že chlap má vždycky pravdu a musí se vše dělat tak, jak řekne on.

Maminka taky takhle poslouchala?

Mamka byla a je takový temperamentní člověk, takže ze začátku hodně trpěla. Pamatuji si, že hodně plakávala, protože se nemohla srovnat s tatkovou povahou. Ale pak si zvykla. Žije si svým temperamentním životem a prostě to akceptuje a přijímá to jako nutné zlo, neprovokuje ho, nezavdává příčiny, aby se vztekal. On na ni tedy nikdy ruku nevztáhl, ale vyžadoval poslušnost. Vždycky říkal: „Já jsem chlap, já jsem hlava rodiny, podle mě to taky bude. Běž se podívat, kdo je napsaný venku na dveřích.“ A tam bylo vždycky

napsáno zásadně pouze jeho jméno. Tam nebylo „manželé“ nebo „rodina“, jenom „Jan Novák“.

Tvoji rodiče spolu takhle žijí dodnes?

Jsou spolu, ale myslím si, že šťastní nejsou. Protože dokud jsme byli malí, tak mamka si ten život nasměrovala tak, že žila pro nás. Věnovala se nám maximálně. Tím, že byla učitelka, měla volné prázdniny, takže nám vymýšlela program, jezdila s námi sama vlakem po výletech. Taťka si žil takovým tím svým trošku sobeckým, egoistickým životem. Měl své rituály: „Teď mám chuť na kafe, uvařte mi kafe. Teď mám večeři. Proč není teplá?“ A pak když jsme odešli do škol, tak myslím začala taková první velká krize, protože najednou zůstali sami dva. Ještě dokud chodili oba do práce, tak to šlo. Teď když jsou v důchodu, tak si žijí skoro každý sám.

Tatínek věděl o tom, co se ti děje?

Později o tom věděl, ale nevěděl o tom od začátku. Ani mamka. Dozvěděli se to náhodou až po šesti sedmi letech. Taťka ale nikdy v můj prospěch nezasáhl, i když jsem na to asi čekala.

Já jsem k nim asi dvakrát utekla, když už jsem byla hodně na dně a hodně zbitá. Mamka tenkrát strašně chtěla, aby taťka něco udělal, ale já si myslím, že on nevěděl, co by s tím měl udělat. Možná to bral rozumově, že i kdyby nějak zasáhl, tak dokud nebudu chtít já, tak se to stejně nevyřeší. Takže mě tam zase vždycky přivezl a předhodil mě Milanovi zpátky. To mu mamka nemohla zapomenout, že nic neudělal. On huboval mě, že mám jít na policii, že to mám ukončit, že já mám něco udělat, protože on do toho nebude zasahovat.

Oni dva (mamka/taťka) se spolu o tom nikdy nebavili?

Oni dva, když se o tom bavili, tak se spolu vždycky pohádali, protože mamka ho burcovala k aktivnímu výkonu. Každý na to měl jiný názor. Taťka se vždycky hrozně rozčílil, možná cítil i bezmoc, nevím... Když se pak vyřešil můj rozvod, když už jsem od Milana odešla, tak se k tomu taťka stavěl tak, že on věděl, že dokud nebudu chtít sama, což je tedy asi pravda, tak nemá cenu mi pomáhat, že to stejně nezvládnou. Že i kdyby mi někdo řekl, že to mám udělat, tak že to stejně neudělám. A kdyby do toho on zasahoval, tak prohloubí propast mezi mnou a tou mojí bývalou rodinou. Možná, že to v té chvíli bylo rozumné, ale já jsem si přála: „Kdyby tak někdo šel a odvedl mě odtud a přivezl mi ty věci.“ Ale taťka mě místo toho zase dovezl zpátky a s mým bývalým mužem si tam sedl...

Přivezl tě zpátky...?

Zpátky s tím, že možná pro věci, možná se uvidí... Ale po cestě mi domlouval, že moje místo je tam a já bych si to měla vyřešit, že on mě nemůže vzít jako balík, naložit a odvézt, protože tím se problém nevyřeší. Takže mě přivezl zpátky, sedli si tam spolu do obýváku a poslouchal Milana, jak on mu říká: „Kdybys ji měl doma, tak bys ji bil taky, protože ona si to prostě zaslouží.“ A tatka beze slov seděl jako malý kluk a poslouchal ho.

To je zvláštní, že taková autorita snese takové chování, že se tě nezastal?

Zvláštní to je. Možná měl pravdu v tom, že já jsem tehdy lítala v takových citových sférách, že v okamžiku, kdy mě Milan zbil, tak jsem ho nenáviděla, strašně jsem chtěla pryč a během pár minut jsem ho zoufale milovala a nechápala, jak mi to mohl udělat člověk, kterého tak strašně miluju. Ten cit a tuhle velkou vypěstovanou závislost jsem nebyla schopná rozumově korigovat. Je to zvláštní, protože si pamatuji na chvíle takové beznaděje, přitom si myslím, že nejsem úplně hloupá, přece jenom nějakou inteligenci snad mít budu a vždycky jsem si myslela, že tyhle věci se týkají takových těch nevzdělaných, kteří si spolu spory řeší rukama, taková ta „Itálie“. Ale vždycky když jsem byla zbitá, tak jsem si říkala: Za co proboha, co jsem komu udělala? Je to takový pocit beznaděje, zoufalství, co bych měla vlastně dělat. On mě tedy většinou někam zavřel, ať mě děti nevidí, ať se tam vyřvu, ať dělám hysterii někde jinde, takže jsem většinou zalezla do koupelny, a tam už jsem se přistihla, že ač jsem v jádru skoro ateista, tak jsem se modlila, aby někdo přišel a zachránil mě. Jenže v zápatí třeba za deset minut si říkáš: „Bože já ho tak miluju, jak mi tohle mohl udělat, proč mě tak zbil, co jsem mu udělala, asi jsem opravdu špatná, asi bych se nad sebou měla zamyslet a příště tu chybu neopakovat. Byla jsem skoro schopná se mu jít omluvit a říct, že už to příště neudělám, a přitom jsem pořádně ani nevěděla co. To nebylo, že bych třeba přišla pozdě, že bych něco špatně řekla, nebo že bych něco udělala nebo neudělala, tam nebyla nikde žádná konkrétní příčina. Podle mě to bylo taky jenom řešení jeho momentálního vzteku, emocí, nenávisti a já jsem tam byla jako hromosvod.

Jeví se zcela jednoznačně, že rodinné vztahy a výchova dětí do značné míry určují a ovlivňují jejich další chování. Ať už výběr partnera nebo vztahy v rodině. Je rozhodně dobré poznat tedy například před svatbou rodinné prostředí, v němž partner vyrůstal. Příliš autoritativní výchova později může vyvolat jak fakt, že podvědomě hledáme stejně autoritativního partnera, tak i skutečnost, že naopak můžeme jakoukoliv autoritu odmítat, až nenávidět. Je tedy potřeba v rámci rodiny vytvářet harmonické a přátelské prostředí, v němž se děti

nebudou cítit ohrožovány a v atmosféře lásky a porozumění získají předpoklady pro založení vlastní fungující rodiny. Eliška podle mého názoru v době, kdy se s Milanem seznámila, neznala příliš dobře jiná rodinná prostředí, než to svoje. Milanovu rodinu také neměla možnost déle před svatbou poznávat, takže jí chyběla možnost srovnávání. Otcova autorita a svým způsobem i domácí nadvláda jí připadaly samozřejmé, a tak i Milanovo chování ve spojení s láskou, kterou k němu cítila, jí zpočátku nepřipadalo nikterak nebezpečné.

3.2 O seznámení Elišky a Milana

Jak jste se potkali?

Potkali jsme se jako v pohádce Čert a Káča, protože mně bylo 21 let a studovala jsem vysokou školu v Praze. Byla jsem ve třetíáku a šly jsme s holkama na diskotéku. Jely jsme přes celou Prahu za nějakými známými kluky, kteří si nás tam potom ani nevšimli, takže jsme tam seděly takové opuštěné tři Grácie. Tak jako študačky bez kačky jsme tam cucaly nějakou limču a já jsem tenkrát řekla: „Holky, pojďte tancovat, já už bych šla tancovat klidně i s čertem“, a vtom se za mnou ozvalo: „Nepůjdeš si zatancovat?“ No a tím to celé začalo. Milan byl takový suverénní hned od první schůzky. On mi nebyl nepříjemný, byl docela milý, hezký chlap, ale že bych se do něj zamilovala, že by mi bral dechl, to tedy rozhodně ne, ale bylo to docela příjemné. Jen se mi nelíbilo, že byl už od prvního okamžiku takový dost dominantní. Byl pátek a já jsem pak chtěla jet zpátky na kolej, protože jsem druhý den ráno odjížděla domů. Ale on že vezme taxíka a rozhodl se, že pojedeme ještě někam do nějaké jiné diskotéky, takže taxikář nevěděl, koho má poslechnout. Ale já jsem se tenkrát vzepřela a řekla, že tam s ním nepůjdu a on se mi vysmíval, co tedy jako chci dělat v Praze někdy ve tři ráno. A já – takovouhle dušičku – jsem se otočila a říkám: „Půjdu klidně pěšky, třeba až na ten Žižkov, na koleje.“ Chvíli jsme se tam dohadovali a pak vím, že jsem si říkala: „Už tě mám plný zuby, už tě nechci ani vidět.“ To bylo hned ten první večer. A on tehdy, když viděl, že už jsem opravdu odhodlaná jít pěšky, tak mě nakonec tím taxíkem nahoru na ten Žižkov odvezl. Ale ze všeho si dělal legrácky, hrozně se tím bavil, že někoho popichuje. V ten okamžik jsem si říkala: „Už tě nikdy nechci vidět, odjedu na tu kolej a nazdar.“

My jsme si ale už na té diskotéce vyměnili telefonní čísla a když si zapisoval telefon, nalistoval v kalendáři nějaké datum a říká: „Jo tady tenhle den za rok se vezmeme.“ My jsme se brali asi o 14 dní později. A to jsme se viděli dvě hodiny. Když jsem pak vystoupila z taxíku, stáhl okénko a říká: „Jo, mimochodem, zapomněl jsem se zeptat, máš někoho?“ „Nemám, a co ti je do toho?“ „Tak teď už máš mě.“ A od té doby jsem ho fakt měla. Přijela jsem domů a říkám

mamce: „Mami, já jsem potkala takového debila, to si neumiš představit.“ No a když jsem přijela v pondělí na kolej tak on už zhavil dráty, jestli bychom se nemohli vidět. Uhnal mě. Doslova a do písmene. Já jsem říkala: „Ne, ne, ne, já prostě nechci.“ Ale za chvíli zase další telefon: „Tak když se nemůžeme vidět, aspoň bychom se mohli slyšet.“ A pak následovaly hodinové telefonáty, potom si na mě počkal před školou, naháněl mě, přišel s kytkou, romantika... a už to bylo.

O kolik let je Milan starší než ty?

O 9 let. Takže mně bylo v té době 21 a jemu už 30. Tenkrát už byl dvakrát rozvedený.

Ty jsi tenkrát věděla že on měl před tebou dvě ženy?

Ne, on mi to řekl až po nějakém měsíci, co jsme spolu chodili. Potom jsme odjeli na Silvestra k jeho kamarádovi do hospody a tam mi to tedy někdy kolem půlnoci jako dáreček řekl, ale v podstatě jako: „Hahaha hihihi, nebudeš tomu věřit, ale já jsem takový nešťastník, že jsem dvakrát rozvedený.“

A on ti to prezentoval, že je chudák dvakrát rozvedený, a ty jsi to přijala jako fakt?

Milan mi to vlastně podal tak, že měl v životě strašnou smůlu na ženský a já jsem konečně ta, kterou hledal, takže to ani nešlo přijmout jinak. On mi řekl: „Já jsem strašný smolař, ale chci, abys to věděla od samého začátku, nechci, aby sis myslela, že před tebou něco tajím, aby ses to dozvěděla od někoho z mých přátel, ale věc se má tak, že jsem rozvedený. Jsem tedy rozvedený dvakrát, aby toho nebylo málo, ale měl jsem takovou smůlu, že poprvé to vůbec neklapalo a podruhé do toho zasáhli rodiče natolik, že nás od sebe rozeštvali. Jsem z toho zoufalý, máš právo se se mnou rozejít, chápu, jsem hrozný. Což uděláš, že jo?“ A moje reakce? „Ale to přece není pravda, vždyť ty za to vlastně nemůžeš, ty takový hodný, pozorný, milý, galantní, který by mi snesl modré z nebe, to není možné.“ Takže já jsem se to dlouho bála říct i svým rodičům a servírovala jsem jim to po částech a se strašnými omluvami už dopředu, že on skutečně souhrou nešťastných náhod takhle dopadl.

Tebe tehdy nenapadlo, že tady není něco v pořádku?

To mě rozhodně nenapadlo. Ne. Možná takový trošičku červíček hlodal, protože třeba od mamky jsem časem slychala, že to není samo sebou a proč. A já jsem jí jen slepě opakovala to, co jsem slyšela od něj a prostě jsem ho hájila tím víc a pak jsem o tom už nepřemýšlela vůbec, protože můj Milan by přece nikdy nic špatného neudělal.

Ještě mi řekni, co ses pak dozvěděla o jeho předchozích manželstvích?

Poprvé se ženil hned na vojně nebo čerstvě, když přišel z vojny. To si přivedl nějakou holku z vojny. Nevím, jak to tam chodilo s nějakým násilím, ale byli spolu asi 5 nebo 6 let. Ona byla Maďarka, nemluvila česky, takže on si vždycky vyhledával takový typ holek, které na něm byly svým způsobem závislé. Já jsem byla studentka a on se proslavil tím, že on mi pomáhá dostudovat, on si nepřeje, aby mi rodiče přispívali na studia, protože on mi to zafinancuje, on to zvládne. S tou Maďarkou tady spolu žili, měli malého kluka, ale když mu bylo asi 6, tak si Milan našel nějakou studentku, která zrovna maturovala, takže taky mlad'ounkou holku. Kvůli ní se poprvé rozvedl a oženil se s ní a měli kluka. Spolu byli ale asi jenom rok, ona potom od něj odešla, víceméně za podpory rodičů, utekla od něj i se synem. A teď je ženatý počtvrté, jeho současná žena je o víc než dvacet let mladší, je to Rumunka, je na něm naprosto závislá, takže historie se opakuje. Zase hledá typ ženské, která na něm musí být nějakým způsobem závislá... A řekla bych, že taky do okamžiku, dokud já jsem byla studentka bez jakéhokoliv přehledu o životě, on byl ten zkušený, který mi říkal, jak to v tom životě chodí, on už měl ty zkušenosti, tak to klapalo, to bylo v pořádku. Myslím si, že Milan byl do mě tehdy hrozně zamilovaný, já do něj a bylo to hezké, bylo to takové romantické, on byl ke mně velmi pozorný.

Tys v něj měla tu důvěru, že on ví, jak to chodí a tys mu věřila?

Já jsem mu naprosto věřila a on to takový typ člověka zase vycítí, jestli tě má v hrsti nebo ne. Já mu ve všem důvěřovala, kvůli němu jsem se přestala stýkat se všemi svými kamarádkami, veškerý čas jsem věnovala jenom jemu. Pak jsme spolu záhy začali bydlet, sehnali jsme v Praze podnájem, já jsem se odstěhovala z koleje a v podstatě už jsem chodila jenom do školy a před školou on už na mě zase čekal a vodil si mě domů. K našim jsme jezdili třeba jednou za 14 dní, takže už mě izoloval i od rodičů, a tak si mě pěstoval pro sebe.

On v té době dělal co?

Milan tehdy pracoval v Praze u Metrostavu. Dělal nějakého důlního dělníka.

Jeho pracovní doba mu umožňovala tě tak stíhat?

Chodil na noční, měl třísměnný provoz, takže mě buď doprovázel před školu a po směně když měl ranní, tak si mě zase vyzvedával. Nebo když šel na odpolední, tak už na mě čekal zase před školou a já jsem šla doprovodit do práce jeho a pak jsem byla nasměrovaná domů nebo mě doprovodil domů a odjel do té práce, tímhle způsobem si mě ovládnul, což jsem já tenkrát

nevěděla. Prostě jsem si myslela, že chce být všechen volný čas jen se mnou, takže mi to dělalo dobře.

A při těch jeho odpoledních jsi opravdu zůstávala doma?

Ano.

A nechodila jsi nikam proto, že ty tvé kamarádké vztahy už byly zpřetrhané nebo proto, že jsi mu chtěla vyhovět?

On ty vztahy víceméně zpřetrhal. Milan mi v podstatě všechny moje kamarádky zošklivoval: „Podívej se jaká je, co dělá špatně, ty přece nechceš být taky taková.“ A vlastně je pomlouval a s nimi se většinou rozhádal, takže ho neměly rády a ty naše vztahy ochladly samy od sebe. A tím, že ochladly, tak mě to přesvědčovalo, že ty kamarádky opravdu nejsou kamarádky, že jsou opravdu takové, jako on mi říkal.

Tato část Eliščina příběhu je dokladem stálého opakování chyb a používání stále stejných praktik ze strany Milana. Pro něj jakožto zkušeného agresora byla naivní a dominantním otcem vychovávaná Eliška snadnou obětí a vhodnou další životní partnerkou. Lze předpokládat, že stejné praktiky, jaké používal vůči Elišce, aplikoval Milan i v obou předchozích manželstvích. Jen se o nich samozřejmě Elišce nezmiňoval. Těžko ale chtít po nezkušené dívce, aby odhalila psychicky narušeného člověka, kterým podle mého názoru Milan pravděpodobně byl. To, čím ji ovládal, vypadalo z Eliščina pohledu jako zájem o její osobu, jako jeho láska vůči ní. Nedokázala to kvalifikovat jako omezování, sledování a ovládání. Kdo ale má v tomto věku dostatek zkušeností, aby ve fázi zamilovanosti a hned v počátku vztahu poznal, že je jeho budoucí partner tím, kdo mu posléze udělá ze života peklo? Kdo v době, kdy si užívá romantiky a skutečnosti, že má vedle sebe člověka, kterého miluje, dokáže analyzovat sám sebe natolik, aby poznal, že to, co se mu na partnerovi dnes zdá okouzující a zajímavé, ho bude po pár letech rozčilovat a možná i ohrožovat?

Začátek tohoto příběhu je starý více než dvacet let a je mi myslím vhodné připomenout, že dnešní dívky jsou ve věku 21 let již podstatně zkušenější, sebevědomější, samostatnější a také informovanější. Snad více a včas vnímají negativní znaky v chování svých potenciálních partnerů, i když to samozřejmě neznamená, že v zamilovanosti nedělají stejné nebo podobné chyby jako Eliška. Jen jejich přístup k informacím, budou-li o ně stát, je dnes podstatně snazší. Toto týrání a utiskování za zavřenými dveřmi dostalo jasné pojmenování „domácí násilí“ a jako takové je společností jednoznačně odsuzováno.

3.3 O soužití Elišky a Milana

3.3.1 Ovládání

Jak dlouho jste spolu chodili před tím, než jste se vzali?

My jsme spolu chodili něco přes rok, ale už tak po čtyřech nebo pěti měsících jsme spolu začali bydlet.

Vy jste se brali ještě než jsi dostudovala?

Ano, ještě než jsem dostudovala.

A to už jsi byla těhotná?

My jsme se brali, protože jsem byla těhotná, ale v podstatě jsme to tak chtěli. Protože já jsem poprvé otěhotněla už po čtyřech měsících naší známosti, ale tenkrát se k tomu Milan postavil prapodivně, takže jsem si to nechala vzít. A pak jsem propadla panice, že už nikdy nebudu těhotná, že už nikdy nebudu mít děti. On to otočil a řekl, že mi asi strašně ublížil, že to tak nemyslel a že tedy za každou cenu teď to dítě spolu budeme mít.

Jak myslíš to, že se zachoval prapodivně? Že si to nepřál?

On si to nepřál, jenže on nikdy neřekl nic v tom smyslu: „Já si to nepřeju, já ti to zakazuju.“ To ani v dobách, kdy mě ovládal a diktoval mi, co mám dělat, tak tohle nikdy neřekl. On říkal: „Ty přece víš, že tohle se nedělá. Ty přece víš, že tam bys nikdy nešla, protože...“ Takže tohle postavil tak, že: „Ty přece víš, že to dítě mít nemůžeme, protože nemáme kde bydlet, protože děláš školu, protože, protože...“ Stavěl se k tomu víceméně negativně nebo až pasivně ve smyslu: „To si musíš rozhodnout ty, to je tvoje věc.“ Tak jsem to nakonec vzdala a rozhodla se, že tedy půjdu na potrat. To mi bylo nějakých dvaadvacet. Milan za mnou tenkrát přijel do nemocnice a začal mě litovat, když viděl, jak jsem z toho zdrbaná, že udělal chybu, že to asi neměl dopustit a že toho strašně lituje, že mě na ten potrat nechal jít, že mi v tom nezabránil.

To jeho ovládání se projevovalo už před svatbou?

Nějaké ovládání jsem vlastně vůbec nevnímala, protože já jsem to brala jako maximální projev lásky. Já jsem pro něj byla naivní študačka, které on ukazoval život. On byl protřelý světák, který mi říkal, jak to v tom životě chodí a já jsem ho bezmezně obdivovala a bezmezně milovala. Měla jsem pocit, že stejné je to i z jeho strany, takže třeba jeho loučení před tím než odcházel do práce, to by vydalo na román. Stáli jsme před brankou a vypadali, že nám

to oběma utrhne srdce, že musí odejít na osm hodin na šichtu. Takže jsem vůbec nevnímala, že by se mnou manipuloval. Já jsem to prostě brala tak, že mě bezmezně miluje a myslí to se mnou dobře, on to tak vždycky říkal. A nějaké signály naznačující, že by mě třeba uhodil, jsem nezaznamenala. Pravda je, že já jsem ho nikdy žádným způsobem neprovokovala a když jsem věděla, že se mu něco nelíbí, tak jsem to prostě automaticky nedělala. Takže já jsem mu nedávala ani příčinu, já se snažila být ta nejvzornější žena, jakou kdy mohl mít. Ale zajímavé je, že když jsem ho po pár týdnech známosti přivedla poprvé k nám domů, celá nadšená, co na něj mamka řekne, tak ta ho viděla úplně jinak než já. Než jsme odjížděli, tak jsem za ní přiběhla a říkám: „Mami, tak co mu říkáš, dobrej, vid’?“ A ona na to: „No, Marcelko, nechci ti kazit radost, ale mně se nelíbí, já mám strach, že tě jednou zbije.“ Já jsem jí řekla: „Blázníš, Milan? No to ne, ten mě přece tak miluje.“ Ale mamka trvala na svém: „On je takový divný suverén, já mám strach, aby tě někdy nezbil.“ Mateřská intuice zřejmě...

Do té doby sis myslela, že je to ten pravý?

Já si myslím že ano. Přece jenom je to nějakých dvacet let zpátky a některé věci člověk zapomene a takhle jsem o tom nikdy nepřemýšlela, takhle jsem to nevyhodnocovala. Ale myslím si, že ne, že mě nikdy nenapadlo, že by mi mohl nějakým způsobem ubližovat. Naopak. Ale já jsem nevnímala ani to, že mě izoluje od světa, že si se mnou dělá, co chce.

Na základě čeho jsi věděla, že něco nesmíš, když tě za to před tím nijak netrestal?

Milan mi často domlouval takovým způsobem, jako když vychováváš dítě, pořád dokola mu budeš opakovat. „Tohle se nedělá. A ty víš, že se to nedělá a přesto jsi to udělala. Vždyť ty víš, jaký to má potom dopad, jak ubližuješ tomu a tomu.“ Prostě pořád do tebe hučel a hučel. Já si myslím, že není žádný primitiv. Je sice pravda jenom vyučený, ale to je zase dané podmínkami, ve kterých vyrůstal. Myslím si, že inteligenčně je na tom dost dobře, dokáže vykonstruovat takové věci, ve kterých já mu vůbec nestačím. On se vždycky smával, když jsme spolu potom podnikali, že to, co jeho partner nebo protějšek vymyslí, to on už vymyslel dávno. Intriky, v těch se cítil dobře. Docela dost rychle si otypuje člověka a ví, jak s ním má zacházet, aby ho dostal přesně tam, kam potřebuje, aniž by to ten člověk vůbec vycítil.

Jak to bylo dál?

V lednu byla svatba a v červenci se narodil Lukáš.

Milan nastoupil týden po tom, co se Lukáš narodil, k výkonu trestu. My jsme se brali v lednu a někdy v březnu se přiznal k tomu, že provedl hroznou klukovinu, že přepsal neschopenku,

že si prodloužil marození, aniž by mi to tehdy řekl. V práci se na to ale přišlo, tudíž to hned nahlásili jako trestný čin a dostal za to asi dva roky jako za hospodářskou kriminalitu. Takže my jsme měli po svatbě, já jsem byla těhotná, do toho jsem dělala státnice a k tomu všemu jsme chodili k soudu. Já jsem za něj bojovala jako lvice, psala jsem odvolání. V podstatě mi potom přišlo, že si mě k tomu soudu vodil jako polehčující okolnost, jenomže já jsem to prožívala opravdu a naplno.

V červnu jsem odpromovala a v červenci se narodil Lukáš a my jsme se přestěhovali k našim. Když se narodil Lukáš, měl Milan hrozné tendence mi říkat, co mám jak dělat, jak ho mám kojit, jak ho mám držet, jak mám věšet plíny, jak je mám prát, jak mám stavět kočár, jak mám kluka ukládat, jestli na břicho nebo na záda, protože on je ten zkušený otec, který už má dvě děti. To všechno stihl za ten jeden týden, takže to bylo už jenom o hádkách. Navíc ve mně se probudila máma, máma lvice bojovnice, která prostě ví, jak co má dělat, protože to dítě porodila. Takže já jsem začala poprvé v tom našem vztahu projevovat nějaký protest. Já jsem samozřejmě pak vždycky sklapla než bych se s ním hádala, ale už jsem začala prvně projevovat nějakou nespokojenost a chtěla jsem si to dělat po svém.

Pak byl Milan rok a půl pryč. Já jsem ale bojovala i potom, psala jsem prezidentovi, žádala o milost, chtěla jsem, aby ho za každou cenu pustili, strašně jsem se trápila, denně jsem mu psala. Jezdili jsme za ním s Lukášem, ale směli jsme jenom jednou za měsíc. Potom se konečně vrátil, jenže mezitím já jsem žila se synem sama a být jsem se těšila, až se Milan vrátí, tak mezitím tady ze mě vyrůstala máma, která se musela spolehnout sama na sebe. Já jsem žila jenom z nějaké skromné mateřské, kterou jsem dostala v podstatě jako absolventka, takže žádné terno to nebylo, čímž jsem možná víc vyžrála a když se vrátil, tak začaly problémy. Protože on viděl, že já jsem už jiná, než jsem byla předtím. Už jsem nebyla ta naivní studentka, která na něj zbožně koukala a poslouchala každé jeho slovo v němém úžasu a s velkým obdivem, ale už jsem měla svoje názory a on neměl rád, když měl na věci někdo nějaký jiný názory a už vůbec ne jeho žena, která by měla mít naprosto stejný názor jako on. Navíc Lukáš byl na mě hodně fixovaný a nechtěl Milana vůbec přijmout. Lukáš byl takové docela neurotické dítě, hyperaktivní, málo spal a hodně na sebe upoutával pozornost, protože navíc tím, jak jsme bydleli u našich, tak se o něj mamka hodně starala, všichni jsme mu věnovali pozornost, všichni ho rozmazlovali, pořád kolem sebe někoho měl. Můj bývalý muž to nerad viděl, chtěl, aby se to všechno zásadně změnilo. Ale nikdo nechápal, proč by se to mělo měnit a začalo vzrůstat i napětí mezi ním a mými rodiči. No a do toho jsem znovu otěhotněla. Já jsem totiž nastoupila do práce, když byl Lukášovi rok, protože jsem

neměla peníze, ale moje místo po revoluci zrušili, a tak jsem znovu otěhotněla víceméně účelově. Začali jsme řešit bydlení, podařilo se nám sehnat byt, s tím, že jsme na něj ale museli čekat. Takže mezitím se ještě u našich narodila Alenka, ale už ty naše vzájemné vztahy byly hodně napjaté.

Největší nebezpečí ovládnutí spočívá v jeho nenápadnosti. To, co se zpočátku tváří jako láska a zájem, ohleduplnost a laskavost, už ve svém jádru může obsahovat promyšlené a brzy velmi nebezpečné prvky ovládnutí partnera. Milan ovládal Elišku vytvářením pocitu viny uprostřed jí známého prostředí. Neobviňoval přímo, pouze naznačoval, vysvětloval, vychovával. Zaujal spíše pozici otce než manžela. Teprve si připravoval půdu pro vlastní představení. Eliška zde ještě netuší, jakou roli v něm bude hrát.

Domnívám se, že vývoj vztahu výrazně poznamenalo odloučení v době, kdy byl Milan ve výkonu trestu a Eliška zůstala doma s malým Lukášem. Ona se nuceně osamostatňovala a on trávil dlouhý čas v prostředí, kde rozhodně být nechtěl. Měl tam dostatek času na přemýšlení a možná byl, byť sám autoritativní a dominantní, jinými ponižován. Takže lze říci, že po Milanově návratu domů se zde potkali v podstatě dva jiní lidé.

3.3.2 Násilí

Můžeme teď přejít k okamžiku, kdy tě poprvé fyzicky napadl?

Stalo se to u jeho rodičů ještě před tím, než se Alenka narodila, to bylo někdy zjara, to jsem byla tak pět měsíců těhotná. Jeli jsme navštívit jeho rodiče a on až tam rozhodl, že u nich Lukáše na týden necháme. Já jsem nebyla zvyklá ho někde nechávat, on na jeho rodiče také nebyl zvyklý, protože jsme s nimi byli málo v kontaktu, bydleli daleko, takže jsem nechtěla, aby tam syn zůstával. Nechtěla jsem protestovat nahlas, takže jsem si to řešila po svém. Ráno jsem pořád chodila do pokojíčku, kde spal a dívala se na něj, pobrekávala jsem si u toho. Stála jsem tam, kapaly mi slzy a Milana to rozčílilo natolik, že mě vytáhl ven z toho pokoje, odtáhl mě na chodbu a tam na mě začal hulákat... A pak pink pink a už to bylo. Takže takhle jsem tedy poprvé pár schytala a hned docela slušně, měla jsem přeražený nos, monokly pod očima, takže docela dost. Pak se vzbudila tchýně s tchánem a ti kolem mě chodili, jako že se nic neděje.

S tím přeraženým nosem jsi nemusela k doktorovi?

Ne, ten ti sroste. Když mě Milan přivezl k našim, tak jsem si vymyslela báchoru, protože samozřejmě jsem nikomu neřekla o tom, že by mě zbil. Řekla jsem, že mi v autě spadl na obličej kufřík a přerazil mi nos. Cestou jsem totiž ležela na zadní sedačce.

Co ti běželo hlavou, když tě zmlátil?

No běželo mi hlavou... to už si nepamatuji přesně, co mi běželo hlavou, když se to stalo poprvé, ale rozhodně vím, že jsem ho tedy hrozně nenáviděla a že jsem ho strašně nechtěla, že jsem nechtěla, aby se ke mně vůbec přiblížil. Zato on v autě se mnou klidně komunikoval, starostlivě mě uložil na zadní sedačku, ať si lehnu, že mi asi není dobře. A pak ještě vtipkoval po cestě, mluvil na mě, ale já jsem s ním vůbec nekomunikovala. Pak odjel na týdenní práci v Německu. Když se vrátil, hrál uraženého a chystal se od nás odstěhovat.

Takže on se skutečně odstěhoval?

Ne, on vzal tu tašku a na týden odjel a pak zase přijel, jako by se nic nedělo, protože si to rozmyslel. A já protože jsem byla ta hodná, poslušná holka, která nedělá problémy a druhé dítě bylo na cestě, tak jsem si to nějak v sobě srovnala a zase jsem ho přijala zpátky. Pak už to ale nikdy pořádně nefungovalo. Nastaly situace, kdy mě několikrát vyhazoval za jízdy z auta, když jsem byla ještě těhotná, taky zase z nějakého důvodu, že jsem řekla něco, co se mu nelíbilo, takže mi vyhrožoval tím, že si nechá Lukáše a mě s tím parchantem, kterého čekám, vyhodí na cestu, ať si mě někdo najde, že to dítě, které čekám, nechce a podobně. A vždycky zuřil víceméně bez nějakého konkrétního důvodu. Dneska když to zpětně hodnotím, tak si myslím, že to bylo právě proto, že jsem se mu už občas pokusila oponovat, že jsem měla na některé věci svůj názor, a to se mu nelíbilo. Takže on to vždycky směřoval k tomu, že jsem blbá, nerozumím tomu, nic neznám a myslím si, že tomu rozumím a zase dojde na jeho slova...

Jak často se to opakovalo?

To nevím, to už nedokážu vůbec říct. Jednak jsem si o tom žádný deníček nevedla a jednak jsem to v sobě tak úspěšně potlačovala, že jsem to chtěla zapomenout. Já si pamatuju, že co jsem byla těhotná, tak tam bylo hodně takových okamžiků, kdy různé situace vygradovaly a končily takovým tím: „Ještě slovo a už ti ji natáhnu.“ a podobně. Pak to začalo, až když jsme se odstěhovali do svého. Nastěhovali jsme se, ale nedokážu zase vůbec říci, co byl takový ten spouštěč. Nevím, to už dnes opravdu nevím...

Používal na tebe i ekonomické násilí?

To se dělo vlastně pořád. Já jsem v postatě nikdy neměla svoje peníze. Nejvýraznější to bylo později, když jsme spolu začali podnikat. Já jsem vlastně pro něj, v jeho očích nikdy nic nedělala, nezasloužila jsem si za to peníze, přestože jsem tedy vedla veškerou ekonomickou agendu, tak podle něj on byl ten, který tu rodinu živil, on byl ten, koho bylo to podnikání, on byl ten, který rozhodoval o tom, co si kdy kde koupí. A mně kontroloval paradoxně každý nákup, takže já jsem pak dopadla tak, že jsem mu sepisovala paragony a náklady do halěře, protože mi vyčítal, že špatně hospodařím, že kupuji rohlíky místo chleba a že moc utrácím. Takže já abych mu dokázala, že neutrácím, tak jsem sepisovala každý nákup, nalepovala jsem si papírky a pak jsem mu to vždycky přinesla, když mě obviňoval, že rozhazuji peníze. Jenže on to shodil ze stolu se slovy: „Papír snese všechno, ty mi prostě nebudeš lhát. Pořád mi jenom lžeš a utrácíš a hotovo.“ Takže svoje peníze jsem neměla nikdy žádné a o všech větších nákupech rozhodoval Milan sám, aniž by ho zajímal můj názor. Od auta počínaje po cokoliv jiného.

A co třeba věci do domácnosti?

Já jsem s ním chodívala ráda nakupovat. Protože když jsme nakupovali spolu, tak on bývával často strašně velkorysý, když měl dobrou náladu a nakupoval věci, které vůbec nebyly potřeba a bylo jich hodně. Takže já když jsem šla nakupovat sama, tak jsem se rozmyšlela, jestli máslo nebo Ramu a jestli rohlík nebo chleba, aby mi nevyčetl, že rozhazuju. Ale když jsme šli nakupovat spolu, tak byl schopný koupit jahody v lednu, protože dětem udělá radost, protože to koupil tatínek. Děti, tatínek vám koupil... To jsem ale hodný, že jo? Děti, tatínek vám koupil šunčičku. Děti, tatínek vám koupil...já nevím co.

Takže u vás byly i hezké dny?

Určitě. Když měl Milan pocit, že se mu dneska dařilo a nebo se chtěl předvést i přede mnou. Takže třeba někdy byl schopen mi koupit troje boty najednou, aniž bych je potřebovala, třeba všechny stejné, protože zrovna byl v dobrém rozmaru. Takže takové úlety občas měl. Ale samozřejmě to u nás vždy nebylo jenom o tom zlém. Ono jde o to, jak se na to chceš dívat. Já jsem měla období, kdy jsem se strašně trápila, kdy jsem si říkala, že takhle žít prostě nechci. Kdy ty děti, když viděly, co on se mnou dělá, plakaly a volaly mě a on jim zakazoval: „Nepůjdete za tou hysterkou, protože ona tam dělá jenom scény. Běžte pryč a nekoukejte se na ni.“ A zavřel mě do pokoje, aby mě nikdo neviděl a já jsem si říkala: „Takhle přece nechci, aby ty děti vyrůstaly, nechci, aby to viděly.“ On pak byl hodný, on se z toho vybil,

to nebylo každý den, to bylo třeba jednou za měsíc, jednou za dva měsíce, nejspíš podle toho, jak se mu nakumuloval stres nebo úspěch. Protože jak říkám, tam nebyl žádný konkrétní důvod, že bych třeba zrovna přišla pozdě nebo že bych něco nevhodného řekla. Prostě on byl v napětí, které zřejmě potřeboval nějak ventilovat, takže si tu záminku vždycky svým způsobem našel.

Takže se to dělo i před dětmi?

Ano.

I to bití? To ony viděly?

Děti viděly někdy i to konkrétní bití. Obě děti z toho byly strašně špatné a on ještě navíc dělal mezi nimi dost velké rozdíly. Lukáš jako kluk většinou inklinoval víc ke mně, tak manžel to pořád bral, že my dva, já a ten Lukáš, jsme k sobě blíž, jsme jakoby komplot, takže mezi oběma dětmi dělal rozdíly. Úplně nepřiměřeně rozmazloval Alenku na úkor Lukáše, na kterého byl naopak strašně přísný. Jeho ještě v sedmnácti letech zřekl před návštěvou za to, že se na něj ošklivě podíval, protože se takhle na něj dívat nebude. Když oba dva udělali totéž, tak za to vždycky mohl Lukáš a byl za to bit. Takže my jsme často mívali ty konflikty proto, že já jsem chránila Lukáše.

Uvedu jeden klasický příklad: Milan měl vždycky strašné řeči u jídla. Když jsme jedli, tak měl tendence všem říkat, co mají jak jíst, jestli jedí dřív maso nebo brambory. A první se do pusy dají brambory a pak teprve se dává maso. Tak to prostě chodilo. Takže on každému koukal do talíře a buzeroval ho, jestli si vzal první brambory nebo to maso...

To jsi opravdu dodržovala?

Jistě. Já třeba proto, že jsem se bála těch jeho záminek, které byly spouštěčem hádek. Tvrdil, že ho shazují před dětmi, že on něco řekne a já mu řeknu: „Tak to ale není.“ Takže já, abych se toho vyvarovala, v okamžiku, kdy jsem chtěla říct, že to tak není, jsem mu lehce přišlápla pod stolem nohu, aby toho nechal. Otočilo se to proti mně, že já jsem ta, která tam ty hádky spouští, protože já ho shazuju před těmi dětmi, protože já ho tou nohou brzdím, aby on jim něco říkal, když on to myslí dobře, protože nejdřív se jí brambory a pak teprve maso. A takhle se to opakovalo často.

Děti tedy taky bil?

Hlavně Lukáše, Alenku tolik ne.

A to je trestal za tyhle věci nebo třeba za známky ve škole?

Za známky moc ne. Ale spíš když měl pocit, že se Lukáš blbě kouká, že se blbě chová, že blbě odmlouvá. Takže Lukáš mu už pak radši neodpovídal, neodsekával, neodmlouval, jenom se na něj tak koukal, a i to stačilo. Takže za to dostával pohlavky, což já jsem většinou nevydržela a projevila se zase ta máma lvice, takže jsem do toho skočila a pak už jsem byla dopohlavkovaná i já.

Jak probíhaly ty fyzické útoky na tebe? Omlouval se ti za ně?

To bych řekla, že u nás fungovalo jenom v tom začátku. Vždycky mě zbil hodně, já si nepamatuju, že by mě zbil jen tak nějak málo, protože jsem většinou zůstala ležet na zemi. Takže když jsem byla na té zemi, a teď jsem si tam tak brečela, on si někde sedl, třeba do obýváku. Pamatuji třeba situaci, kdy jsem ležela na chodbě na zemi, on si sedl do obýváku a tak skoro trpně si tam nahlas přemýšlel ve smyslu: „No, to mám tedy život, to jsem se teda oženil, to jsem teda dopadl.“ Pak mu přecvaklo, přišel a začal mě z té země sbírat: „Promiň, Eliško, promiň, já jsem vlastně nechtěl, když ty mě ale vždycky tak rozčílíš, ty mě provokuješ, to mi nemůžeš dělat.“ Takhle to bylo asi tak třikrát. Pak už to většinou probíhalo tak, že mě překročil, případně do mě ještě kopl nebo mi něco hodil na hlavu a řekl mi: „Táhni si rvát někam jinam, ať tě tady ty děti nevidí.“ Takže pak už žádné omlouvání nebylo.

Bylo to násilí někdy způsobené alkoholem? Mohl být tím spouštěcím momentem?

Ne. On téměř nepil alkohol. Hrozně málo. Snad jednou za celé ty roky, co jsme byli spolu, jsem ho viděla pít, a to nebyl opilý. To co se dělo, bývalo vždy za střízliva.

Ty jsi nevěděla, jestli se v minulosti Milan choval agresivně?

Ne. To jsem vůbec netušila. Víím, že říkal, že v tom druhém vztahu byla „Itálie“, ale jestli tam bylo přímo fyzické bití, to nevím.

Objevovalo se citové vydírání?

Citové vydírání a pocit viny byly na denním pořádku. Všechno bylo směřováno k tomu, abych já se cítila vinná, jestliže já udělám něco, co se jemu nelíbí. Aby to nebylo stavěné tak, že on mi to zakazuje, ale že já dělám věci, které se nedělají. Takže to bylo citové vydírání. Nebo věděl, že mojí slabostí jsou děti. Takže když mi chtěl ublížit, tak prostřednictvím dětí, že mi je odebíral nebo mi tím i vyhrožoval. Když byly děti malé, tak každá scéna, když já jsem pak už zoufale třeba křičela v nějakých těch hádkách: „Já s tebou nebudu, rozvedeme se, půjdeme od sebe.“ Tak on mi vyhrožoval: „Ty skončíš na psychiatrii, tebe tam dostanu,

tebe zavřou do blázince a děti ti seberu.“ Dokonce mi jednou udělal to, že mě hodně zbil, pak někdo zvonil, tak mě zavřel do vedlejšího pokoje, hodil na mě deku a zamkl mě tam. Pak jsem slyšela, jak telefonuje na pohotovost, ať si pro mě přijedou z psychiatrie, že jsem předvedla scénu a že pravděpodobně spáchám sebevraždu skokem z okna. A já jsem stála za těmi dveřmi úplně zoufalá, na pokraji toho, že z toho okna fakt asi opravdu musím skočit, protože tahle situace se nedá jinak řešit, že jsem jak zvíře zavřená v malém pokoji, se psi dekou na hlavě, se zakrvaveným nosem a nikdo mi nepomůže. Protože všichni mu budou věřit, když mě takhle uvidí, že já jsem opravdu asi hysterka, která si tady rve z hrůzy vlasy a neví, co vlastně vůbec dělá. Milan tehdy telefonoval dost dlouho, vykládal jim, že už si se mnou fakt neví rady, že je ze mě zoufalý, že jsem zase ztropila hysterický záchvat a jestli by tedy mohli přijet co nejdřív, protože tam máme dvě malé děti, které se na mě musí koukat. A já jsem brečela beznadějí v tom pokoji, úplně rozklepaná, totální troska a čekala jsem prostě, kdy si pro mě přijdou s tou vestou a on mi po půlhodině velkoryse otevřel: „Tak už budeš hodná? Jestli ne, tak je opravdu nechám přijet.“ Takže ten telefonát pouze předstíral...

A kdy se tohle odehrálo?

Já myslím, že Lukášovi bylo nějakých šest a Aleně tím pádem asi čtyři. To bylo v zimě, já jsem děti oblékala u nich v pokojíčku a tím to myslím tenkrát začalo, ta hrozná scéna. Milan na mě něco volal z obýváku a já jsem ho neslyšela, on ke mně přiletěl a jak jsem byla skloněná k té Alence, tak mě kopl do zad až mi vyrazil dech: „Ty mě budeš poslouchat, když ti něco říkám a budeš mi odpovídat.“ To bylo hrozný. To máš pocit, že pak jako odcházíš před očima, já ho nemohla nabrat. A on nade mnou stál a řval jenom: „Zase děláš hysterický scény? Zase se tady předvádíš, aby tě ty děti musely vidět, jaká jsi hysterka? Tak přestaň nebo se někam odtáhni a zdekuj.“ Hrozný, no...

Vyhrožoval ti někdy, že tě zabije?

Jo, to jo. Že buď mě přivede do blázince, aby mě připravil o děti nebo že mě zabije, protože si nezasloužím žít.

Jak ses s tím jeho chováním smiřovala?

Já jsem nebyla schopná už tak po dvou po třech hodinách si zpátky zrekonstruovat tu scénu, čím to začalo, co jsem vlastně udělala nebo co kdo udělal, co kdo komu řekl, protože on to pak většinou otáčel a tvrdil, že já jsem ho napadla. Že já jsem byla ta, která ho napadla, která ho zbila, jak mi tvrdil, a on se jenom bránil.

Ale to jsi mu nemohla uvěřit!

No, já už jsem pak vůbec nevěděla, co je vlastně pravda, protože já jsem nebyla schopná to analyzovat. Ten mozek si to v sobě tak jako potlačuje, že o tom nechceš přemýšlet, že to nechceš rozebírat. Ale já i když jsem se snažila zrekonstruovat si tu scénu, jsem nebyla prostě schopná si to rozfázovat. Kdo komu co řekl, co jsem udělala a co udělal on a jestli mě praštil zleva nebo zprava nebo jestli do mě kopnul. Já jsem prostě vůbec nebyla schopná si to dát dohromady. Takže nevím, jestli je takové nějaké opatření myslí, aby to člověk tak nějak nerozebíral, zapomněl na to, takový obranný reflex, možná...

Byl Milan žárlivý?

Ano. No ale on se vždycky tvářil tak, že vlastně skoro není, že mu to je úplně jedno, protože o mě stejně nikdo nezavadí, když vypadám tak, jak vypadám. Takže v tomhle on mě vlastně celých těch dvacet let držel. Paradoxně naopak on mně zahýbal kudy chodil, takže mě tím vlastně taky jakoby trestal. Když se mi později nevěnoval ani po té sexuální stránce, tak tvrdil: „Bodejť bych s tebou spal, vždyť se podívej, jak vypadáš.“ Takže tam taky ubíjel moje sebevědomí, na druhé straně mě ale permanentně kontroval. Nikdy žárlivou scénu kvůli někomu neudělal, ale myslím si, že i ta skrytá žárlivost tam byla. Ale možná takovým tím majetnickým způsobem, že já se nebudu nikde s nikým vybavovat, protože mi to nedovolil.

Sexuální násilí se také objevovalo?

Ne. To ne.

Většina popisů chování agresorů vykazuje shodné nebo velmi podobné znaky. V momentě, kdy si jsou svojí obětí již jisti, začnou ji pomocí svých metod ovládat. Dochází k izolaci od okolního světa, od přátel i příbuzných. Milan kontroluje chování Elišky a vnucuje jí svoje vlastní myšlenky a postupy. Dokonale zvládá techniku manipulace a využívá slabin svého protějšku, v tomto případě Eliščinu mateřskou lásku a i lásku k němu samému.

Násilí pak mívá více podob, které se vzájemně prolínají a doplňují. Zde jde zjevně o ekonomické, psychické, emocionální a fyzické násilí dohromady.

Eliška se často a bohužel marně snaží zanalyzovat svoje chování a hledá chybu u sebe, aby ji mohla odstranit a ušetřit tak sebe i děti nepříjemných situací. To se jí však nemůže podařit, protože spouštěcí mechanismy agresivního chování mají mnoho podob. Často jde ze strany Milana o naprosto nerealistická očekávání, například o touhu po absolutně perfektní ženě, podřídivé a dokonalé manželce bez vlastního názoru. Jde tedy zřejmě o uvolnění

nahromaděného stresu nebo napětí tím, že si vybijí vztek na někom, ke komu si to může zcela beztrestně a dokonce opakovaně dovolit.

Nabízí se otázka, zda nebyla onou zásadní chybou Eliščina reakce na situaci, kdy ji Milan poprvé u rodičů napadl a zlomil jí nos. Jestli nebylo už tehdy na místě sebrat sílu a odvahu a s ještě malým Lukášem od Milana odejít. Elišku ale zřejmě kromě ekonomické situace od tohoto kroku odradila právě její láska k rodině, Lukášovi i Milanovi.

3.3.3 Vnější podoba vztahu

Když si vzpomenu na mou návštěvu u vás, tak mě vůbec nenapadlo, že by se mohlo něco takového dít, takže to bylo jenom divadlo?

Ano.

Ale i ty děti mi přišly hodně přirozené. Ty se takhle naučily chovat pro diváky?

Děti se chovaly přirozeně. V okamžiku, kdy byla doma pohoda, ony byly v pohodě, nepotřebovaly nic maskovat. V ten okamžik, kdy u nás byla návštěva, byla pohoda.

Milan trval na tom, aby děti dělaly nějaký sport. On vůbec to, co nemohl dělat sám, tak strašně chtěl, aby dělali všichni kolem něj a prostřednictvím nich se on seberealizoval, takže se předváděl jakoby jimi. Proto náš hubený Lukáš, který od svých pěti let začal dělat hokej, se vždycky, když přišla návštěva, musel svlíknout do slipů a předvádět jak cvičí, aby byly vidět svaly. A já jsem musela sednout ke klavíru a hrát na piáno nebo jsem musela vyřizovat telefon do Německa, akutně, před návštěvou, aby všichni slyšeli, jak mluvím německy. Alenka musela zabaletit nebo udělat roznožku anebo placku, aby viděli jak je šikovná. Zásadně vždycky bylo něco neodkladného, co musel předvést. A on seděl rozvalený v té sedačce: „Tak tohle, to je moje, to jsem já, takhle je mám pěkně vycvičené.“ Majetnický byl hrozně.

Takže okolí vlastně nic netušilo? Tedy kromě rodičů?

Ne, myslím, že okolí nic netušilo. Protože pro okolí jsme byli sehraný pár, který byl pro všechny milý, společenský. Milan mě na veřejnosti objímal, říkal mi zdobnělinami, chlubil se mnou, takže pro okolí pohoda. Lidé kolem nás vůbec netušili, když já jsem od něj odešla, co se vlastně děje, proč se to stalo.

V průběhu vašeho manželství tam byli nějací lidé, kterým se nezdál?

Někteří lidé třeba si všimli, že se ke mně chová velice dominantně. Byť třeba, říkám, na veřejnosti ke mně byl velice milý, přesto ale dominantní. A když to byly některé manželské páry nebo rodiny, které se s námi víc třeba kamarádily, stýkaly častěji, tak někdy vycítily, že něco není v pořádku. Takže pár lidí to jakoby jemně vyjádřilo, ale možná spíš tehdy, pokud on provedl něco jim.

Domácí násilí se obvykle odehrává za zavřenými dveřmi, kdy svědky ponižování a utrpení oběti není vůbec nikdo nebo jen děti. Je zneklidňující, o kolika takových případech se vlastně nedozvíme nikdy a nebo tehdy, kdy už může být pozdě. Agresor bývá často mistrem přetvářky a jeho oběť jím bývá natolik spoutaná, že se ani nesnaží ke svému okolí vysílat signály o pomoc. Dokladem toho je i moje vlastní zkušenost s Eliškou a celou její rodinou, kdy jsem při návštěvě u nich doma neměla nejmenší tušení, co se tam ve skutečnosti děje. Eliška se uzavřela se svými problémy před okolním světem, nechávala sebe i děti od Milana týrat a v době, kdy bylo již zcela evidentní, že se nic nezlepší, stále i před svými přáteli skrývala skutečnost, že jde o jednoznačné domácí násilí. Tím, že situaci neřešila, vlastně pouze dokazovala Milanovi, že se na žádný odpor nikdy nevzmůže, a tak nehrozilo nebezpečí, že jeho násilné chování bude zveřejněno.

3.4 Eliščin odchod z partnerství

3.4.1 Uvažování o odchodu

Přemýšlela jsi v průběhu těch let, že odejdeš?

To víš že ano, a kolikrát! Já jsem dokonce párkrát i s dětmi utekla k mým rodičům. Já jsem ale pořád měla pocit, že pro ty děti to musím nějakým způsobem vydržet, protože jim nemůžu vzít tátu, tu rodinu. To zaprvé. Zadruhé jsem byla naprosto ekonomicky závislá. Já jsem neměla svoje peníze, byla jsem odtržená od všech známých, vlastně jsem žádné známé neměla, byla jsem izolovaná od rodičů, tam jsem směla jet jenom tehdy, když mi to Milan dovolil, a to třeba na dvě na tři hodiny, jinak jsem je navštěvovat nesměla. Takže jsem neměla ani na koho se obrátit o pomoc, navíc to vlastně nikdo z mých známých nevěděl.

Neměla jsi v sobě dost síly to řešit?

Ne, tehdy ještě ne. Milan mi věci přímo nezakazoval, ale vždy mě přivedl do situace, kdy jsem se cítila vinna. Takže jsem postupem času nebyla schopná sama rozhodnout už vůbec nic. Tudíž jsem se dostávala do čím dál většího stavu závislosti ekonomické, psychické. Do toho

ten pocit provinění, že dělám něco, co se dělat nemá, takže jsem neměla nějak ani sílu na to, byť jsem cítila, že v tom vztahu nechci být, tak udělat něco, co by mě z něj vysvobodilo. Já jsem si vždycky, když už jsem byla v té koupelně modlící se na kolenou, přála, aby přijel princ na bílém koni nebo mě někdo prostě našel a z toho vztahu odvedl. Což se samozřejmě nestalo, že ano? Protože když je ženská psychicky ubitá a takovou energii ze sebe i vyzářuje, tak si jí nemůže nikdo ani všimnout. Takže mi vlastně pomohly až děti, které mezi tím dospěly a už se na to nechtěly koukat. To byl jeden z momentů, které mě z toho všeho vyvedly. A jednak to, že jsme se potom přestěhovali.

Do nového domu, ve kterém jsem vás tehdy navštívila?

Milanovým snem bylo mít svůj dům. Já jsem ten dům pocitově nikdy s ním mít nechtěla, protože jsem cítila, že to pro mě bude ještě větší závazek, že už pak šanci se od něj osvobodit nebudu mít nikdy. Protože dům, to je hypotéka, to jsou další peníze a pro mě prostě konečná. Pak Milan přišel s tím, že bychom ten dům mohli mít, a to bylo v takové docela klidové fázi našeho vztahu. On se tím tak nadchnul a byl tak šťastný a měl momentálně nějaký svůj sen na dosah, že jsem si říkala: „Tak třeba jo, třeba to bude zrovna ten moment, kdy se to mezi námi narovná.“ Idealisticky myšleno. Takže jsem na to kývla a možná to byla svým způsobem opravdu záchrana, protože na ten dům jsme si museli vzít vysokou hypotéku a protože v té době jsme spolu tedy pořád podnikali a já jsem měla strach, že na tu hypotéku nebudeme mít peníze, tak jsem čím dál víc začala prosazovat myšlenku, že bych šla pracovat. Jemu se to nelíbilo, protože tím bych začala být ekonomicky nezávislá a nebyla bych mu na dosah, samostatnější bych byla, takže jsem s ním dlouho bojovala. Milan mě shazoval a zrazoval ve smyslu: „Kdo na tebe jako čeká, co vlastně umíš, co jako chceš komu nabídnout, vždyť tebe by nikdo nikam nevzal, vždyť jsi úplně blbá.“ Takže já jsem se pak zase dostala do takového stádia, kdy jsem si říkala: „No jo, co já bych tak asi tak mohla dělat, vždyť jsem úplně blbá, vždyť vlastně nic neumím, celý ten život společný dělám jenom s ním ty papíry v naší firmě, já vlastně ani nemám co komu nabídnout. A tenkrát mě podržela mamka: „Prosím tě, napiš si na kus papíru životopis, napiš si, co vlastně umíš a uvidíš, co na tom papíru budeš mít.“ Pravdou je, že když jsem dala dohromady své zkušenosti a znalosti, tak jsem toho měla dvě stránky, nicméně pořád jsem neměla Milanovo požehnání. Ale čím dál víc jsem na něj tlačila, on byl čím dál víc nervózní, takže jsme se hádali, až nakonec: „No, jestli si myslíš, že na tebe někde někdo čeká, tak si teda táhni.“ A já jsem pak sehnala dobrou práci, v té práci jsem poznala skvělé lidi, kteří mě podrželi. Do toho se připojily obě děti, které mě začaly samy

hecovat: „Mami, my v tomhle nechceme žít. A ty pořád jenom říkáš, že už tu nechceš být a nikdy nic neuděláš, udělej něco a odejdeme odtud.“

To ti říkali oba?

To mi říkali oba. Takže já jsem nakonec pak tedy díky podpoře mých dětí a toho zázemí v práci opravdu odešla.

Tím myslíš ten kolektiv v pečovatelském domě?

Ano, ten myslím.

Ale já si vzpomínám, že ta tu dobu, co jsme spolu byly v jazykovce, jsi odcházela dvakrát nebo třikrát ze zaměstnání a zase jsi se vracela do vaší firmy.

Ano. To první zaměstnání od mi sám dohodil. Bylo to v hotelu kousek za městem. Bylo to ve smyslu: „Zkus si to, tady někoho hledají, ale stejně tě tam nevezmou.“

Myslíš, že o tom byl přesvědčený?

Ano. On o tom byl přesvědčený. Proto mi to dal. Jenomže mě vzali na místo provozní. Mně se ta práce strašně líbila, byla jsem plná nové energie, no a tím víc gradovaly naše problémy doma. První měsíc bych řekla, že byl na mě pyšný. On se tam chodil za mnou předvádět stylem: „Tak tohleto je moje dílo, tohle všechno jsem ji já naučil, já jsem ji naučil tu práci v té kanceláři, já jsem ji naučil tu němčinu, já jsem ji naučil tu angličtinu, já jsem ji prostě všechno naučil.“ A když jsem tam byla třetí měsíc, tak rozhodl, že už tam dělat nebudu. Že to pro něj není zajímavé, že ten ekonomický přínos pro něj není natolik dostačující, aby trpěl, že jeho autem jezdím do práce k nějakému chlápku, a tudíž, že mi zakazuje používat jeho auto na dopravu do práce a já jsem se tam neměla jak jinak dostat, takže jsme se se zaměstnavatelem dohodli, že tam skončím. Pro mě to byl ale trošku posun v sebevědomí, takže já už jsem se nechtěla tolik dát, a tím víc se vyostřovaly naše spory a gradovalo to napětí.

A v téhle době tě pořád fyzicky napadal?

Fyzicky tolik ne, spíš to bylo psychického charakteru. Fyzické napadání jen nárazově, třeba jednou za čtvrt roku, ale psychické týrání, to bylo dennodenně. Ve smyslu: „Já jsem ti říkal, že jsi debil, vyhodili tě i z toho hotelu.“ Prostě to všechno úplně otočil: „K ničemu nejsi...“ A pořád pokračovala tendence ušlapávat mě jako takovou.

Protože cítil, že nad tebou ztrácí tu kontrolu?

Asi. Asi ano. Potom to zase nějakým způsobem gradovalo, ale pak to zase na chvílku utichlo, pár měsíců to fungovalo a já dál pracovala jenom v naší firmě. Jenže jsme tam spolu byli od rána do večera a pak i doma, a to nedělalo dobrotu. Tak jsem šla do první personální agentury, dala jsem tam svůj životopis a dostala nabídku na zajímavou práci pro německou firmu. Ale znamenalo to být často z domova pryč, což jsem kvůli dětem nechtěla. A to se mu zase nelíbilo, zase jsem se zachovala špatně.

Takže tentokrát on si přál, abys tam nastoupila?

On si to přál. Milan byl zase v pozici toho rodiče, který to své dítě přivedl někam, protože to byl důsledek jeho výchovy a jeho práce, že si mě v té firmě všimli. A já jsem takový kus debila, že jsem to nevzala. Takže další čtvrtek byl o tom, ať okamžitě zvednu telefon a zavolám tam, že svůj názor měním. A že jestli to s námi špatně dopadne a jestli nám někdy seberou ten barák, tak je to kvůli mně, protože jsem odmítla takovouhle nabídku, a to se nedělá. No a pak se mi tedy podařilo vyhrát dvě výběrová řízení najednou. Jedno z toho bylo tady tohle místo, kde jsem doted'. Jemu se samozřejmě víc líbilo to druhé místo, které bylo na univerzitě.

Protože je to prestižnější než pečovatelský dům?

Tak, tak. Samozřejmě to bylo prestižnější. Ale tam jsem si poprvé vlastně prosadila svou a udělala jsem dobře. Na mě ten pečovatelák působil prostě dobře, lidsky, mě tam něco oslovilo a já jsem dala na tu intuici a fakt se mi tam líbí, teď vlastně začnu čtvrtý rok.

Tam ses o svých problémech začala s lidmi bavit?

Ano, tam mi hodně pomohli a pak to šlo rychle. V dubnu jsem nastoupila. Rychle jsme se skamarádili a vytvořili jsme skvělou partu. Oni samozřejmě vůbec nic netušili. Ale jednou po nějakém jeho ataku jsem byla pobitá a tvářila jsem se, že mám chřipku. Já jsem neměla úplně modřiny, ale byla jsem prostě opleskaná a byla jsem z toho taková rozhozená i psychicky. Oni: „A co ti je?“ A já jsem říkala: „Nic, já jsem asi nemocná, nějak mi není dobře.“ A jak na mě takhle začali pěkně mluvit a cítila jsem se tam dobře, tak přišly slzy a začalo to lítat jedno za druhým. Víceméně mě podpořili ve smyslu: „Tohle přece není normální, v tomhle přece nemůžeš být, takhle se nežije.“ Takže mi pomalu otvírali oči a podpořili mě a do toho ty děti...

Vždycky, když jsem za Lukášem večer přišla, tak brečel zoufalstvím, beznadějí a vztekem a říkal: „Já ho nenávidím, já ho zabiju, já ho nechci, jak s ním můžeš žít, ty pořád říkáš, že s ním nebudeme, že jsi nešťastná, ale nic s tím neděláš a proč s tím nic neděláš, proč v tomhleto musíme vyrůstat a proč se na to musím koukat?“ Tohle a nabyté sebevědomí z práce vytvořilo základ pro to, že jsem se potom s dětmi sebrala, našli jsme si podnájem a vlastně jsme odešli.

A to bylo takhle ráz na ráz?

Ráz na ráz to nebylo. Stalo se to v průběhu půl roku.

Po letech, kdy je Eliška izolována od okolí a normálního života, je její sebevědomí pošlapáno a poničeno natolik, že má jen velmi malou sebedůvěru. Proto je pro ni obtížné se postavit na vlastní nohy, jak psychicky, tak i ekonomicky. Pokud sebere dostatek odvahy a pokusí se začít samostatně pracovat, bude ji Milan jen utvrzovat v tom, že nic nedokáže a bude dál závislá pouze na něm a jeho vůli. Pokud však má Eliška ještě dostatek sil a vydrží, má naději se tímto způsobem z Milanova vlivu začít vymaňovat.

Při pohledu zvenčí je paradoxní sledovat, jak byla letitým soužitím s Milanem zkoušená Eliška schopná znovu uvěřit ve zlepšení jejich vztahu prostřednictvím pořízení nového domu. Toto dokazuje takzvaný cyklus násilí, které se projevuje ve vlnách, kdy období zdánlivého klidu a míru vystřídají ataky v různých podobách. Milanův nápad s koupí domu přišel patrně v době, kdy byl ve vztahu relativní klid a Eliška měla touhu znovu uvěřit, že se splněním Milanova snu jeho chování změní k lepšímu. Otázkou je, kde se po tolika opakovaných zklamáních v Elišce vzala ta důvěra ve zlepšení, víra v to, že se Milan ještě může změnit. Bylo to způsobeno trvalou láskou k němu nebo touhou mít konečně chvíli klidu a nebo její přetrvávající naivitou?

3.4.2 Rozhodnutí odejít a odchod od manžela

Jakým způsobem tě podpořili tvoji spolupracovníci?

Podporu jsem měla v těch svých kamarádech v práci, tam mi to hodně pomohlo. Ale myslím si, že mi pomohl především můj šéf, to je hrozně rozumný a moudrý člověk, a ten mi pomohl opravdu nejvíc. Dodnes mu říkám: „Já jsem vám tak strašně vděčná. Nebýt vás, tak já jsem asi tu sílu, tu odvalu nikdy nesebrala.“ A on mi odpovídá: „Já jsem vás jenom směřoval. Já jsem vám jenom ukazoval, jak ta cesta jde a je na vás, jestli si ji vyberete nebo ne.“ A tohle mi asi hrozně pomohlo. Já jsem potřebovala, aby mi někdo ukázal, že to jde. A on mi právě

ukazoval tu cestu a já jsem pořád oponovala a říkala jsem: „Ale vždyť to nejde, protože... on mi to nedovolí, protože...“ Vždycky jsem měla nějaké protože a hledala jsem důvody, proč to nejde. Ale on mi říkal: „Ale jde to, tak to uděláte takhle.“ A já jsem to krůček po krůčku začala sama zkoušet realizovat a ono to šlo.

Ten tvůj šéf tě podporoval nějak všeobecně nebo ti dával nějaké konkrétní rady? Co tě třeba nejvíc navedlo nebo k něčemu povzbudilo?

No, jestli tím myslíš, že mi říkal: „Zítra půjdete tam, vyřídíte tohle, uděláte tohleto,“ to ne, ale svým způsobem mi ukazoval tu cestu dost konkrétně, návodně. Ale mám pocit, že trochu jakoby nabádal k těm určitým krokům, protože když já jsem třeba vyjadřovala takové to: „Ale to nejde. Ale já ho nemůžu opustit, protože já nemám, jak se z toho vztahu dostat. Já vlastně nemám žádné peníze.“ On mi na to třeba řekl: „Já mám nějaké známé, kteří peníze půjčují, já vám je seženu.“ Nebo: „Já ale nemám kde bydlet. Kam bychom tak s dětmi šli.“ „Podívejte se do novin, existuje spousta inzerátů. Jsou podnájemy, jsou ubytovny. Řešit se to vždycky na přechodnou dobu dá.“ Na všechny ty moje: „Ale to nejde...“ mi říkal konkrétní: „Ale to jde. Takhle to jde...“ On sám mi v konečné fázi nepomohl sehnat nic. Já jsem to ani nikdy nechtěla, nechtěla jsem být ani nikomu vděčná a myslím si, že on to i dobře cítil, on je takový psycholog. Ale tím, že mi ty kroky předestřel, naznačil, tím mi to celé hodně usnadnil,. A myslím si, že mi hodně pomohlo to, že jsem o tom mohla s někým vůbec mluvit. Protože já jsem do té doby, kromě rodičů, o tom s nikým nemluvila. Takže najednou to nebylo abstraktno, ale byl to hmatatelný problém, který se prostě musí řešit. Najednou to nebylo takové to zoufalé: „Co s tím svým životem budu dělat, když nevím kudy kam?“ A najednou se to pojmenovávalo. On to pojmenoval: „To je ale domácí násilí, a to se prostě nedělá.“ A já jsem měla tendence to obhajovat: „No ale když já ho někdy asi rozčílím.“ „Jak rozčílíte? To neexistuje. Chlap na ženskou ruku nevztáhne i kdybyste před ním hopsala a ječela a vyplazovala jazyk a dělala já nevím co. To se prostě nedělá.“

Jaké pak byly konkrétní kroky a jak dlouho to trvalo?

Odstěhovala jsem se z ložnice a šla jsem do pokojíčku nahoru k dětem. Což on bral v podstatě jenom jako nějaký můj momentální truc, takže z toho si zase tak moc nedělal, ale pro mě už to byl první pokrok. Protože já jsem porušila tu zažitou tradici „to se nedělá“. Já tu ložnici nesmím opustit, to lože je společné a já tam musím být v dobrém i ve zlém. A pak jsme začaly s Alenkou hledat podnájem. Obcházely jsme různé inzeráty. Sehnaly jsme vybavený podnájem, takže jsme nemusely stěhovat žádný nábytek, pak šlo opravdu o to, dojít za ním, a to už jsem

zase byla posílená tím: „My jsme to zvládli, my jsme ten podnájem sehnali, my jsme si ty peníze půjčili.“ Takže teď už jenom poslední krok: „Já odtud odejdu.“

A jak jsi mu řekla, že chceš odejít?

Řekla bych, že okamžikem, kdy jsem se jakoby vnitřně rozhodla, se něco zlomilo a já jsem si už trvala na svém. Já jsem za ním šla a řekla jsem, že už takhle dál žít nechci, že jsem se rozhodla, že s dětmi odejdeme. Najednou to byl malý, slabý, uplakáný kluk. Já jsem se strašně bála, že mě hrozně zbije, že mě zamkne doma, tak jako to dělával předtím. A najednou se to nestalo. Najednou mi připadl jako malý, uplakáný kluk, bezmocný, který se trápil tím, že odejdeme, opustíme ho. Klečel přede mnou v den, kdy jsme odcházeli: „Nechod', prosím, já se změním, všechno se srovná.“ Ale už bylo pozdě. Šla jsem, ale vůbec to pro mě nebylo snadné. Protože on prosil, přemlouval, ať nikam nejedeme a pak řekl: „Já odejdu na hodinu, rozmysli si to. A byl bych rád, až se vrátím, abych vás tu našel, aby bylo všechno zpátky.“ On byl najednou jako malé dítě, které by chtělo, aby mu ten hrad nikdo nebořil, aby tam všechno bylo tak jak chtěl, jak si to vždycky vysnil, jak si to budoval. Váhala jsem, ale Alenka mě podpořila, chodila tenkrát do osmé třídy, ale byla asi statečnější než já. Pak byla taková období, kdy to šlo nahoru dolů, kdy prosil, pak zase dělal strašné zle, pak telefonoval, sprostě nadával... To už jsme ale byli pryč a už jsme měli své bezpečí vytvořené jinde. Já jsem najednou zjistila, že dokážu spoustu věcí sama, že jsem si nikdy nemyslela, že bych to zvládla. Ten první rok byl hodně těžký, ale všechno jsme to zvládli.

Jen velmi málo obětí domácího násilí má takové štěstí. V Eliščině případě se našel správný kolektiv lidí a především její šéf, kteří byli ve správnou chvíli na správném místě. Jejich vnímavost, empatie a zkušenosti jí pomohly postupně nacházet pevnou půdu pod nohama. Tito lidé prvně její problém nahlas pojmenovali jako „domácí násilí“. Ukázali jí cestu z jejích útrap a nastínili možná řešení. Také jí vysvětlili, že zdaleka není jediná, kdo je tímto osudem postižen. Správně jí k ničemu nenutili, nepodmiňovali, co musí udělat. Nechali jí možnost sama se rozhodnout a v tomto odvážném úsilí ji podpořily i obě děti.

Mě nejvíce překvapila skutečnost, že Milan na její zprávu o odchodu paradoxně reagoval bez agresivity. Podle předchozího Eliščina vyprávění jsem nabyla dojmu, že agresor se v takové situaci rozhodně musí chovat agresivně a ostatně i ona sama to očekávala. Ale Milan se takhle nezachoval, naopak, jemu se v tu chvíli zhroutil celý jeho pracně budovaný svět, vše, co po tolik let vytvářel, ovládal a vlastnil. Najednou neměl nic a neměl

ani možnost to změnit jinak, než zase jen agresí. K té se ale naštěstí už znovu neodhodlal, možná proto, že z Elišky i obou dětí už cítil jejich rozhodnutí odejít od něj za každou cenu.

3.4.3 Rozvod a soudy

Jak to probíhalo u soudu?

U kterého? Ony byly tři. První soud byl určení péče o děti. To je první soud, který u rozvodu vůbec začne. Když podáváš žádost o rozvod, tak první co musíš, pokud jsou nezletilé děti, je požádat o svěřeni dítěte do něčí péče. Takže to byl první soud. Pak teprve, když je určená péče o děti, nastává rozvodový soud a následně se řeší majetek. Takže který máš na mysli?

U kterého se řeší to násilí?

Tyhle věci se řešily u rozvodového soudu. Ale v podstatě neřešily, protože já jsem nechtěla, aby to probíhalo nějakými zápisy. Takže jsem chtěla, abychom se nějakým způsobem dohodli, že se rozvedeme. On s tím nesouhlasil. Kládl si pořád nějaké podmínky, takže já jsem nakonec byla nucená to tam nějakým způsobem trochu otevřít. Já jsem se toho soudu strašně bála, protože jsem se tam o tom nechtěla nějak moc bavit a nechtěla jsem to tam nějak dokazovat a vysvětlovat. A naštěstí pro mě ten soudce byl poměrně dost vstřícný, takže se mě zeptal, proč navrhuji ten rozvod. Já jsem řekla takovou tu běžnou frází: „Pro dlouhodobý nesoulad atd.“ Načež on se Milana ptal, jestli s rozvodem souhlasí. Ten řekl, že nesouhlasí a že to není pravda a že dokud nebudeme mít vypořádaný majetek, tak že se nerozvedeme. A soudce mu oponoval, že majetek se vypořádává až po rozvodovém soudu, takže se nejdříve musíme rozvést. A já jsem teda byla nucená nějakým způsobem naznačit ten důvod, který mě k tomu vede. Takže jsem ho opravdu jenom jednou větou víceméně špitla, abych to nemusela nějak rozvíjet, že náš vztah byl nějakým způsobem narušený fyzickým i psychickým násilím, které bych nerada rozváděla dál. Soudce se v tu chvíli postavil za mě a obrátil se na něj s tím, že mu řekl, že to ale mění situaci a v tom okamžiku, že tedy on bude povinen to nějakým způsobem vyvrátit, pokud se nechce dohodnout na rozvodu. Že by mu doporučoval, když já jsem tak „velkorysá“ a nechci, aby se to uvádělo do toho spisu, aby na ten rozvod přistoupil a nekomplikoval situaci ještě tím, že se bude provádět nějaké dokazování, šetření, obcházení sousedů a podobně, že to pro něj bude v tuhleto chvíli pozitivnější. Milan nakonec souhlasil a uvedl jako důvod dlouhodobý rozvrat, rozkol v domácnosti nebo něco takového, takže to násilí ani nemáme přímo v těch rozvodových papírech. Takže nakonec jsme vyběhli raz dva.

Jak jste se majetkově vypořádali?

No, já jsem jednu chvíli souhlasila s tím, že dům zůstane napsaný na něj a jednou bude našich dětí. Takže jsme se tak jako nějak vypořádali. Dostala jsem malé směšné odstupné a jemu zůstal dům s kompletním zařízením. No a on ho čtrnáct dní poté prodal. Takže jsme se nevypořádali nijak spravedlivě.

Po fyzickém odchodu od Milana měla Eliška možnost se volně nadechnout a vytvořit si dostatečný prostor a odstup od letité hrozby. Nebyla pod přímým vlivem Milana a dokázala tak sebrat odvalu k radikálnímu řešení v podobě rozvodu. V tomto případě byl Elišce oporou i vnímavý soudce, který obratně zamezil jejímu dalšímu ponižování v podobě popisování jejích útrap při rozvodovém stání. Bývá typické, že oběť mířící na svobodu již ani příliš nelpí na hmotných statcích, jde jí především o klid v duši a znovunabytí ztracené fyzické i psychické rovnováhy a svobody, po kterých roky toužila. Těmito kroky postupně získává zpět ztracenou sebeúctu.

Eliška v podstatě uvádí, že k Milanovi ani po tom všem necítí žádnou nenávist, nemá touhu po pomstě. Spíše má ještě tendence jej litovat, že se mu zhroutil jeho svět. Nepotřebuje si s ním vyřizovat žádné účty, dívá se dopředu a získává tak jistý nadhled. Dává jí to podle mého názoru větší možnost volně žít.

3.5 Současnost a následky problematického soužití

Nechala sis nějaké zvyky, které on vyžadoval nebo tě naučil?

To nevím.

Jíš nejdřív brambory?

Ne. Ale vlastně si ani neuvědomuju, jestli jsem si nechala nějaké zvyky. Tak určitě ve mně nějakým způsobem něco zakódoval, aniž bych si to uvědomovala. Určitě, tak téměř dvacet let života není krátké období.

Měla jsem třeba zakódováno, že ti dva musí všechno dělat spolu, takže on když jde spát, tak já taky musím jít spát, že když jemu se nechce spát, tak já taky nemůžu jít spát. A pak, když jsme se poznali s Petrem, tak já jsem trpělivě seděla u té televize, protože jsem byla naučená, že nemůžu jít spát, protože se to nedělá, protože u té televize musíme sedět spolu a nějak jsem nemohla pochopit, že jemu to nevadí, když půjdu spát dřív, že ho to nerozzlobí a že mě za to nepotrestá.

Zabýváš se touhle věcí ještě dál nebo jsi to už úplně uzavřela?

Mám to v sobě tak uzavřené, že když o tom mluvím, tak mám pocit, jako když vyprávím o filmu a vůbec ne o věcech, které se mě dotýkají. Takže mi to nepřivádí žádné nějaké negativní vzpomínky, emoce nebo něco, to vůbec ne. Řekla bych, že to mám v sobě tak překonané, že mi to přijde, jak když vyprávím cizí příběh, že mi to není nijak zvlášť nepříjemné. Ale teď, když o tom mluvíme takhle dlouho a detailně, přece jen jsou některé ty okamžiky pořád docela živé a myslím, že na to nepůjde zcela zapomenout nikdy. Že mám to štěstí, žít teď spokojeně a klidně, v pohodě, o které se mi před pár lety ani nesnilo. Někdy si říkám, jak by mě asi válcovaly moje staré vzpomínky, kdyby mi takhle dobře nebylo. Myslím si, že jsou zasunuty někde hluboko ve mně, že o nich skoro už nevím, ale že se jich vlastně úplně nelze zbavit nikdy.

Myslíš, že jsi udělala nějakou zásadní chybu? Žes třeba měla odejít hned po prvním ataku?

Tak to nevím. Dovedlo mě to tam, kam jsem dojít asi měla a nelituju ztracených let. Takhle když se to třeba shrne do té kostky, tak to vypadá, že to vypadalo strašně, ale každý den taky nebyl takový. Nejvíc líto je mi dětí, které to se mnou všechno prožívaly a nesou si to s sebou do svých životů. Pak je asi lepší řešit tuhle věc, neohlížet se na děti a řešit ji radši dokud jsou malé. Protože mám pocit, že kdyby byly malé, sebrala bych je a odešla bych s nimi. Pak by to tolik neprožívaly, jako v tom období puberty. To je možná horší. Takhle by to přijaly jako fakt. Čím jsou menší, tak tím dřív to udělat.

Máš nějakou radu, kterou bys dala někomu v podobné situaci?

No, to nevím, jestli jsem já zrovna ta pravá, která by měla dávat rady. Každý člověk je jiný. Ale pro mě to je ponaučení. Možná opravdu víc poslouchat své okolí, což taky většinou spousta lidí v tom pocitu zamilovanosti vidět ani slyšet nechce.

Cítíš, že to na tobě zanechalo nějaké stopy? Kdyby se to nestalo, tak bys měla jiný život, že bys třeba byla veselejší...?

Poznamenaná tím určitě nějakým způsobem jsem. Určitě se to odrazilo na tom ženském sebevědomí. Protože to bych řekla, že jsem měla hodně sražené, že jsem dlouho potřebovala ujišťovat, že nejsem tak ošklivá, že nejsem tak tlustá, že nejsem tak strašná. Tam se to hodně odrazilo, řekla bych, v tom sebevědomí. A ten zakódovaný pocit viny, že ať se stane cokoliv mezi kýmkoliv, kdo je mi blízký, tak je to moje vina. Jenomže ono to je taky možná tím, že já teď nemusím tyhle situace vůbec řešit. Protože s mým současným partnerem všichni vycházejí dobře, protože on sám je dobrý, takže já nemusím být v pozoru a nemusím hlídat,

jestli někdo někomu ubližuje nebo neubližuje nebo jestli se někdo cítí hůř nebo lépe, protože ta atmosféra je úplně jiná, přátelská, neútočná, nenapjatá, takže to je pro mě něco úplně jiného. Ale určitě ta moje minulost i ten nový vztah poznamenává. Ve spoustě drobných malicherných věcí, které si třeba ani v tu chvíli neuvedomíš. Až když ti to někdo řekne nebo ukáže nebo tě na to upozorní. Třeba jsem měla teď v tomhle mém současném vztahu velký problém s tím, že jsem měla pocit, že když šel Petr cokoliv dělat, tak že bych mu měla pomoci. A on z toho byl tak znervózněný, že si myslel, že mu nevěřím, že by to zvládnul udělat sám. A nastal takový velký otazník, že já jsem nechápala, proč tu moji pomoc odmítá, když jsem povinná coby manželka stát po jeho boku v jakékoliv práci a on zase nechápal, proč se za každou cenu cpu k tomu, že budu rvát kámen, když to není ženská práce a ženský to nedělají. Takže takové různé, pak třeba až trochu směšné věci.

Jak se ti žije teď?

Krásně, moc krásně. Jsem konečně zase šťastná. Jsem víc než půl roku znovu vdaná. Mám skvělého, hodného partnera. Myslím si, že opravdu se mi podařilo to, co jsem si vždycky strašně přála. Takovou tu fungující velkou šťastnou rodinu. Tady ta Petrova rodina strašně drží pohromadě, máme dohromady čtyři děti a je nám všem spolu dobře.

Chtělo by se napsat: happyend. Ale... Myslím si, že to rozhodně není tak jednoduché. Lidská psychika je složitá záležitost, která spolehlivě reaguje na nové situace. Naše hrdinka měla po svém letitém neštěstí vlastně nakonec docela štěstí v podobě svých kolegů, svého nového partnera, svých dětí. Ti všichni jí podali pomocnou ruku a byli jí oporou. Mnoho obětí domácího násilí však poblíž nikoho takového nemá. Nemohou se svěřit, neví, jak by se jim dalo pomoci. Eliška nevyhledala žádnou z forem poradenství, o kterých detailně pojednávám v předchozích částech své práce. Tuto pomoc jí poskytli v jejím novém zaměstnání kolegové, kterým začala důvěřovat. Eliška prostě patří k lidem, kteří se se svými problémy uzavírají do sebe a okolní svět do nich nezasvěcují. Proto se ani v době, kdy tyto služby již byly u nás dostupné, nepokusila o vyhledání odborné pomoci. Ale dnes se v intervenčních centrech v podstatě neděje nic moc jiného, také pouze doporučují, vyslechnou a poradí. Ukáží směr a možnosti, ale nabídnou i dlouhodobé konzultace či konkrétní pomoc. V této souvislosti mě leká, kolik takových Elišek ještě dnes bez pomoci čelí útokům svých Milanů. Ve své podstatě zůstávají v zajetí agresora z vlastní vůle, protože rozhodnutí vyhledat odbornou pomoc pro ně zůstává možná jedním z nejtěžších kroků.

Je vlastně docela jedno, odkud k vám pomoc přichází. Jde jen o to, dozvědět se, že má někdo z našeho okolí vážný problém. Nebýt lhostejní, bezcitní. Pokusit se pomoci sami a nebo zkusit dodat oběti alespoň dostatek síly k odhodlání se na některou z institucí obrátit. Vlastně nikdo z nás nevíme, kdy se dostaneme do situace, ve které budeme odkázáni na pomoc někoho dalšího. Naučili jsme se řídit rozumem a tak nějak zapomínáme na cit a empatii. Kéž by se nám podařilo rozumně hospodařit se svými city a obracet je nejen ve svůj prospěch, ale i ku prospěchu našich blízkých a třeba i docela cizích lidí.

Celkový dojem z rozhovoru s Eliškou byl pro mě poměrně rozporuplný. Na jedné straně jsem před sebou měla vyrovnanou, spokojenou, vtipnou a usměvavou ženu a na druhé straně jsem vycítila něco, co mi tento celkový dojem narušovalo. Vyprávění bylo jistě bezprostřední a Eliška i o nepříjemných zážitcích mluvila s klidem a s odstupem. Uváděla, jak je pro ni tento vztah již uzavřenou kapitolou, kterou se už netrápí, jak je to jen vyprávění nějakého příběhu. Já jsem ale nabyla dojmu, že tomu tak úplně není. Mám totiž s Eliškou zkušenost z doby, o které jsem se již zmiňovala na jiném místě této práce, kdy jsme skutečně nikdo nedokázali poznat, jaké příkoří se jí doma děje. Všechnu svou bolest a starosti před námi dokázala mistrně schovat a dost možná, že tak trochu i před sebou. Přivádí mě to k úvaze o tom, jestli i dnes své staré bolesti před světem pouze neukrývá, jestli si prostě jen nezakázala o nich mluvit a přemýšlet. Dnes žije ve šťastném a spokojeném manželství s partnerem, který se k ní jak říká chová hezky. Je to doba, kterou si Eliška užívá a nemá důvod myslet na zlou minulost. Vede mě to k otázce, co by se stalo, kdyby v tak idylickém vztahu nyní nežila nebo kdyby se nějakým způsobem pokazil? Domnívám se, že se staré křivdy a bolesti nesmažou, že se nikdy zcela neztratí. I sama Eliška v jednom okamžiku přiznává, že jsou pouze někde v ní hluboko zasunuty a možná jen čekají na svou příležitost.

Tato myšlenka mě vede ke konstatování, že člověk, vystavený delší dobu jakékoliv formě násilí si jeho následky s sebou ponese po celý zbytek života. Nezbývá, než přát takto postiženým lidem, aby v sobě dokázali najít ještě kousek síly a odvahy k řešení svého problému. Aby využili všech dostupných možností ke své záchraně, aby měli poblíž někoho, kdo jim bude oporou a tím, kdo jim ukáže cestu zpět k lidské důstojnosti a svobodě.

Závěr

Na stránkách této diplomové práce jsme si přiblížili problematiku domácího násilí, v obecné rovině určili jeho druhy, znaky a příčiny. Zabývali jsme se jednotlivými protagonisty násilného chování, pachatelem domácího násilí i jeho obětí a jejich vzájemným vztahem. V této práci se hovoří o obětech-ženách, setrvávajících většinou v dlouhodobém násilném vztahu, o dopadech na jejich psychické zdraví, avšak i o možnostech, jak se oběti mohou účinně bránit a o pomoci, kterou mohou vyhledat a kterou jim poskytuje stát, nevládní organizace a občanská sdružení.

Domácí násilí se může přihodit komukoliv a kdekoliv. Objevuje se ve všech věkových kategoriích, národnostech, společenských třídách, u obou pohlaví a ve vztazích heterosexuálních i homosexuálních. Je to latentní, těžko dokazatelný typ násilí. Po letech strávených s násilným partnerem je pohled oběti na realitu zkreslený, především kvůli izolaci, osamění a beznaději, a tak i její schopnost obrany je minimální. Proto je nutno tyto lidi chránit, často i bez toho, že by si o pomoc sami řekli, protože jejich aktivní přístup se dá v dané situaci málokdy očekávat. Domácí násilí je utrpení obětí, které si nezaslouží žít v bolesti a ponížení za zavřenými dveřmi domácností a smyslem této diplomové práce bylo vyslat jasný signál směrem k agresorům a obětem v tom smyslu, že domácí násilí je nepřijatelné a není chyba ani vina oběti, že partner reaguje násilně. Pachatelé domácího násilí nesou plnou odpovědnost za své chování bez ohledu na tlaky a vlivy, kterým byli vystaveni.

Současné zvýšení počtu násilných činů v domácnostech je příznakem individualismu, který vládne ve společnosti. Západní společnost se postupně vzdává vlastních omezení pod záminkou tolerance. Avšak otázkou zůstává, kde jsou hranice naší tolerantnosti. Máme být tolerantní ke korupci, lžím, úpadkům morálky a nebo i k domácímu násilí?

Informovanost a prevence jsou velmi důležitou součástí boje proti domácímu násilí. Zasluhou nevládních organizací a občanských sdružení je veřejnost informována o této problematice, ať už formou letáků, plakátů, přednášek, odborných seminářů či zřizováním internetových stránek. Díky jejich záslužné činnosti se veřejné mínění posouvá a mizí lhostejnost okolí k tomuto nebezpečnému jevu.

Je bezpochyby dobré a užitečné, že se nyní problému domácího násilí věnuje ve společnosti větší pozornost. Významnou úlohu v prevenci proti domácímu násilí hraje rodina, která by měla fungovat a vychovávat ke vzájemné úctě všech, tedy obou rodičů, dětí a prarodičů.

Respektovat druhého člověka znamená vnímat ho jako lidskou bytost, která si zaslouží naši úctu, pochopení a pomoc.

Česká republika byla začátkem 90. let svým postojem k domácímu násilí daleko za vyspělými demokraciemi. Pojmy domácí násilí a násilí na ženách nebyly chápány jako společenský problém nebo trestný čin. Teprve postupné přibližování k Evropské unii a nové pohledy na rodinné vztahy vedly k tomu, že problém, který ve společnosti již dávno existoval, dostal své skutečné jméno: domácí násilí. Současně se tyto jevy začaly chápat komplexně, nikoli jako specifický problém žen a vnitřní záležitost rodiny, ale jako závažný protispolečenský jev, kterému je nutno čelit uceleným systémem prevence a legislativních kroků.

V důsledku těchto změn Česká republika přijala nový zákon č. 135/2006 Sb., platný od 1.1.2007, který dává Policii České republiky pravomoc vykázat násilníka na 10 dní ze společného obydlí, jakož i z jeho bezprostředního okolí. K vyhoštění může dojít i v jeho nepřítomnosti. Násilná osoba je povinna odevzdat klíče od společného obydlí. Důležité je, že postoj oběti nemá žádný vliv na vyslovení zákazu vstupu a nelze jej ani zkrátit. Oběť má tak možnost uvědomit si svou situaci a začít ji řešit. Během desetidenní lhůty mohou oběti násilí požádat soud o prodloužení lhůty zákazu vstupu a obrátit se na intervenční centrum, které jim poskytne právní, psychologickou i sociální pomoc. Zákon je nyní na straně oběti a je prostředkem k tomu, aby oběť získala fyzickou bezpečnost a snad i klid v duši.

Pomoc a podpora center obětí domácího násilí není v žádném případě podmíněna přivoláním policie nebo podáním trestného oznámení. Pomoc nevládních organizací a občanských sdružení funguje skrytě tak, aby nebylo ohroženo zdraví či život oběti. Tento způsob pomoci ohroženým osobám je velmi účinný. Pracují zde profesionálové, především ženy, které jsou ochotny obětem naslouchat, podpořit je a dát jim cenné rady. Každá žena-oběť domácího násilí je jedinečná osobnost a poradenská pomoc je vedena tak, aby získala opět rovnováhu a sílu k podniknutí prvních kroků ke zlepšení své situace. Bolest v srdci oběti ještě dlouho zůstane, ale časem bude schopna žít novým životem, životem bez násilí.

Na konkrétním příkladu Elišky, která se z domácího násilí dokázala vymanit, se zblízka ukázalo, čemu jsou jeho oběti vystaveny, co vše musí vydržet, pokud se jim nedostane účinné pomoci. Je však potřeba sdělit současným obětem, aby příliš dlouho nevyčkávaly s vyhledáním odborné rady. Nová právní úprava na ně skutečně pamatuje a nejedná se pouze o byrokracii, ale opravdovou praktickou pomoc v nouzi.

Z analýzy rozhovoru s Eliškou bohužel vyplývá, že člověk, vystavený delší dobu jakékoliv formě násilí, si jeho následky s sebou ponese po celý zbytek života, a to i přesto, že to často na první pohled není zřejmé. Rozhovor nám dal možnost nahlédnout do duše člověka, jenž mnoho let žil způsobem, který většinu z nás děsí a zřejmě je pro nás i těžko pochopitelný. Možná i tento pohled do nitra oběti způsobí, že se budeme více zamýšlet nad vlastním chováním ke svému okolí. Vždyť nelze vyloučit, že někde blízko nás žije člověk, který je postižen stejnou nebo podobnou bolestí, uzavřený do sebe bez dostatku odvahy se svěřit a začít svůj těžký osud řešit. Naslouchejme tedy pozorně hlasům lidí okolo nás, vnímejme i jemné signály, které k nám vysílají. Může to být totiž někdy i jejich nenápadná prosba o pomoc.

Literatura

Knihy

1. **CONWAYOVÁ, H.L.** DOMÁCÍ NÁSILÍ : PŘÍRUČKA PRO SOUČASNÉ I POTENCIONÁLNÍ OBĚTI. 1. vyd. Praha : Albatros, 2007. 158 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
2. **ČÍRTKOVÁ, L.** KRIMINÁLNÍ PSYCHOLOGIE. 1. vyd. Praha : Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3.
3. **ČÍRTKOVÁ, L.** POLICEJNÍ PSYCHOLOGIE. 3. vyd. Praha : Portál, 2000. 254 s. ISBN 80-7178-475-3.
4. **DUFKOVÁ, I.; ZLÁMAL, J.** DOMÁCÍ NÁSILÍ. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. 52 s.
5. **GJURIČOVÁ, Š.; KOCOURKOVÁ, J.; KOUTEK, J.** PODOBY NÁSILÍ V RODINĚ. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2000. 101 s. ISBN 80-7021-416-3.
6. **VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. a kol.** DOMÁCÍ NÁSILÍ V ČESKÉM PRÁVU Z POHLEDU ŽEN. Praha : proFem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1.
7. **VOŇKOVÁ, J.; MACHÁČKOVÁ, R. a kol.** DOMÁCÍ NÁSILÍ : PRÁVNÍ MINIMUM PRO LÉKAŘE. 2. vyd. Praha : proFem, 2004. 62 s. ISBN 80-239-4026-0.

Časopisy

1. **ČÍRTKOVÁ, L.** DOMÁCÍ NÁSILÍ. *Kriminalistika*, 2006, roč. 39, č. 3, s.187-199.
2. **DOLEŽALOVÁ, M.** RAKOUSKÁ LEGISLATIVA NA OCHRANU OBĚTÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ : NÁSILNÍK MŮŽE BÝT ÚŘEDNĚ VYKÁZÁN Z DOMU. *Veřejná správa*, 2003, roč. 14, č. 6, s. 27.
3. **JELÍNEK, J.** K TRESTNĚPRÁVNÍMU POSTIHU DOMÁCÍHO NÁSILÍ. *Kriminalistika*, 2005, roč. 38, č. 4, s. 257-264.
4. **KECHNER, O.** DOMÁCÍ NÁSILÍ NELZE TOLEROVAT. *Hospodářské noviny*, 2002, roč. 46, č. 97, s. 11.
5. **ZUKAL, J.** STOP NÁSILÍ NA DĚTECH, MLÁDEŽI A ŽENÁCH, *Veřejná správa*, 2006, roč. 17, č. 47, s. 24-25.

Elektronické zdroje

1. **CERQUEIROVA, A.** SNĚMOVNA SCHVÁLILA INTERVENČNÍ CENTRA PRO OBĚTI DOMÁCIHO NÁSILÍ [online]. *Poslední revize 28.11.2006. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www.ta-gita.cz/zpravodajstvi/snemovna-schvalila-intervencni-centra-pro-obeti-domaciho-nasili/>>.*
2. **ČÍRTKOVÁ, L.** RAKOUSKÝ MODEL OCHRANY PŘED NÁSILÍM V RODINĚ [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://bkb.juristic.cz/174588/old>>.
3. DŮVODOVÁ ZPRÁVA K ZÁKONU Č. 135/2006 SB. [online]. [cit. 2008-02-03]. Dostupný z <http://www.psp.cz/forms/tmp_sqw/7034000a.doc>.
4. **EU.** DAPHNE [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006PC0230\(01\):cs:html](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006PC0230(01):cs:html)>.
5. **EU.** DAPHNE TOOLKIT [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www.daphne-toolkit.org/artfiche.asp?art=0000113>>.
6. **EU.** CHARTA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf>.
7. LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.
8. **OSN.** DEKLARACE O ODSTRANĚNÍ NÁSILÍ VŮČI ŽENÁM [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www2.ohchr.org/english/law/pdf/eliminationvaw.pdf>>.
9. **OSN.** DEKLARACE O ZÁKLADNÍCH PRINCÍPECH SPRÁVEDLNOSTI OHLEDNĚ OBĚTÍ TRESTNÉHO ČINU A OHLEDNĚ OBĚTÍ ZNEUŽITÍ MOCI. *G.A. 40/34, annex, 40 U.N. GAOR Supp. (No 53) at 214, U.N. Doc. A/40/53 (1985).* [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www1.umn.edu/humanrts/instreet/i9dbpjbv.htm>>.
10. **OSN.** PEKINGSKÁ DEKLARACE [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/violence.htm>>.
11. **OSN.** VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD [online]. [cit. 2007-11-03]. Dostupný z <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>>.
12. **STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR.** DOMÁCÍ NÁSILÍ II. : SHRUTÍ ZÁKLADNÍCH VÝSLEDKŮ REPREZENTATIVNÍHO VÝZKUMU PRO OBČANSKÉ SDRUŽENÍ A PHILIP MORRIS ČR A.S. [online]. [cit. 2008-02-03]. Dostupný z <<http://www.stem.cz/clanek/1145>>.

Přílohy

1. Zákon č. 135/2006 Sb. ze dne 14. března 2006, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany pře domácím násilím
2. Intervenční centra

ZÁKON

ze dne 14. března 2006,

kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

**ČÁST PRVNÍ
Změna zákona o Policii České republiky****Čl. I**

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 26/1993 Sb., zákona č. 67/1993 Sb., zákona č. 163/1993 Sb., zákona č. 326/1993 Sb., zákona č. 82/1995 Sb., zákona č. 152/1995 Sb., zákona č. 18/1997 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 186/1997 Sb., zákona č. 138/1999, zákona č. 168/1999 Sb., zákona č. 325/1999 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 329/1999, zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 361/2000 Sb., zákona č. 60/2001 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 265/2001 Sb., zákona č. 216/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 436/2003 Sb., zákona č. 119/2004 Sb., zákona č. 288/2005 Sb. a zákona č. 413/2005 Sb., se mění takto:

1. Za § 21 se vkládají nové § 21a až 21d, které včetně nadpisu a poznámek pod čarou č. 8f) až 8i) znějí:

" Oprávnění rozhodnout o vykázaní ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj

§ 21a

(1) Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn toho, kdo je podezřelý z takového jednání, vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou (dále jen "společné obydlí"), jakož i z jeho bezprostředního okolí. Součástí vykázaní je rovněž zákaz návratu do vymezených prostor. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy bylo prokazatelně sděleno osobě, proti které směřuje. Osoba, proti níž vykázaní směřuje (dále jen "vykázaná osoba"), je poté povinna neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázaní vztahuje.

(2) Není-li ten, vůči komu směřuje opatření podle odstavce 1, v době policejního zákroku přítomen ve společném obydlí, je policista takové osobě oprávněn zakázat vstup do společného obydlí, jakož i do jeho bezprostředního okolí, a to i v době jeho nepřítomnosti. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy se o něm osoba, proti které směřuje, dozví. Osoba, které byl zakázán vstup do společného obydlí, poté nesmí vstupovat na místo, na které se toto rozhodnutí vztahuje.

(3) Rozhodne-li policista o vykázaní osoby ze společného obydlí nebo o zákazu vstupu do něj podle odstavce 1 nebo 2 (dále jen "vykázaní"), vždy specifikuje prostor, na který se tato omezení vztahují, a stanoví rozsah bezprostředního okolí společného obydlí. O takto stanoveném prostoru je policista vykázanou osobu povinen poučit. Územní rozsah vykázaní se určí podle míry požadavku účinné preventivní ochrany osoby ohrožené útokem podle odstavce 1 (dále jen "ohrožená osoba").

(4) Pokud je vykázaní spojeno s ohrožením provozu objektu nebo znemožněním výkonu zaměstnání vykázané osoby podle zvláštního zákona^{8f)}, je o této skutečnosti třeba bezodkladně vyrozumět zaměstnavatele nebo provozovatele objektu, který přijme příslušná opatření k náhradnímu zajištění provozu objektu.

(5) Při provádění úkonů souvisejících s vydáním rozhodnutí o vykázaní je policista povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby, ledaže hrozí nebezpečí z prodlení.

(6) O provedených úkonech a opatřeních sepíše policista neprodleně úřední záznam.

§ 21b

(1) Rozhodnutí o vykázání se vydává bez projednání věci a z úřední povinnosti, přičemž souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje.

(2) Rozhodnutí o vykázání se písemně vyhotoví do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí. Vyhotovené rozhodnutí se v opise doručí vykázané osobě a ohrožené osobě. Opis rozhodnutí o vykázání doručí policista do 24 hodin od jeho vydání spolu s opisem úředního záznamu podle § 21a odst. 6 příslušnému intervenčnímu centru^{8g)}; v případě, že ve společném obydlí, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje, žije nezletilá osoba, doručí se opis rozhodnutí o vykázání spolu s opisem úředního záznamu ve stejné lhůtě též příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

(3) Opravným prostředkem proti rozhodnutí o vykázání je odvolání, které nemá odkladný účinek.

(4) Při vydání rozhodnutí o vykázání se postupuje, nestanoví-li tento zákon jinak, podle správního řádu.

§ 21c

(1) Rozhodne-li policista o vykázání, vyzve vykázanou osobu, aby mu vydala všechny klíče od společného obydlí, které drží, a vykázaná osoba je povinna klíče vydat. Policista zároveň poučí vykázanou osobu o následcích neuposlechnutí takové výzvy^{8h)}. Policista je dále povinen umožnit vykázané osobě, aby si nejpozději při výkonu rozhodnutí o vykázání vzala ze společného obydlí výlučně věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a dokumenty, a ve lhůtě do 24 hodin od výkonu rozhodnutí o vykázání pak další osobní věci a věci nezbytné pro její podnikání nebo výkon povolání.

(2) Vykázané osobě poskytne policista informace o možnostech jejího dalšího ubytování a v souvislosti s tím i nezbytnou součinnost. Policista je povinen vykázanou osobu poučit o jejím právním postavení, o jejích právech a povinnostech a o dalším možném postupu ve věci. Za tímto účelem policista vyžádá od vykázané osoby adresu pro doručování.

(3) Ohroženou osobu poučí policista o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu⁸ⁱ⁾ a o možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí. Policista poučí ohroženou osobu i o následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, k nimž policista při rozhodování o vykázání přihlíží. Je-li toho třeba, přivolá policista ohrožené osobě nezbytnou lékařskou pomoc.

§ 21d

(1) Vykázání, o kterém bylo rozhodnuto podle § 21a odst. 1 nebo 2, trvá po dobu 10 dnů ode dne vydání rozhodnutí. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.

(2) Podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu v průběhu vykázání se lhůta uvedená v odstavci 1 prodlužuje až do pravomocného rozhodnutí soudu o tomto návrhu.

(3) Policista je povinen ve lhůtě do 3 dnů od vydání rozhodnutí o vykázání provést kontrolu, zda rozhodnutí o vykázání dodržuje vykázaná osoba i ohrožená osoba. O provedené kontrole sepíše policista úřední záznam."Poznámky pod čarou č. 8f, 8g, 8h a 8i znějí:

^{8f)} § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 102/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související s vydáním zákona č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník.

^{8g)} § 74a a 74b zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

^{8h)} § 47 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ⁱ⁾ § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů."

2. V § 42k odst. 1 písm. a) se za slovo "tak" vkládají slova "tento nebo".

3. V § 42k odst. 2 v druhé větě se za slova "odstavce 1 písm." vkládají slova "a) a)".

4. Za § 42m se vkládá nový § 42n, který včetně nadpisu zní:

"§ 42n

Zpracovávání osobních údajů v souvislosti s vykazáním ze společného obydlí a zákazem vstupu do něj

(1) Podle ustanovení této hlavy zpracovává policie též osobní údaje ohrožené osoby a vykázané osoby (§ 21a); v případě, že ve společném obydlí, na které se vztahuje vykazání (§ 21a odst. 3), bydlí nezletilá osoba, zpracovává policie též osobní údaje této osoby.

(2) Osobní údaje osob uvedených v odstavci 1 se zpracovávají podle zásad stanovených v § 42g."

ČÁST DRUHÁ

Změna občanského soudního řádu

Čl. II

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezů Ústavního soudu České republiky vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., zákona č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezů Ústavního soudu České republiky vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezů Ústavního soudu České republiky vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu České republiky vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., zákona č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 216/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb. a zákona č. 79/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 52 odst. 2 se slova "příslušný policejní orgán" nahrazují slovy "Policii České republiky" a slova "tento orgán" se nahrazují slovy "Policii České republiky".

2. V § 74 se na konci odstavce 2 doplňuje věta "Účastníky řízení podle § 76b jsou navrhovatel a ten, vůči němuž návrh směřuje; navrhovatelem se rozumí osoba, jejíž život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost jsou jednáním osoby, proti které návrh směřuje, vážným způsobem ohroženy."

3. V § 74 odst. 4 se za slova "§ 76a" vkládají slova "a 76b".

4. V § 75a se na konci odstavce 2 doplňují slova "a 76b".

5. V § 75b odst. 3 se na konci textu písmene a) doplňují slova "a 76b".

6. V § 75c odst. 1 se na konci textu písmene b) doplňují slova "nebo § 76b".

7. V § 75c odst. 2 se za slova "24 hodin poté, co byl podán," vkládají slova "o návrhu podle § 76b až do 48 hodin poté, co byl podán".

8. Za § 76a se vkládá nový § 76b, který včetně poznámky pod čarou č. 33c zní:

"§ 76b

(1) Je-li jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, může předseda senátu předběžným opatřením uložit účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby

- a) dočasně opustil byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem (dále jen "společné obydlí"), jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj nevstupoval,
- b) se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.

(2) Výjimky vyplývající z plnění povinností uložených předběžným opatřením účastníku, proti kterému návrh směřuje, stanoví soud, a to s přihlédnutím k jeho oprávněným zájmům.

(3) Předběžné opatření podle odstavce 1 trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. Předcházelo-li rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření podle odstavce 1 rozhodnutí Policie České republiky podle zvláštního právního předpisu^{33c)}, počíná tato lhůta dnem následujícím po dni, v němž uplynula lhůta stanovená v tomto zvláštním právním předpise. V případě podání návrhu na prodloužení předběžného opatření podle odstavce 4 neskončí lhůta dříve, než soud o takovém prodloužení rozhodne.

(4) Bylo-li před uplynutím doby uvedené v odstavci 3 zahájeno řízení ve věci samé, může předseda senátu na návrh navrhovatele rozhodnout o prodloužení doby trvání předběžného opatření; vezme přitom v úvahu trvání stavu ohrožení navrhovatele podle odstavce 1, obsah a důvody podaného návrhu na zahájení řízení ve věci samé, majetkové či jiné poměry účastníků včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření, a další rozhodné okolnosti. Předběžné opatření však zanikne nejpozději uplynutím doby jednoho roku od okamžiku jeho nařízení.

(5) Rozhodnutí o návrhu předběžného opatření podle odstavce 1 není podmíněno předchozím rozhodnutím Policie České republiky podle zvláštního právního předpisu.

^{33c)} § 21a a násl. zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů." Dosavadní § 76b až 76f se označují jako § 76c až 76g.

9. V § 76c se na konci odstavce 1 doplňuje věta "Usnesení o předběžném opatření podle § 76b se vyhlásí účastníkům až při provedení jeho výkonu. Účastníkům, kteří nebyli při provedení výkonu přítomni, se usnesení doručí dodatečně společně s vyrozuměním, že byl proveden jeho výkon."

10. V § 76d se na konci textu písmene a) doplňují slova "a 76b".

11. V § 77 odst. 1 písm. a) se za slovo "nepodal" vkládají slova "v zákonné lhůtě nebo".

12. V § 89 se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňuje se odstavcem 2, který zní:

"(2) V řízení, které je zahajováno spolu s návrhem na prodloužení předběžného opatření podle § 76b odst. 2, je příslušný okresní soud, který o prodloužení předběžného opatření rozhoduje."

13. Za § 273a se vkládá nový § 273b, který včetně nadpisu zní:

"§ 273b Výkon rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným

(1) Nařídil-li soud předběžným opatřením, aby povinný dočasně opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo aby se zdržel setkávání s osobou, kterou soud v usnesení označil, a nenavazoval kontakty s ní (§ 76b), zajistí také bezodkladný výkon tohoto rozhodnutí.

(2) Výkon rozhodnutí se provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými státními orgány vykáže povinného ze společného obydlí, odebere mu všechny klíče od společného obydlí, které povinný drží, a popřípadě mu zakáže setkávat se s označenou osobou nebo ji jinak kontaktovat. Soud zároveň poskytne povinnému příležitost, aby si bezprostředně při výkonu rozhodnutí vyzvedl ze společného obydlí své osobní cennosti a dokumenty, jakož i věci, které slouží jeho osobní potřebě; během trvání předběžného opatření podle § 76b pak povinnému umožní vyzvednout i věci nezbytné k výkonu jeho podnikatelské činnosti nebo výkonu povolání.

(3) Není-li povinný při výkonu rozhodnutí přítomen, poskytne mu soud na jeho žádost během lhůty uvedené v § 76b odst. 4 příležitost, aby si ze společného obydlí vyzvedl věci uvedené v odstavci 2. O tomto právu soud povinného vyrozumí oznámením zanechaným na dveřích společného obydlí.

(4) Příslušným k výkonu rozhodnutí uvedeného v odstavci 1 je soud, který nařídil předběžné opatření."

ČÁST TŘETÍ **Změna trestního zákona**

ČI. III

V § 171 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 120/1962 Sb., zákona č. 53/1963 Sb., zákona č. 56/1965 Sb., zákona č. 81/1966 Sb., zákona č. 148/1969 Sb., zákona č. 45/1973 Sb., zákona č. 43/1980 Sb., zákona č. 159/1989 Sb., zákona č. 47/1990 Sb., zákona č. 84/1990 Sb., zákona č. 175/1990 Sb., zákona č. 457/1990 Sb., zákona č. 545/1990 Sb., zákona č. 490/1991 Sb., zákona č. 557/1991 Sb., nálezů Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky ze dne 4. září 1992, publikovaného v částce 93/1992 Sb., zákona č. 290/1993 Sb., zákona č. 38/1994 Sb., nálezů Ústavního soudu České republiky vyhlášeného pod č. 91/1994 Sb., zákona č. 152/1995 Sb., zákona č. 19/1997 Sb., nálezů Ústavního soudu České republiky vyhlášeného pod č. 103/1997 Sb., zákona č. 253/1997 Sb., zákona č. 92/1998 Sb., zákona č. 112/1998 Sb., zákona č. 148/1998 Sb., zákona č. 167/1998 Sb., zákona č. 96/1999 Sb., zákona č. 191/1999 Sb., zákona č. 210/1999 Sb., zákona č. 223/1999 Sb., zákona č. 238/1999 Sb., zákona č. 305/1999 Sb., zákona č. 327/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 101/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 121/2000 Sb., zákona č. 405/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 139/2001 Sb., zákona č. 144/2001 Sb., zákona č. 256/2001 Sb., zákona č. 265/2001 Sb., zákona č. 3/2002 Sb., zákona č. 134/2002 Sb., zákona č. 285/2002 Sb., zákona č. 482/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 276/2003 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 52/2004 Sb., zákona č. 91/2004 Sb., zákona č. 537/2004 Sb., zákona č. 587/2004 Sb., zákona č. 692/2004 Sb., zákona č. 411/2005 Sb. a zákona č. 413/2005 Sb., se na konci písmene d) slovo "nebo" zrušuje a za písmeno d) se vkládá nové písmeno e), které včetně poznámky pod čarou č. 2b zní:

"e) dopustí se závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil rozhodnutí o vykázání vydané podle zvláštního právního předpisu^{2b)} nebo na základě předběžného opatření soudu, nebo

^{2b)} § 21a zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů." Dosavadní písmeno e) se označuje jako písmeno f).

ČÁST ČTVRTÁ **Změna zákona o sociálním zabezpečení**

ČI. IV

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 110/1990 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 1/1991 Sb., zákona č. 46/1991 Sb., zákona č. 306/1991 Sb., zákona č. 482/1991 Sb., zákona č. 578/1991 Sb., zákona č. 582/1991 Sb., zákona č. 235/1992 Sb., zákona č. 582/1992 Sb., zákona č. 37/1993 Sb., zákona č. 84/1993 Sb., zákona č. 160/1993 Sb., zákona č. 266/1993 Sb., zákona č. 307/1993 Sb., zákona č. 182/1994 Sb., zákona č. 241/1994 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 155/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 133/1997 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 155/1998 Sb., zákona č. 350/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 213/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 426/2002 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb. a zákona č. 218/2005 Sb., se mění takto:

1. V § 73 odst. 6 se na konci písmene k) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno l), které zní:

"l) pomoc v intervenčních centrech."

2. Za § 74 se vkládají nové § 74a a 74b, které včetně nadpisu a poznámky pod čarou č. 50a znějí:

" Pomoc osobám ohroženým násilím § 74a

(1) Osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, se poskytuje bezprostřední individuální psychologická a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy. Těmto osobám se rovněž zprostředkuje poskytnutí následné pomoci zejména sociální, lékařské, psychologické a právní. Pro poskytování pomoci těmto osobám se zřizují intervenční centra.

(2) Součástí pomoci podle odstavce 1 je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centra plní koordinační úlohu mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocují vzájemnou spolupráci.

(3) Zaměstnanci intervenčních center jsou při pomoci osobám ohroženým násilným chováním povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se při výkonu své činnosti dozvěděli. Sdělit takové skutečnosti mohou jen se souhlasem osob, kterých se tyto údaje týkají, nebo pro účely trestního řízení orgánům činným v trestním řízení i bez takového souhlasu.

§ 74b

(1) Pomoc osobám ohroženým násilným chováním se poskytuje převážně na základě podnětu doručeného intervenčnímu centru Policií České republiky podle zvláštního právního předpisu^{50a)}; tímto podnětem je opis rozhodnutí o vykázání nebo o zákazu vstupu do společného obydlí a opis úředního záznamu o provedených úkonech. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta na základě žádosti osob ohrožených násilným chováním i bez takového podnětu.

(2) Intervenční centrum je povinno kontaktovat osobu, která byla v rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí označena za osobu ohroženou násilným chováním, a to ve lhůtě nejpozději do 48 hodin od doručení podnětu, jinak vždy bezodkladně poté, co se dozví o ohrožení osoby násilným chováním.

(3) V rámci prvního kontaktu s osobou ohroženou násilným chováním intervenční centrum zjišťuje, zda tato osoba porozuměla všem informacím poskytnutým příslušníky Policie České republiky a zda jí byla zajištěna dostatečná ochrana a bezpečí. Dále pomoc zahrnuje i následnou poradenskou činnost.

(4) Intervenční centrum je povinno oznamovat příslušnému krajskému úřadu počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla poskytnuta pomoc.

^{50a)} § 21b odst. 2 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů."

ČÁST PÁTÁ Změna zákona o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení

Čl. V

Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 125/1990 Sb., zákona č. 210/1990 Sb., zákona č. 425/1990 Sb., zákona č. 459/1990 Sb., zákona č. 9/1991 Sb., zákona č. 144/1991 Sb., zákona č. 582/1991 Sb., zákona č. 84/1993 Sb., zákona č. 307/1993 Sb., nálezu Ústavního soudu České republiky vyhlášeného pod č. 72/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 289/1997 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 155/1998 Sb., zákona č. 169/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 518/2002 Sb. a zákona č. 501/2004 Sb., se mění takto:

1. V § 3 odst. 2 se na konci písmene c) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno d), které zní:

"d) zřizuje a spravuje intervenční centra."

2. V § 45 se na konci písmene ch) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno i), které zní:

"i) intervenční centra."

3. V § 46 odst. 1 se za slova "§ 3 odst. 2 písm. a)" vkládají slova "a d)".

ČÁST ŠESTÁ **Účinnost**

Čl. VI

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2007.

Zaorálek v. r.

Klaus v. r.

Paroubek v. r.

Kraj	Organizace	Jméno	Funkce	Telefon	Adresa	Poznámky	
Hlavní město Praha	Městské centrum sociálních služeb a prevence Praha	PhDr. Marie Šusterová	Koordinátorka	281 861 580 604 231 085	Šromova 861, Praha 9, 198 00	susterova@centrum.cz	
		Bc. Alena Nedvědová	Sociálně právní poradkyně	739 440 771 281 861 580			nedvedova@mcssp.cz
		Martina Brtřová	Sociální pracovnice	281 861 580			brtvova@mcssp.cz
Jihočeský	Diecézní charita v Českých Budějovicích	Dana Nedláhová	Koordinátorka	603 281 300 386 323 016	Kanovnická 11, České Budějovice, 370 01	Po: 13 – 18, Út – Čt: 8 – 16, Pá: pro objednané intervencnicentrum@charitacb.cz	
		Vlasta Petriková	Sociální pracovnice	731 604 400 386 323 016			petrikova@charitacb.cz
		Mgr. Dagmar Újehlová	Koordinátorka	544 501 121 739 078 078			Po – Pá: 8 - 16 mobil - nonstop
Jihomoravský	SPONDEA při ČČK Brno, o.p.s.	Mgr. Martina Ježková	Psycholožka	739 078 078	Sýpka 25, Brno, 613 00	nonstop	
		Mgr. David Navrátil	Psycholog	739 078 078			nonstop
		Mgr. et Mgr. Kateřina Štěpánková	Koordinátor	352 661 418 736 514 096			stepankova@ouss.cz
Karlovarský	Okresní ústav sociálních služeb v Sokolově, příspěvková organizace	Jiří Král	Koordinátor	739 322 400	J.K.Tyla 461, Sokolov, 356 01	intervencni@centrum.cz	
		Iveta Leischová	Sociální pracovnice	352 308 349			Po – Pá: 8 – 16
		Mgr. Lenka Hodková Chválová	Koordinátorka	495 530 033 774 591 383			intervencni.centrum@hk.caritas.cz
Královéhradecký	Oblastní charita Hradec Králové	Mgr. Kateřina Rybičková	Sociální pracovnice	495 530 033 774 591 383	Velké náměstí 34, Hradec Králové, 500 03	intervencni.centrum@hk.caritas.cz	
		Mgr. Ivo Brát	Koordinátor	482 750 883 602 410 612			
		Bc. Andrea Hermanová	Sociální pracovnice	482 311 632			ivo.brat@csslk.cz
Liberecký	Centrum sociálních služeb Libereckého kraje	Ing. Libuše Niklová	Sociální pracovnice	482 311 632	Tanvaldská 269, Liberec 30, 463 11	ic@csslk.cz ic@csslk.cz	
		PhDr. Marie Šedivá	Koordinátorka	597 489 207 739 449 275-			koordinator.n.bkb@seznam.cz
		ne pro klienty					
Moravskoslezský (Ostrava, Opava, Nový Jičín)	Dona Centrum Bílého kruhu bezpečí Ostrava	Michaela Ochrálová, DiS.	Koordinátorka	596 611 239 739 500 634	Ulice 28. října 124, ostrava, 702 00	ic.ostrava@slezskadiakonie.cz	
		Lenka Handzlová, DiS.	Sociální pracovnice	739 500 634			ic.ostrava@slezskadiakonie.cz
		Šárka Legerská	Sociální pracovnice	739 500 634			ic.ostrava@slezskadiakonie.cz
Moravskoslezský (Karviná, Frýdek-Místek, Bruntál)	Slezská diakonie	Michaela Ochrálová, DiS.	Koordinátorka	596 611 239 739 500 634	Na Nivách 7, Český Těšín, 737 01	ic.ostrava@slezskadiakonie.cz	
		Lenka Handzlová, DiS.	Sociální pracovnice	739 500 634			ic.ostrava@slezskadiakonie.cz
		Šárka Legerská	Sociální pracovnice	739 500 634			ic.ostrava@slezskadiakonie.cz

Olomoucký	Středisko sociální prevence Olomouc	Mgr. Drahomír Ševčík	Koordinační	585 754 736	Na Vozovce 26, Olomouc, 779 00	intervencnicentrum@ssp-ol.cz
				774 431 030		
				585 754 736		
				774 431 030		
Pardubický	SKP-CENTRUM Pardubice	Mgr. Ivana Svozilová	Právník	774 406 453	Bélehradská 513, Pardubice, 530 09	petra.touskova@skp-centrum.cz
				585 754 736		
				774 431 030		
				774 406 453		
Plzeňský	Diecézní charita Plzeň	Mgr. Tereza Vágnerová	Koordinační	731 433 142	Cukrovarská 16, Plzeň, 301 00	vagnerova@dchp.cz
				731 433 013		
				739 358 713		
				313 502 588		
Středočeský	Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Rakovník	Lucie Vaníčková Horníková	Koordinační	605 765 883	Žižkovo náměstí 169/II, Rakovník, 269 01	ic.stredocesky@seznam.cz
				313 502 588		
				475 511 811		
				721 407 739		
Ústecký	Občanské sdružení SPIRÁLA	Mgr. Martina Vojtišková	Koordinační	475 511 811	K Chatám 22, Ústí nad Labem, 403 40	ic.vysocina@volny.cz
				475 511 811		
				475 511 811		
				567 215 532		
Vysočina	Psychocentrum, manželská a rodinná poradna kraje Vysočina	Mgr. Jana Volná	Koordinační	606 520 546	Pod Příkopem 4, Jihlava, 586 01	Fax: 567 215 532
				577 018 265		
Zlínský	Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy ve Zlíne	Bc. Jarmila Hasoňová	Koordinační	774 405 682	U Náhonu 5208, Zlín, 760 01	ic.zlin@seznam.cz
				Po – Pá: 7.00 – 15.30		